

Per aspera ad astra

Constelații 5 diamentine

Revistă de cultură universală
editată sub egida Ligii Scriitorilor Români
și a Uniunii Ziarștilor Profesioniști din România

Anul XV, Nr. 1(161)
Ianuarie 2024

**La mulți ani
2024**

**Cartea anului
pag. 2**

Constanța Abălașei Donosă - Peisaj de iarnă

Sumar

Doina Drăguț, *Eminescu - Național și Universal*p.3

Nicolae Mares, *Poemul Și dacă... în limba polonă sau Despre Iubirea naturală*pp.4,5

Paula Romanescu, *Mihai Eminescu - Vreme trece, vreme vine*pp.6,7

Mihai Caba, *Fascinanta prințesă literată - Martha Bibescu*pp.8-10

Lucia Cosmina Vlad, *Mihail Sebastian - o operă de seamă, un destin ironic*pp.11-13

Al. Florin Țene, *Opera scriitorului nu trebuie să salveze în posteritate faptele acestuia ca om*pp.14,15

Mihai Batog-Bujeniță, *Comoara*pp.16-18

Ionuț Țene, *Cine a luat decizia locației ridicării statuii lui Avram Iancu din Cluj-Napoca după 1990!*pp.19,20

Doina Drăguț, *Jocul minții*p.20

Marin I. Arcuș, *Iohann Sebastian Bach și Georg Friedrich Haendel*pp.21,22

Petru Ioan Gârda, *Poeme*p.22

Constanța Abălașei Donosă, *Fiind băiet, păduri cutreieram*p.23

Tudor Nedelcea, *Pamfil Șeicaru, grațiat de Nicolae Ceaușescu*pp.24,25

Nicolae Mares, *Maxime și aforisme*p.25

Carmen Manea, *Franz Liszt - muzicianul care continuă să ne fascineze*pp.26-28

Ion Popescu-Brădiceni, *Ampretele timpului și existența antumă*p.29

Mircea Tutunaru, *Scrisori din frunzele anotimpurilor*pp.30,31

Mirela Violeta Mares, *Poeme*p.31

Mihai Miron, *Eroii veșnic vii*pp.32,33

Ștefan Radu Mușat, *Poeme*p.33

Marinela Bela Capșa, *Poeme*p.34

Nicolae Mares, *Unele considerații cu privire la cultura și civilizația hispano-iberică și obârșiile acestora (Interviu cu Elena Bălan)*pp.35,36

Florentin Smarandache, *Primăvara*p.36

Lucia-Elena Locusteanu, *Sentimentul Patriei și al Istoriei în opera eminesciană*pp.37,38

Vlad Răzvan Baciu, *Bijuterii sonore sau tinerii muzicieni #AdMusicam2023*pp.39-41

Mariana Zavati Gardner, *Poeme*p.41

Sebastian Doreanu, *Epistole manent* ..pp.42,43

Nicolae Mares, *Frica - instrumentul guvernării globale*pp.44-46

Nicolae Nistor, *Poeme*p.46

Nicolae Măcaș, *Poeme*p.47

Ioan Voicu, *Valorile asiatice într-o lume globalizată*pp.48-50

Nicolae Bălașa, *Despre Omul amestec al vremurilor și lipsurile sale la inventarul contemporan*pp.51,52

Nicolae Șapcă, *Poeme*p.52

George Petrovai, *Nechemații în cultură se agită și fac gură*pp.53,54

Ionuț Pande, *Poeme*p.54

Ileana Costea, *Lección de cinematografie cu Ligia Ciornei și Viorel Chesaru*pp.55,56

Const. Miu, *Ucenicul (fragment de roman)* ..p.57

Mihai Merticaru, *Poeme*p.58

Liliana Popa, *Poeme*p.59

Filip Tudora, *Picătură de pictură*p.60

Constelații diamantine

Revistă de cultură universală

Fondată la Craiova,

în septembrie 2010

- apare lunar -

Redactor-șef: DOINA DRĂGUȚ**Consilier editorial: NICOLAE MAREȘ****Redactori literari:** LIVIA CIUPERCĂ, JULIAN CHIVU,
SILVIU DOINAȘ POPESCU, IONUȚ ȚENE**Redactor artistic:** FILIP TUDORA (UK)**Grafică & DTP:** DOINA DRĂGUȚ**Redactori asociați:** FLORENTIN SMARANDACHE (SUA), CRISTIAN PETRU BĂLAN (SUA), VIOREL ROMAN (Germania), MARIANA ZAVATI GARDNER (Anglia), GALINA MARTEA (Olanda), LIDIA GONȚA GROSU (R. Moldova)

Cartea anului

În urma numeroaselor mesaje primite la redacție cu privire la volumul EROI VEȘNIC VII de Nicolae Mares, colectivul de redacție a hotărât să acorde titlul de Cartea anului 2023 acestui volum.

Erată (nr. 12/160)

- la pag. 38, autorul articolului este Silvia Hodaș (nu Silvia Hodoș)

- la pag. 42, autorul articolului este Vlad Răzvan Baciu (nu Ulpiu Vlad)

Responsabilitatea privind conținutul materialelor publicate în revista Constelații diamantine aparține strict autorului care semnează textul.**Materialele se pot trimite la adresele:**constelatiidiamantine1@gmail.comconst.diamantine@gmail.comrevista.constelatiidiamantine@gmail.com**Adresa redacției:**Cartier Lăpuș, Bd. Decebal, bl. S2, ap. 13, Craiova, Dolj,
România, cod: 200440**ISSN 2069 – 0657****Ilustrația revistei: Constanța Abălașei Donosă****Fondatori: Doina Drăguț, Al. Florin Țene,
N.N. Negulescu, Janet Nică**

Doina DRĂGUȚ

Eminescu - Național și Universal

Voi fi, poate, și eu, tributară concepției după care, vorba lui Argezi, pentru a fi universal, trebuie să fii național. Argezi se referea, în conferința sa din 1943, de la Ateneul român, la nimeni altul decât Eminescu.

Sunt popoare care își revendică atributul de poet național pentru unul sau altul dintre exponenții spiritului locului; sunt și altele care nu își pot revendica acest titlu.

Englezii au, pe lângă alte valori recunoscute, un autor incontestabil: Shakespeare. Poet și dramaturg.

Italianii nu știu să aleagă între Dante Alighieri, cu a sa „*Divina comedia*” și Francesco Petrarca și al său „*Il canzoniere*”.

Nemții îl au pe Goethe (deși nici prietenul său, Schiller, nu este mai prejos).

Nordicii se laudă cu poveștile lor despre vikingi și cu saga-urile lor (finlandezii, cu „*kalevala*”).

Portughezii îl au pe Fernando Pessoa, poet și eseist, reprezentantul modernismului lusitan. Criticul american Harold Bloom, în cartea sa *The Western Canon (Canoanele vestului)*, afirma despre Pessoa că, alături de Pablo Neruda, este cel mai reprezentativ poet al secolului XX.

Sârbi îl au pe Ivo Andrić, laureat al Premiului Nobel în 1961, pentru forța epică cu care a zugrăvit motive și destine din istoria țării sale (Motivația Juriului Nobel).

Albanezii se laudă cu prozatorul Ismail Kadare, considerat unul dintre cei mai importanți scriitori europeni ai secolului XX și o voce universală împotriva totalitarismului, lucrările lui fiind publicate în peste 40 de țări.

Ungurii îl au pe Petöfi Sandor, poet romantic. Filosoful Friedrich Nietzsche a fost atras de melancolia unora dintre poeme și a compus mai multe lied-uri romantice, cu ocazia Crăciunului din 1864.

Polonezii se laudă cu marele Sienkiewicz, romancier și nuvelist, unul dintre cei mai mari prozatori polonezi (laureat Nobel în 1905) și cu Czesław Miłosz (laureat Nobel în 1980 - motivația Juriului: „*a ilustrat, cu o perfectă clarviziune, condiția precară a omului într-o lume dominată de conflicte profunde*”).

Rusimea a dat multe nume remarcabile: Tolstoi (considerat unul dintre cei mai importanți romancieri ai lumii, care alături de Fiodor Dostoievski, este unul dintre scriitorii de seamă din timpul perioadei cunoscută ca vârsta de aur a literaturii ruse); Dostoievski (unul din cei mai importanți scriitori ruși, operele sale având un efect profund și de durată asupra literaturii, filozofiei, psihologiei și teologiei secolului al XX-lea); Cehov (medic, prozator și dramaturg - a sondat adâncimile naturii umane, fiind considerat

principalul reprezentant al realismului rus de la sfârșitul secolului XIX); Gogol (prozator și dramaturg, drept calitate principală a creației lui Gogol fiind fidelitatea sa extraordinară față de realitate, după cum afirma Bielinski); Esenin (unul dintre poeții cei mai îndrăgiți ai Rusiei, dotat cu frumusețe fizică și cu o personalitate romantică), Maiakovski (poet și dramaturg. Adevărat „copil al secolului”, Vladimir Maiakovski, este poetul care „a săvârșit una dintre cele mai mari revoluții literare cunoscute de istoria literaturii universale) etc.

Franțuzii, și ei, au dat culturii universale autori de marcă (nu-i amintesc pe toți, pentru că lista ar fi foarte lungă): Blaise Pascal (matematician, fizician și filosof francez având contribuții în numeroase domenii ale științei, în filozofie și teologie); Racine (mare dramaturg, cunoscut prin piesele de mare succes: *Andromaca, Fedra, Britannicus, Berenice* etc., membru al Academiei franceze), Molière (scriitor, dramaturg, unul dintre măștrii satirei comice, a inaugurat comedia de moravuri); Victor Hugo (poet, dramaturg și romancier, un exponent al curentului literar romantic); André Malraux (scriitor, ziarist și om politic); Albert Camus (romancier, dramaturg și filozof, reprezentant al existențialismului. În anul 1957 a primit Premiul Nobel pentru Literatură - Motivația Juriului: *pentru importanța lui creație literară care, cu o lucidă stăruință, aruncă o lumină asupra problemelor conștiinței umane din vremea noastră*); Jean Paul Sartre (filozof francez, reprezentant al existențialismului, scriitor, jurnalist și militant social. A influențat profund generația care i-a urmat. În anul 1964 i s-a acordat Premiul Nobel pentru Literatură, dar acesta l-a refuzat) etc.

Revenind la ideea inițială: câte popoare își pot declara că au un poet național? O anchetă întreprinsă în urmă cu câțiva ani în mediile culturale franceze, privitoare la un poet național, scotea la iveală faptul că cel mai reprezentativ poet al Franței rămâne, totuși, Victor Hugo.

Mulți dintre exponenții culturilor de peste mări și țări, cunoscători ai realităților culturale din România și din lume, au conchis că România are un poet național: **Mihai Eminescu**.

Este surprinzător, de aceea, că unii intelectuali sau falși intelectuali îi contestă acest calificativ.

Eminescu n-a trăit decât 39 de ani. După perioada încercărilor, geniul său s-a manifestat numai vreo 12-13 ani. Acești ani au fost suficienți pentru a se impune în contemporaneitate și, mai ales, în posteritate; pe lângă detractorii de ieri și de azi, efigia lui Eminescu trece imperturbabilă; motiv pentru care Marin Sorescu, unul dintre marii poeți ai secolului XX, a scris acel vers memorabil: „*Trebuiau să poarte un nume: Eminescu*”.

C. A. Donosă - Eminescu

Nicolae MAREȘ

Poemul *Și dacă...* în limba polonă sau Despre iubirea naturală

„Ape vor seca în albie și peste locul îngropării sale va răsări pădure sau cetate și câte o stea va vesteji în depărtări, până ce acest pământ să-și strângă toate sevele și să le ridice în țeava subțire a unui crin de țăria parfumurilor sale. ”

Mircea Eliade

Așa cum aminteam în volumul consacrat liricii eminesciene în spațiul polonez[1], poemul *Și dacă...*, scris în toamna anului 1883, face parte din ciclul poeziilor de dragoste. În cele trei catrene cu rimă încrucișată, Eminescu aduce inefabile elogii iubirii și naturii, în strofe pline de lirism. Mesajul simplu din opusul eminescian / cheia poeziei / a fost corect surprins și interpretat în transpunerea în limba polonă efectuată de același Włodzimierz Lewik.

Versiunea poloneză la care ne referim a fost realizată în perioada

Constanța Abălașei Donosă - *Eminescu*

interbelică, unii editori varșovieni introducând-o în mai multe antologii universale de lirică universală, apărute de-a lungul timpului în spațiul vistulan, încântați fiind aceștia de ideile poemului cât și de transpunerea măiastră aparținând lui Lewik. Se cuvine să subliniem, de la început, că poetului polonez, având cunoștințe aprofundate de limbă română a efectuat traducerea cu respectarea planului și a liniilor generale ale gândirii și viziunii eminesciene, tălmăcitorul realizând o versiune de mare sensibilitate. Strădania lui Lewik a fost de a reda nu numai structura poemului, format din trei 3 catrene, dar și rima încrucișată - **a b a b** -, cu muzicalitatea eminesciană la care a tins să ajungă în varianta sa prin folosirea cuvintelor la sfârșitul fiecărui vers: *drzy, ty, bełni, głębi/rój, mój, pogodnie, pochodnie./chmur, zmór, poświaty, laty.*

Cum la Eminescu poemul poartă titlul format din slovele de la începutul strofelor: - *Și dacă...* în cazul transunerii realizate de Lewik, traducerea debutează cu cuvintele: - *Gdy liśc topoli*, respectiv *Când frunza plopului*. Astfel, prima strofă, retradusă de noi din polonă, sună aproximativ după cum urmează:

Când frunzele de plop în aer se zbat

Și-n geam ramurile lor sacadat bat

E ca și cum tu-mi apari în minte

Din adâncul nopții îndepărtat.

În plus, sunt păstrate, în textul polonez, acele figuri de stil din original, care redau starea naturii în paralel cu trăirile poetului. Este puternic reliefată luminozitatea eminesciană și mai ales descrierile - le-am spune „impresioniste” - din original, cu inefabilele străluminări, care se degajă în mod natural din fiecare strofă. Nu lipsesc de pe fundal: stele, luciul apei, luna, mișcarea vântului etc. La început, acestea au o intensitate vibrantă însă totul se termină printr-o adiere lină ce umple atmosfera.

Să nu uităm că anii în care Eminescu a scris poezia la care ne referim coincide cu perioada în care impresionistii invadaseră cu pânzele lor mai toate saloanele de pictură ale Parisului; lumea surprindea în noile tablouri alte culori decât cele pe care le admirase cu decenii în urmă. Mult mai proaspete, mai captivante, mai vii. Ca o noutate demnă de relevat este că și pictorii români se încadraseră în noul curent; și ei au ajunsese de ani buni la Barbizon sau Fontainebleau, situat numai la 60 de km de Paris.

Personificările din poemul eminescian le găsim redată împreună cu metaforele poetului, însoțite de epitețe circumscrise pentru redarea tematicii poeziei și a motivului principal: dragostea. Pânza este pe undeva plină de stele și de elemente luate din natură; din lexic nu lipsesc expresii curente, de durere dar și blânde amintiri. Am putea denumi atmosfera descrisă în poem drept o *zbatere* luminoasă a naturii și a omului. Tot ceea ce-i greu în viață își găsește alinarea în natură și în iubire. În această cheie a citit și va citi orice polonez

cultivat transpunerea poeziei eminesciene ieșită de sub pana poetului Włodzimierz Lewik. La fel ca tălmăcitorul amintit a procedat și consăngeanul său, graficianul Ludwik Salmen, în unele din lucrările de grafică cu care acesta a ilustrat poeziile lui Eminescu în România.[2]

*A kiedy luna spoza chmur
Rozleje blask poświaty,
O tobie mila, zbywszy zmór, Śnić będą - jak przed laty.
Și dacă norii deși se duc
De iese-n luciul luna,
E ca aminte să-mi aduc
De tine-ntotdeauna.*

În versiunea lui Lewik, poezia *Și dacă...* nu pierde nimic din muzicalitatea versului, aducându-le în minte polonezilor vibrații din unele strofe întâlnite încă din tinerețe în *Sonetele din Crimeea* compuse de Mickiewicz sau jocul de lumini din unele din tablouri semnate de Gerymski, și de ce nu, din Chełmoński.

Găsim exegeți care - pe drept cuvânt - apreciază că *mesajul poeziei este destul de încurajator, deși limbajul în mod evident nostalgic: Și dacă...* viața e tulbură și grea, amintirea persoanei iubite rămâne apropiată de suflet; *Și dacă* vei primi o rază de speranță și viața va deveni senină, e pentru ca tu să nu uiți ce ai iubit sau ce iubești.

Concluzia este cât se poate de evidentă și rațională. *Și dacă...* viața nu e cum ai vrea să fie, iubirea pe care ai avut-o în suflet, și nu o mai e, nimeni nu îți poate lua amintirea persoanei care îți este dragă. Simplu. Vorbim așadar de o iubirea cât se poate de naturală. N-ai decât să încerci să o păstrezi așa cum este. Se deduce de la sine.

Starea dubitativă a fost introdusă în transpunerea poloneză prin sintagmele: *Gdy liść topoli./A gdy w jeziorze./A kiedy luna w wietrze.* cuvintele care se prezintă începuturile catrenelor. Mesajul din original a fost transpus de un tălmăcitor /poet/, cu capacitatea de a surprinde sensibilitatea exprimată în original, pentru că receptorul a înțeles limba transmițătorului, având harul nu doar de a intuit, ci de a găsi corespondențele cele mai fericite, acele slove care îi amintesc cititorului de prozodia din lirica romantică a creatorilor polonezi.

Așa cum menționeam mai sus, și probabil o vom mai face, traducătorii polonezi apelează la *similitudinile* existente în creația eminesciană și cea a marilor romantici: Mickiewicz, Słowacki, Norwid sau Krasiński. Metoda lor fiind de largă cuprindere ar putea împinge analiza noastră pe alte paliere ale comparatisticii. Ori, înfățișarea unor asemenea paralele nu face obiectul cercetării de față. De aceea ne mărginim numai în a le aminti. Toți traducătorii polonezi din secolele XX și XXI preiau din poetica romanticilor amintiți unele structuri, fapt care se resimte în transpunerile realizate de ei. Iar modalitatea îmbrățișată de fiecare dintre ei a făcut să îl apropie și mai mult pe Eminescu de înțelegerea cititorilor polonezi, indiferent de generația din care aceștia fac parte.

În treacăt amintesc că Mickiewicz este autorul volumului de *Balade și romanțe* sau al *Sonetelor din Crimeea*, florilegii în care omul și natura dovedesc că se află într-o unitate indestructibilă, încât natura chiar îl ajută pe individ să descopere mai bine universul. Lucruri similare se constată și în epopeea națională *Pan Tadeusz*, operă plină de descrieri ale naturii și climatului de viață poloneză.

În cazul nostru, Włodzimierz Lewik, un traducător care a tradus în limba polonă opere și autori mari și cunoscuți din literatura universală: Goethe, Shakespeare, Ibsen, Poe etc. și care a stăpânit la perfecțiune prozodia romantică, inclusiv pe cea a neoromanticilor de talia lui Asnyk, Wyspiański sau Jasnorzewska se simte în elementul său în transpunerile pe care le face din Eminescu. Am constatat aceasta și în cazul traducerii făcute poeziei *Pe aceeași ulicioară*. Astfel, în cele opt versuri al poemului din urmă, ritmul iambic respectiv trohaic cunoaște o succesiune metrică perfectă.

Modificările pe care le aduce în transpunerea din primele patru versuri sunt numai de lexic, prozodia rămânând neschimbată. Ca și în original, doar versul doi cu al patrulea rimează în fiecare strofă. Lewik logodește cuvintele de așa fel încât strălucirea lunii bate în ferești, iar imaginea iubitei o găsim nu după gratii, ca la Eminescu, ci în tocul ferestrei. De data aceasta afirm că tălmăcitorul a propus o redare chiar mai fericită decât în original, deoarece sintagma a sta după gratii s-a împământenit ulterior la noi în accepțiunea de a fi plasat în închisoare. Iată originalul primei strofe:

*Pe aceeași ulicioară
Bate luna în ferești,
Numai tu de după gratii
Vecinic nu te mai ivești!*

Iar în polonă traducerea sună cursiv, frumos prelucrată:

*Mrok tej samej wciąż uliczki,
Ten sam lunny w szybach blask -
Tylko ty zza okna ramy
Nie chcesz wyjrzeć ani raz.*

Ceea ce ar însemna:

*Aceiași întuneric de pe ulicioara cunoscută
Și luna care 'n geam bate ca-n alte dăți
Doar tu stai în rama ferestrii.
Și deloc nu vrei să mi te-arăți.*

În strofa a doua, pomii au fost traduși prin sintagma măr înflorit, pe care atârnă ciorchinii (buchetele) de flori; doar zilele duse, azi nu se mai ivesc.

*Z plotu jabłoń cała w kwiatkach
Wciąż te samą zwieszka kiść -
Tylko dni, co przeminęły,
Nie powtórzą się już dziś.*

În original:

*Și aceiași pomi în floare
Crengi întind peste zaplaz,
Numai zilele trecute
Nu le fac să fie azi.*

În strofa a patra, ultimul vers - bat mereu același drum - se transformă în: de pe aceleași drumuri adun (curăț) praful.

*Odmieniła ci się dusza,
Jakiś cień blask oczu śmił -
Tylko ja ten sam, o mila,
Z dróg tych samych zmiotam pył.*

În strofa patra - tăinuțului boschet, devine *tajemniczy cień* - umbră tainică, iar în penultima strofă - ultimele două versuri: a te rezema de o umbră, e să crezi ce-a zis femeia, are o corespondență dintre cele mai fericite în polonă: a crede-n cuvântul fetei /femeii/ e ca și cum ai aduna vânt în sită (plasă). Iar în ultima silabă din nou corespondența este insolită. Eminescu spune iubitei: Vecinic nu te mai arăți. În traducere: *Nu vrei o dată să mă vezi.*

*Vântul tremură-n perdele
Astăzi ca și alte dăți,
Numai tu de după ele
Vecinic nu te mai arăți!
Mrok tej samej wciąż uliczki,
Ten sam lunny w szybach blask -
Tylko ty zza okna ramy
Nie chcesz wyjrzeć ani raz.*

Micile „intrări” în text pe care le întâlnim la Lewik dau în polonă o rezonanță și mai puternică demersului eminescian, fără ca înțelesul să se diminueze sau altereze în vreun fel conținutul.

[1] Eminescu - Polonia - Polonezii - Eminescu, eLiteratura, București, 2021
[2] Cf. Nicolae Mareș, *Despre graficianul polonez Leonard Salmen și Eminescu*, „Tribuna” nr. 345, ian. 2017; Idem „Poezia dzisiaj”, Warszawa 2017.

Paula ROMANESCU

Mihai Eminescu

Vreme trece, vreme vine

Passe le temps, vient le temps

S-a stins viața

S-a stins viața falnicei Veneții,
N-auzi cântări, nu vezi lumini de baluri;
Pe scări de marmură, prin vechi portaluri,
Pătrunde luna, înălbind pereții.

Okeanos se plânge pe canaluri...
El numa-n veci e-n floarea tinereții,
Miresei dulci i-ar da suflarea vieții,
Izbește-n ziduri vechi, sunând din valuri.

Ca-n țintirim tăcere e-n cetate.
Preot rămas din a vechimii zile,
San Marc sinistru miezul nopții bate.

Cu glas adânc, cu graiul de Sibile,
Rostește lin în clipe cadențate:
„Nu-nvie morții - e-n zadar, copile!”

Éteinte la vie...

Éteinte la vie de la très fière Venise!
Ni chants joyeux, ni lumières de bals,
La lune passe sur les vieux portails noirs
En blanchissant le marbre des marches grises.

Océanos pleure sur le canal,
Son âge en fleur n'est pas toujours de mise
Il donnerait son âme à sa promise;
Il frappe aux murs, aux rives, en désespoir.

C. A. Donoșă - Eminescu

*Toute la cité - déluge de solitude!
Prêtre resté de la nuit des temps,
Saint-Marc sonne minuit de sa voix rude*

*Qui paraît dire - Sibylle des jours d'antan,
Ces mots profonds, chargés de lassitude:
«Les morts c'est pour toujours, mon cher enfant!»*

Cum oceanu-ntărâtat

Cum oceanu-ntărâtat turbatu-i!
Răcnind înalță brațele-i spumate,
De nori s-acață, -n bolta lunei bate,
Până furtuna-l reîmpinge-n patu-i.

Sălbatecul! 'n van fulgeri fricoșate
Apără cerul... El încredințatu-i
Că bolta cea albastră e palatu-i;
Cu-asalt s-o ia el vrea ca pe-o cetate.

Rănit de fulgere, el se înmoaie
Și c-o poveste îl adoarme-o boare
Și-n vis un cer în fundu-i se îndoiaie.

Tot ce-a dorit în visul lui el are:
Tărie, stele, luna cea bălaie...
Dormind murmură, murmurând tresare.

Combien farouche l'océan

*Combien farouche l'océan qui crie!
Il tend ses bras d'écume tout en hurlant,
S'accroche aux nuages, frappe aux portes
du vent,
Mais la tempête le recouche dans son lit.*

*Bête enragée! En vain l'éclair tonnant
Garde-t-il le ciel... L'océan croit bien, lui,
Que la voûte bleue est son palais ravi
Qu'il voudrait prendre en cité qu'on prend.*

*Blessé par les éclairs, il se replie,
Une brise l'endort comme un conte de fées,
Il rêve que le ciel tout entier*

*Tombe dans ses eaux - étoiles, lune y compris.
Et possédant tout ce qu'il voudrait pourtant
Il murmure dans son rêve, il frémit en rêvant...*

Adâncă mare

Adâncă mare sub a lunei față,
Înseninată de-a ei blondă rază,
O lume-ntreagă-n fundul ei visează
Și stele poartă pe oglinda-i creață.

Dar mânia falnică, cumplit turbează
Și mișcă lumea ei negru-măreață,
Pe-ale ei mii și mii de nalte brațe
Ducând piere, țări înmormântează.

Azi un diluviu, mâne-o murmuire,
O armonie, care capăt n-are
Astfel e-a ei întunecată fire.
Astfel e sufletu-n antica mare.

Ce-i pasă ce simțiri o să ni-nspire
Indiferentă, solitară - mare!

La profunde mer

*La profunde mer, sous la lune qui passe
Et qui la dore de ses froids rayons blonds,
Rêve de mondes perdus dans le tréfonds
En portant des étoiles sur sa face.*

*Demain fière, par ses larges tourbillons
De sombres mondes invités à la danse,
Dans ses bras forts, en terrifiante balance,
Elle fera s'écrouler des nations.*

*Aujourd'hui déluge, murmure demain,
Vraie harmonie sans fin, sans frontières -
C'est ça la mer, c'est ainsi son destin,*

*C'est ainsi l'âme de cette antique mer.
Que lui emportent joies et chagrins humains,
L'immense, l'insouciant mer solitaire!*

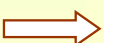
Gândind la tine

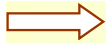
Gândind la tine fruntea-acum mă doare.
Nu știu ce rost mai are-a mea viață
Când n-am avut o clipă de dulceață:
Amar etern și visuri pieritoare!

De ce în noapte glasul tău îngheață!
Vede-vor ochii-mi înc-o dată oare
Frumosul trup, femeie zâmbitoare!
Ce mi-a fost dat să-l strâng o clipă-n brață?

Tu, blond noroc al unui vis deșert,
Tu, visul blond unui noroc ce nu e,
De-i mai veni, să știi că nu te iert.

Căci dorul meu muștrări o să-ți tot spuie
Și sărutându-te am să te cert
Cu dezmierdări cum n-am spus nimăruie.

De tant penser à toi

*De tant penser à toi, j'ai appris à me taire.
Je ne sais plus ma vie quel sens a-t-elle
Puisque je n'ai pas eu nulle étincelle
D'amour rien qu'amertume, rêves éphémères.*

*Pourquoi dans la nuit noire, froid ton appel?
Verrai-je encore ton corps de lumière,
Femme merveilleuse, trésor qui sur la terre
Je l'ai eu sur ma bouche comme un rayon de miel!*

*Ô, toi, blonde chance d'un rêve disparu,
Toi, mon rêve blond d'une chance qui s'enfuit,
Si tu me reviens, je ne te pardonnerai pas.*

*Car mon amour, pour te punir, ma mie,
Te meurtrira par des baisers si doux
Comme à personne jamais je n'avais... dit.*

Iubind în taină...

Iubind în taină am păstrat tăcere,
Gândind că astfel o să-ți placă ție,
Căci în priviri citeam o vecinicie
De-ucigătoare visuri de plăcere.

Dar nu mai pot. A dorului tărie
Cuvinte dă duioaselor mistere;
Vreau să mă-nec de dulcea-nvăpăiere
A celui suflet ce pe al meu știe.

Nu vezi că gura-mi arsă e de sete
Și-n ochii mei se vede-n friguri chinu-mi,
Copila mea cu lungi și blonde plete?

Cu o suflare răcorești suspinu-mi,
C-un zâmbet faci gândirea-mi să se-mbete.
Fă un sfârșit durerii... vin' la sânu-mi.

De t'avoir tant aimée

*De t'avoir tant aimée, je n'ai pu rien dire,
En croyant que mon silence te plaisait.
Tes yeux me promettaient toute une éternité
De fous rêves de bonheur, de plaisirs.*

*Je ne veux plus me taire: Que l'amour vienne
Trouver les mots pour ce trop doux mystère!
Je voudrais me couvrir du tendre lierre
De ton âme qui connaît tant la mienne*

*Vois-tu ma bouche si assoiffée de toi?
Ne vois-tu dans mes yeux la douleur,
Ma blonde enfant aux longs cheveux de soie?*

*Tu apaises d'un soupir mes larmes, mes pleurs,
Tu changes par un sourire ma peine en joie.
Mets fin à ma souffrance... viens dans mes bras!*

De ce mă-ndrept ș-acum?

De ce mă-ndrept ș-acum la tine iarăși?
Căci făr' de tine n-am de spus nimică...
Și azi nu-mi pasă lumea ce-o să zică
De-acest poem, în contră-mi, spre ocară-și.

De grija ei un fir de păr nu-mi pică...

Să ieie dar copiii mei în gheară-și;
Părerea ta, iubit și blond tovarăș,
De ea mă bucur și de ea mi-e frică.

Amor și moarte sunt în dușmănie:
Amic acestei des am căutat-o,
Ci-n drumul ei m-am dat, copilo, ție...

Viața mea din nou ai câștigat-o
Și orice road-a ei și armonie
A ta-i cu drept: deci și pe-aceasta iat-o!

Pourquoi je te reviens?

*Pourquoi je te reviens une nouvelle fois
Puisque sans toi je n'ai rien à dire...
L'avis du monde entier, quand on va lire
Ma poésie, me laisse bien froid.*

*Faudrait-il que je joue au monde de la lyre?
Il n'a qu'à prendre mes enfants; Pour moi
Ton avis, ma compagne, vaut mille fois
Le monde entier, j'en tremble, j'en soupire.*

*L'amour, la mort, éternels ennemis:
D'avoir aimé celle-ci, je l'ai toujours cherchée
Mais je t'ai rencontrée, chère enfant, et la vie*

*Pour une nouvelle fois tu me l'avais donnée
Avec tous ses biens et tous ses fruits.
Prends-la, elle t'appartient à tout jamais.*

Vorbește-ncet

Vorbește-ncet, urmează înainte
Cu glasul tău, izvor de mângâiere,
Căci vorba ta-i ca lamura de miere
Și înțelesul ei e prea cuminte.

Să pot să te privesc în veci n-aș cere
Nimica alta, o, bun înger sfinte,
Când ochii tăi îmi spun fără cuvinte
Și-arată milă, dragoste, durere.

Tu idol scump și dulcea mea lumină,

C. A. Donosă - Eminescu

Rămai în brațul meu întotdeauna,
Căci ție sufletu-mi numai se-nchină.

Vorbește-ncet, privește-mă întruna,
De chipul tău viața mea e plină:
Pot fi minuni, ca tine nu-i nici una.

Parle-moi tout doux

*Parle-moi tout doux, n'arrête pas l'appel
De ta voix chère - vraie source de caresse,
Car tous tes dires sont pleins de sagesse
Et le sens de tes mots - rayon de miel.*

*Te regarder seulement ! D'autre richesse
Je n'en demande pas, ô, ange du ciel!
Lorsque tes yeux me montrent avec zèle
De la pitié, de l'amour, de la tendresse.*

*Ma chère idole, toi, ma douce lumière,
Reste dans mes bras jusqu'à la fin du temps
Car à toi seule mon âme lève des prières.*

*Parle-moi tout doux, regarde-moi toujours,
Est pleine de ton image ma vie entière.
Ô, mon unique merveille, mon seul amour!*

Pe gânduri ziua

Pe gânduri ziua, noaptea în veghere,
Astfel viața-mi tot în chinuri trece
Va vrea natura oare să se plece
La ruga mea să-mi deie ce i-oi cere?

Nimic nu-i cer decât mormântul rece,
Repaos lung la lunga mea durere
Decât să port iubirea-mi în tăcere,
Mai bine ochiu-mi moartea să mi-l sece.

Căci lumea e locașul pătimirii:
Un chin e valu-i, iară gândul spuma,
Dureri ascunse farmecele firii.

O dată te-am văzut o clipă numai
Și am simțit amarul omenirii
Ce-am folosit că-l știu și eu acuma?

Perdu dans mes pensées le jour

*Perdu dans mes pensées le jour, veillant la nuit,
Je passe ma vie à souffrir, à pleurer;
Voudrait-elle, la nature, écouter
Mes prières, mes désirs les exaucer aussi?*

*Tout ce que je lui demande c'est une tombe oubliée,
Un long repos aux douleurs de ma vie -
Au lieu d'aimer sans jamais l'avoir dit
Vaut mieux mourir, les yeux vides et glacés.*

*Le monde n'est que l'empire de la souffrance,
Ses vagues c'est du chagrin, écume c'est la raison,
Le charme de la vie - le mal de l'existence.*

*Une seule fois je t'ai vue et, toute ma passion
Me fit connaître l'amertume immense
Du monde entier. Je l'ai bue. À quoi bon?*

Mihai CABA

Fascinanta prințesă literată - Martha Bibescu

„Va veni o vreme când acest popor român, care n-a fost cunoscut până acum, va fi luat în seamă... Din această țară, trecută sub tăcere, vor răsună cântece și muzică, neamul acesta va renaște după un mileniu de existență și lumea se va mira ca de o minune să afle, în sfârșit, tot ceea ce el posedă din conștiința universală.”

Martha Bibescu - Izvor, țara sălciiilor

Despre prințesa Martha Bibescu, una dintre cele mai fascinante personalități ale aristocrației interbelice românești și europene, după cum a fost ea apreciată de către ilustre „voci” autorizate ale timpului său, atât în planul intern, cât și cel extern al României, nu s-a mai vorbit prea mult sau chiar deloc, de îndată ce regimul politic românesc de după cel de al Doilea Război Mondial a primit o altă orientare. Mai mult chiar, potrivit acesteia, numele prințesei Martha Bibescu, deja cunoscută ca o *remarcabilă romancieră, poetă, eseistă și memorialistă*, dar și ca un *om politic* important, devenise unul indezirabil, îndeosebi după septembrie 1945 când prințesa și-a părăsit țara în semn de protest față de noul curs al politicii românești. Târziu, abia după '89, când România a înclinat spre o largă orientare europeană, numele prințesei Martha Bibescu și-a regăsit renumele și locul ei incontestabil în istoriografia și cultura românească, făcându-se recunoscut în reeditările tălmăcite ale operei sale, în reviste literare, în albume și enciclopedii de interes cultural național, în volume memorialistice.

Astfel, orice bibliofil care va răsfoi, interesat sau din pură curiozitate, valorosul album „*Mari români de pretutineni*”, inițiat de Institutul Cultural Român (ICR) și îngrijit de Dan Mironescu și Emanuel Bădescu, autori, fiind realizat în condiții grafice de excepție la Editura Alexis în 2015, având și o traducere în limba engleză, o va descoperi lesne și pe prințesa Martha Bibescu printre cele 50 de „*mari personalități românești din exil*” prezentate aici. Pe lângă *sumarul biografic, portretul, o revelatoare fotografie de epocă și un citat din opera sa* (cuprins în *motto*), prezentarea prințesei literate mai este însoțită și de *aprecierea lui Mircea Eliade*: „*Prințesa Bibescu a anticipat unele descoperiri ale istoriografiei contemporane, îndeosebi valoarea neprețuită a culturilor populare și funcția dătătoare de viață a istoriografiei europene în sensul că orice cercetare istorică adevărată ajunge la conștiința unității culturale și spirituale a Europei.*”

De asemenea, o vom descoperi pe prin-

țesa Martha Bibescu, fiind nominalizată printr-o succintă *notă biografică și un portret*, la pagina 95 a impresionantului volum „*Enciclopedia identității românești*”, autoare Ecaterina Țarălungă, Editura Litera, 2011.

Considerată la vremea sa „*o figură-cheie pentru literatura, diplomația și aristocrația Europei interbelice, dar și o <femme fatale> care a furat inimile multor bărbați de stat, între care prințul Germaniei, regele Spaniei și prințul Beauvau al Franței*”, prințesa Martha Bibescu, prin frumusețea sa răpitoare, prin noblețea princiară și bogăția sa materială și spirituală, a ajuns nu numai una dintre personalitățile românești de vază, dar a și obținut aprecieri atribuite de regulă cetățenilor privilegiați ai lumii întregi, după cum afirmă fără preget cei mai mulți dintre exegeții săi, conaționali sau străini.

Iată cum era descrisă Martha Bibescu într-o scrisoare ce i-a fost adresată de către scriitorul francez Marcel Proust, autorul celebrei sale capodopere *În căutarea timpului pierdut*: „*Prințesă, sunteți un scriitor perfect și asta nu-i puțin atunci când, la fel ca dumneavoastră, prin scriitor înțelegem atâția artiști renumiți: un scriitor, un fabricant de parfumuri, un decorator, un muzician, un sculptor, un poet.*”

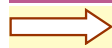
Însăși regina Maria, căreia Martha Bibescu, mai mică cu 11 ani, i-a fost o preferată confidentă, avea să-i facă unul dintre cele mai reușite portrete în *Memoriile sale*: „*Martha Bibescu promitea să fie o mare frumusețe și visa la măreție. Crescută printre bărbați celebri, îi plăceau puterea, personalitățile, artiștii talentați, politicienii de succes, regii și prinții... Această tânără cu ochi imenși, verzi și păr roșcat magnific, avea o vitalitate și o sete de cunoaștere fantastice, care mi se păreau stimulatoare.*”

Demnă de reținut este și remarca scriitorului și memorialistului francez Ghislain de Diesbach de Belleroche (1931-2015), care a denumit-o pe prințesa Martha Bibescu „*ultima orhidee a Europei*”, așa cum de altfel și-a intitulat și cele două volume monografice pe care i le-a închinat: *La Princesse Bibesco - La dernière orchidée*, apărute la Paris, în 1986, fiind editate de Librairie Academique Perrin, în care reputatul autor, urmare a unor laborioase documentări din *Jurnalul ei intim*, din numeroasele ei agende, carnete, caiete și manuscrise, care au constituit o „*bază autobiografică infinit mai sigură decât corespondența Marthei cu confidentul abate Mugnier*”, reușește să închege poate cea mai completă și mai veridică biografie nuanțată despre viața și opera prințesei Martha Bibescu. Explicit, biograful Diesbach va nota semnificativ în

Martha Bibescu

Introducere: „Pentru a înțelege caracterul Marthei Bibescu, orientat din instinct către putere, ca floarea spre soare, trebuie explicat aici cum s-a format caracterul românesc, cel al unui popor îndrăgostit sălbatic de independența lui, dar victimă atât a geografiei, cât și a istoriei, obligat să țină seama de vecini foarte puternici, obișnuit să lupte pentru a-i ține la distanță, ca apoi să cedeze amenințării otomane, un popor devenit fatalist, chiar pasiv, din pricina multor suferințe în urma cărora alte popoare ar fi sucombat.” Lesne de înțeles că numai astfel Diesbach avea să lege românitatea Marthei de țara natală, „aducându-i acesteia spiritul universal de care fusese impregnată în fiecare dintre peregrinările sale.”

Cu suficiența acestor „note” preliminare ale temei propuse, nu ne rămâne altceva mai bun de făcut în continuare decât să-i depănăm pe îndelete firul sinuos al unei povești de dragoste tumultuoase trăite de fascinanta prințesă.

Acesta începe o dată cu venirea pe lume a prințesei Martha - Lucia, după cum a fost botezată, petrecută în 28 ianuarie 1889, la București, fiind al treilea copil al familiei aristocrate Ion Lahovary - Smaranda (Emma) Lahovary; tatăl său, Ion N. Lahovary (1844-1915), fiind de-a lungul prodigioasei cariere politice exercitate, ambasador al României la Paris, ministru de externe și președinte al Senatului, iar mama sa, Smaranda Mavrocordat, cu rădăcini adânci într-o dinastie princiară de origine greacă, provenea din ramura moldoveană a domnitorului Constantin Mavrocordat, de șase ori domn al Țării Românești și de patru ori domn al Moldovei. Potrivit „surselor” și unchiul său, din partea tatălui, Alexandru Lahovary (1841-1897) a îndeplinit în mai multe rânduri funcția de ministru: al justiției, agriculturii, industriei și externelor.

Asupra exactității datei sale de naștere, la unison-ul biografilor săi rămâne doar ziua și luna - 28 ianuarie. În privința anului nașterii nu există nicio părere unanimă, nici în Jurnalul prințesei și nici între biografii săi, care au avansat diverse ipoteze, cuprinse între anii 1886 și 1891. Până la urmă, s-a acceptat anul de grație, 1889, luat în considerație în numeroasele studii, eseuri și enciclopedii care fac referire la prințesa literată Martha Bibescu. Se împlinesc de atunci în irepetabila scurgere a timpului 135 de ani!

Potrivit uzanțelor familiilor aristocrate românești ale timpului, copilăria și primele învățături ale micuței Martha Lahovary s-au petrecut sub îngrijirea bonelor, a guvernantelor și a profesorilor particulari, deoarece mama sa, „neconsolată de la pierderea tragică și prea timpurie a unicului ei fiu, George, nu s-a preocupat nici de educația ei și nici de a celorlalte surori mai mici, Madeleine (1893) și Marguerite (1897)”. Totuși, purtând pecetea ilustrei sale familii, Martha își va continua educația la o mănăstire din Belgia, acolo unde instrucția primită și studiile întreprinse au cuprins, pe lângă teme ale cunoașterii generale și teme specifice ale culturii românești.

Ajunsă la adolescență, drept o „fetișcană” foarte frumoasă, bogată și bine cultivată, Martha Lahovary, „fiind catolică”, dintre toți tinerii pretendenți care o curtau cu asiduitate, a acceptat să se logodească și apoi să se căsătorească, la 16 ani, în anul 1905, „având dispensa Vaticanului”, cu prințul George Valentin Bibescu, „pionier al automobilismului și aviației”, nimeni altul decât „nepotul de frate al fostului domnitor George Bibescu”, detronat de Revoluția pașoptistă. Urmare firească a mariajului ei precoce, devine prințesa Martha Bibescu, ca parte a familiei princiare ce i-a înlesnit, potrivit biografilor ei, „rudenii cu Ana-Elisabeta Brâncoveanu, contesa Anna de Noailles, Elena Văcărescu, titrate scriitoare ale Franței, cum și cu alte rude franceze descendente direct din familia împăratului Napoleon Bonaparte”, care i-au facilitat intrarea în contact nemijlocit cu literatura franceză. De asemenea, însoțindu-și soțul în misiunile sale diplomatice, va avea noi și multiple posibilități de

cunoaștere și a altor culturi ale țărilor pe care le-a vizitat.

La câteva luni de la căsătorie în tânăra familie se naște fiica lor, botezată Valentina, după numele soacrei și a soțului, care o va iubi nespuse de mult, în timp ce Martha, aidoma mamei sale, nu-și manifestă dragostea maternă, încredințându-i creșterea acesteia unei bone. De altfel, potrivit „surselor”, după nașterea „cu probleme” a Valentinei și a „interdicției” medicale de doi ani a unui „repas” sexual, viața conjugală a cuplului se cam destramă, „fiecare dintre soți căutându-și fericirea în afara căsătoriei lor, dar păstrându-se între ei o ciudată legătură de afecțiune”.

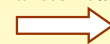
Găsindu-și „refugiu” în literatură, în 1908, după ce s-a întors din Persia, unde și-a urmat soțul diplomat, „impresionată de cele văzute în timpul acestei expediții”, Martha a scris și a scos la Paris primul său volum „Cele opt paradisiuri” (Les Huit Paradis), Ed. Hachette, foarte bine primit de critică și remarcat de Academia Franceză, care i-a acordat Premiul „Marcelin Guérin”. Lansarea acestei prime lucrări editoriale avea să-i deschidă fermecătoarei prințese Martha Bibescu „porțile afirmării și ușile tuturor saloanelor literare” (Ghislain de Diesbach); de aici încolo ea se va dedica scrisului, pe care-l va continua de-a lungul întregii sale vieți, cuprinzând peste 40 de lucrări importante, între care: *note de călătorie, romane istorice sau autobiografice, versuri, proze, evocări ale unor personalități, eseuri, corespondență* ș.a., unele semându-le cu pseudonimul Lucile Decaux.

Cam tot în această perioadă prințesa Martha Bibescu face o „primă” pasiune pentru Emanuel, însuși vărul soțului său (!), dar acesta „nerăspunzând sentimentelor ei, legătura lor s-a întrerupt fulgerător, precum și începuse”, după cum a notat în Jurnal. Neșansa i-a fost consolată foarte repede de începutul poveștii de dragoste cu Charles Louis de Beauvau Craon, „unul dintre cei mai râvnivi burlaci ai Franței”, cel care a iubit-o la nebunie, cerându-i să divorțeze de soț. Între cei doi amorezi a intervenit la timp mama lui Charles Louis, cerându-i imperios Marthei să nu divorțeze. Resemnată, Martha se va retrage o vreme la o mănăstire din Alger, dar va mărturisi mai târziu în Jurnal: „Charles Louis a fost adevărata mea dragoste și că nici el nu s-a împăcat vreodată cu ideea că m-a părăsit”.

Șarmanta prințesă Martha Bibescu avea să atragă între timp și privirile kronprințului Wilhelm, moștenitorul tronului Germaniei, cel care, îndrăgostindu-se fără rezerve de frumusețea și inteligența ei, a mers până acolo încât a cerut permisiunea soțului ei, George Bibescu, de a purta corespondență cu „cea mai frumoasă și mai inteligentă femeie din România”. Flatată de adorația evidentă a kronprințului german, Martha va nota cu satisfacție în Jurnal: „Domnind peste el, domnesc peste un imperiu”. Cu toate acestea, după cum adevăresc și biografii, „ea nu l-ar fi iubit cu adevărat”.

În 1912, Martha se va ocupa îndeaproape de renovarea Palatului Mogoșoaia, vechea ctitorie brâncovenească de la 1702, ajuns cu timpul în posesia familiei aristocrate Maria și Nicolae Darvari, care l-a vândut, în 1911, vărului George Valentin Bibescu, iar acesta avea să i-l ofere soției sale, Martha, ca „dar de nuntă”. După renovare Palatul Mogoșoaia, denumit de Martha „casa sufletului său”, a devenit și o „gazdă ospitalieră a fastuoaselor reuniuni ale elitelor aristocratice românești și străine invitate aici”. Spuneau mulți dintre exegeții săi: „Practic, cine nu ajungea la Palatul Mogoșoaia în compania fermecătoarei prințese Martha Bibescu nu făcea parte din <lumea bună>”. Prima care a semnat în „cartea de onoare” a fost regina Maria, așa cum au făcut-o apoi și Nicolae Iorga, Gheorghe Tătăreanu, Mihail Sebastian, patriarhul Miron Cristea, Carol I și Ferdinand, regi ai României, dar și din exterior, Marcel Proust, Rainer Maria Rilke, prințul Wilhelm al Germaniei, regele Alfons al Spaniei, Winston Churchill, Charles de Gaulle ș.m.a.

Cam tot pe atunci termină și editează în Franța biografia istorică:

Alexandre Asiatique, ou l'histoire du plus grand bonheur possible, în traducere, *Alexandru Asiaticul, sau istoria celei mai mari fericiri posibile*, ce o va impune ca o admirabilă romancieră.

În fața iminenței izbucnirii Primului Război Mondial, spre deosebire de personalitățile românești care au ales calea refugiului, prințesa Martha decide să rămână în București și, după intrarea României în război de partea Antantei, se va ocupa de administrarea Spitalului de război nr. 118, fondat de regina Maria, astfel „alinând suferința soldaților muribunzi” și implicându-se întru „ajutorarea celor răniți”. Despre acest episod tragic se va destăinui în Jurnal: „Mi-e rușine să o spun: n-am fost niciodată atât de fericită ca la Spitalul 118, în 1916-1917. Trăiam într-o comunitate religioasă - visul meu din copilărie - eram cu fii de muncitori și de țărani, trăind împreună cu ei, în durere.” Pe de altă parte, tot în timpul Primului Război, legăturile sale cu *kronprințul Wilhelm* al Germaniei, dar și noua sa legătură cu maiorul englez Christopher Thomson, „trimisul Marii Britanii pentru a convinge România să lupte de partea Aliaților”, i-au adus prințesei acuzația de „joc dublu” în confruntarea părților beligerante, din aceste considerente fiind denumită „o Mata Hari a României”.

Adevărul este că într-adevăr prințesa Martha, aflată în Bucureștiul ocupat de Puterile Centrale, aduna și transmitea Coroanei și Guvernului României, aflate la Iași, informații prețioase privind acțiunile de război ale inamicului. La cererea maiorului Thomson a admis să ascundă „acte compromițătoare” în reședința familiei de la Posada, pe care serviciile secrete engleze, pentru siguranță, au incendiat-o. Ca pedeapsă pentru „colaboraționism”, prințesa a fost condamnată la „arest în Palatul Mogoșoaia”, din care a scăpat cu greu, la 1 mai 1917, primind permisiunea să plece în Elveția.

După terminarea războiului, aflată în Franța, dar cu dorul țării natale, editează în 1923 volumul: *Isvor; Le Pays de saules*, în traducere, *Izvor; țara sălciilor*, apreciat ca „un tablou idilic al vieții românești”, premiat și acesta de Academia franceză. În 1924, editează *La Perroquet vert - Papagalul verde*, celebrul său roman despre „o fetiță care, trăind într-o casă lipsită de iubire, se îndrăgostește pentru totdeauna de o pasăre - un adorabil papagal verde”. A continuat în 1927 cu volumele: *Catherine - Paris* și *La destin du lord Thomson of Cardington - Destinul lordului Thomson*, iar în 1928 incitantul volum *Au bal avec M. Proust - La bal cu M. Proust*.

Pe lângă aprecierile criticii franceze, noile volume ale Marthei au înregistrat și un deosebit „succes de librărie”, fapt ce i-a permis autoarei să reia renovarea Palatului Mogoșoaia, care fusese jefuit, deteriorat, cu multe piese de mobilier și tablouri dispărute în timpul războiului și a ocupației germane. În 1936 editează biografia romanțată *O dragoste tandră a lui Napoleon: Maria Walewska*, trezind interesul cititorilor.

Spre sfârșitul perioadei interbelice soțul ei, prințul George Valentin

Bibescu, fondatorul *Automobil Club Român*, al *Clubului Aviatic Român*, al *Aeroportului Băneasa*, președinte al *Comitetului Olimpic Român*, președinte al *Federației Aeronautice Internaționale* și *mare Mare Maestru al Lojei Naționale Române*, se îmbolnăvește și în ultimile sale luni de viață, prințesa Martha, soția sa, îl va îngriji „cu mult devotament față de familie și dragostea aparte pe care i-a purtat-o până la sfârșitul lui din 2 iunie 1941”. La acest moment dureros îi va mărturisi abatelui Mugnier, cu care a purtat o lungă și fructuoasă corespondență: „Părinte, n-am încetat niciodată să-l iubesc pe George. Viața ne-a învățat că adevărata dragoste nu urmează decât după multe mistere, după o ucenicie răbdătoare, tandră și dureroasă”.

În anii celui de al Doilea Război Mondial, dând dovadă de diplomație, prințesa închiriaza pentru câteva luni Palatul Mogoșoaia Legației elvețiene, prilej de a organiza aici mai multe întâlniri ale diplomaților aliați, cu scopul de a feri România de pericolul reprezentat de Rusia stalinistă. Războiul sfârșindu-se, după instalarea unui alt regim politic în România poziția civică a prințesei Martha Bibescu este puternic afectată și serios amenințată de noile dispoziții. Alertată de ambasada Franței asupra unui iminent arest, în septembrie 1945 prințesa Bibescu va părăsi România la bordul unui avion englez cu destinația Napoli și în final Parisul, nu înainte, însă, de a declara Palatul Mogoșoaia *monument istoric*, pe care l-a dăruit fiicei sale Valentina, căsătorită cu prințul Dimitrie Ghika-Comănești. Totuși, Palatul Mogoșoaia va fi naționalizat în 1949, iar proprietarii acestuia, Valentina și Dimitrie, vor fi arestați.

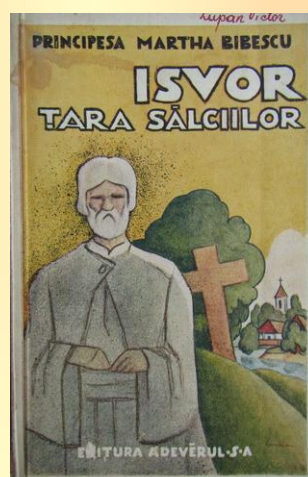
O dată revenită la Paris, Martha și-a restabilit gloria și locul ei în lumea literară franceză, motiv pentru care va nota în Jurnal: „M-am întors la Paris, adică la mine însămi”. Vestita *Casă de modă Dior*, căreia prințesa Bibescu, prin farmecul figurii și rafinamentul său distins al eleganței vestimentare, i-a fost ani buni „reclamă vie”, abia a așteptat-o pentru prezentarea noilor sale colecții de „tunici lungi și fastuoase”.

În 1954, după aproape un deceniu de scrieri și editări de noi creații literare, Academia franceză îi conferă *Marele Premiu de literatură* pentru întreaga sa operă, însumând 40 de volume. Peste un an, în 1955, devine membră a Academiei Regale de limbă și literatură franceză de la Bruxelles, „în fotoliul pe care-l ocupase contesa Ana de Noailles”. Ca o încununare a meritelor sale literare, sociale și diplomatice, în 1962, statul francez îi decernează prințesei Martha Bibescu ordinul *Légion d'honneur* (Legiunea de Onoare), cea mai înaltă distincție a Franței. Drept urmare a acesteia, în 1963, „este desemnată consilier al președintelui Charles de Gaulle în problema românească” și asta pentru că, trecând peste nedrepte „insinuări”, președintele francez o aprecia sincer și necondiționat, scriindu-i: „Pentru mine, dumneavoastră sunteți personificarea Europei”.

Ultimele sale scrieri au fost: „*Le Confesseur et les poètes*” - Conferența și poezii (1970), „*Échanges avec Paul Claudel*” - Corespondența cu Paul Claudel (1972), adăugiri la „*Nimfa Europei*”, cum și note curente în Jurnal.

Prințesa Martha Bibescu, în vârstă de 84 de ani, trece la cele veșnice la Paris, în 28 noiembrie 1973, fiind înmormântată la Castelul Menars (și nu în cimitirul Pere-Lachaise, cum afirmă alți biografi), având pe piatra ei funerară inscripția dorită: „*Marthe Bibesco, écrivain français*”.

La cei 135 de ani de la naștere și 50 de ani ai veșniciei fascinantei prințese Martha Bibescu se cuvine, ca români, și nu numai, să-i aprindem candela neuitării, alăturându-i (fie și în gând), ca un omagiu binemeritat și o... *orhidee princiară...*

Lucia Cosmina VLĂD

Mihail Sebastian - o operă de seamă, un destin ironic

Structura proteică a lui M. Sebastian s-a manifestat în cele mai diverse domenii ale artei cuvântului-proză, dramaturgie, eseistică, publicistică literară, critică teatrală, literară și muzicală, gazetărie. El se numără printre personalitățile de excepție ale culturii românești interbelice. Dar, deși s-a vrut romancier, a fost aplaudat ca dramaturg. Nu am putea vorbi despre istoria dramaturgiei românești fără a menționa piesele de teatru care-i aparțin lui Mihail Sebastian.

Scriitor român perfect integrat în spiritualitatea națională, dar de origine iudaică, a fost discipol al lui Nae Ionescu și colaborator la „Cuvântul”. „Spirit lucid, raționalist, structură discretă, temperament de confesor, eseist strălucit, s-a manifestat în opera sa drept un creator liric, nostalgic, sentimental”.

S-a născut în 8 octombrie 1907 la Brăila, în familia Hechter - Merdel și Clara. Era o familie modestă care își ducea viața din agonișea oferită de un mic atelier. Brăila, un oraș cu multe etnii - greci, turci, evrei, români, sârbi, bulgari - i-a oferit lui Iosef Hechter o copilărie frustrantă. Moștenind de la mamă o sensibilitate exacerbată, o sănătate precară și neliniștită, a primit porecla de „jidan fricos”, apelativ ce i-a întunecat copilăria mai mult ca lipsurile materiale. Însă, izolarea l-a condus spre patima cititului. Devora cărțile. Dostoievski, Daudet, Maupassant, Sienkiewicz, mai târziu Balzac, Lamartine, Hugo, Taine, tot ce apărea în BPT. Zilnic uimea colegii, povestindu-le minunatele aventuri ale lui Sherlock Holmes.

Curând descoperă o altă pasiune, aceea pentru teatru. La 14 ani, frecvența teatrul LUX din Brăila, iar locul de la galerie îl purta într-o lume de vis. Liceul nu îl satisface, rigorile la care sunt supuși elevii îl revoltă. Chiar și studiul îl nemulțumește: nu îl înțelege nici pe Emi-nescu, nici pe Racine. El care îl citea pe A. Gide, Nietzsche și Mallarmé să fie obligat să se tundă? Era o slujire fizică, iar prietenul său, Andrei Tudor, talentat poet, se supunea absurdului ordin... La fel de dureros a fost faptul că la finele clasei a VII-a a fost omis din lista premianților la limba română. Dar, la examenul de bacalaureat, susținut în 1926, are surpriza de a-l cunoaște pe Nae Ionescu, profesor universitar la Facultatea de litere și filosofie din București, numit președinte al comisiei. La lucrarea de examen a primit tema „Poezia lirică română”. A scris 10 pagini până la V. Alecsandri, iar a doua zi profesorul său de limba română i-a transmis că lucrarea i-a atras atenția lui Nae Ionescu, căci „e un mare zăpăcit”.

Deși se înscrie la Facultatea de Drept din București, nu frecventează cursurile, ci rămâne la Brăila, resimțind monotonia vieții de provincie care îl sufocă lent, ucigător.

În 1927 începe colaborarea la „Cuvântul”, se apropie de fascinanta personalitate a lui Nae Ionescu și cunoaște lumea literară. Dar la cei 20 de ani ai săi este dezamăgit de neconcordanța dintre imaginea închipuită și cea oferită de scriitori. Nu își dă seama că el era dintre tinerii furioși care, într-un articol polemic, a stârnit antipatia lui M. Eliade, a lui Camil Petrescu, el un provincial, el, bazat pe lecturile sale și păreriile sale. Doar Nae Ionescu l-a tratat cu considerație, fiind „omul care îi va pecetui o soartă și îi va deschide un drum”. Întâlnirea se soldează cu două beneficii: relația cu un mentor și funcția de redactor al ziarului „Cuvântul”. Mai publica și la „Universul literar, Tiparnița literară, Vremea și Vitrina literară” în care își expune propriile concepții despre roman, dramaturgie, modernism și actualitatea socială a vremii. El va spune răspicat tot ce gândește cu acea lipsă de tact, specifică tinerilor. El generează polemici pe tema romanului românesc cu Semănătoriștii de la „Viața Românească” din Iași, susținând ideea de panlirism, deoarece doar „romanul liric evoluează de la obiect la subiect și este în măsură să exprime patetismul pur al dinamismului interior”.

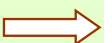
M. Sebastian îl provoacă și pe Eugen Lovinescu, mentorul „Sburătorului”, contestându-i generozitatea și judecățile critice „făcute cu amabilitate, reticențe și complimente”. Lovinescu răspunde cu calm și eleganță tânărului Sebastian, dar cel încadrat între zidurile cărților lecturate și a cărturăriei sale, continuă „să folosească praștia și să arunce cu pietre în grădina maestrului”. Doar în noaptea dintre 6 și 7 decembrie 1930, la Paris, Sebastian are revelația atitudinii sale necuviincioase față de E. Lovinescu, dar nu își va cere scuze, ci va face un pas spre maturizare. Această mărturie o face într-o scrisoare către Camil Baltazar.

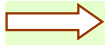
În perioada 1927-1929 reușește să se impună în plutonul criticii printr-o atitudine intransigentă față de poeții noștri moderniști. El își afirmă spiritul justițiar, pledând patetic într-un articol în favoarea lui Ovid Densusianu, forțând memoria contemporanilor asupra „unui profesor, șef de revistă, poet, critic, uitat și părăsit de toată lumea”. Dar Densusianu este merituos, afirmă el: „a inițiat un curent, a inaugurat o poziție împotriva semănătorismului, a militat, a îndemnat, a silit, a încercat...”

Și totuși, Sebastian nu se află în rândul teribiliștilor lui confrăți care contestă generațiile anterioare, acuzându-i de anchiloză, nerecunoscându-le nici un merit. Reprezentanții acestei generații turbulente erau Mircea Eliade, Petru Comarnescu, C. Noica, Ionel Jianu, Sorin Pavel, Ion Nestor ș.a. Deși tutelați de Eliade, neconcordanța dintre cre-

Mihail Sebastian

zurile lor a provocat valuri de proteste din toate părțile. De aceea M. Eliade s-a retras în India, Petru Comarnescu în America iar Mihail Sebastian, după ce își ia examenul de licență în drept, evadează la Paris. Ajutat de mentorul său spiritual, Sebastian obține o bursă pe timp de doi ani, în vederea pregătirii doctoratului în drept.

Perioada 1930-1931 este dedicată descoperirilor. Trimite la „Cuvântul” „*Scrisori din Paris*”, adevărate comentarii despre tablourile de la Louvru, despre concerte simfonice, teatrul lui Jouvet, arhitectura unor construcții, tot ce îi stărnește admirație și interes. Totuși, Parisul înseamnă și o confruntare cu sine însuși, descoperă că este cazul să iasă din carapace, să iubească oamenii în locul cărților. Se ocupă și de studiul unor tratate de drept, dar se apleacă și asupra romanului său „*Orașul cu salcâmi*”. Scrisorile trimise lui Camil Petrescu și Camil Baltazar denotă mari lipsuri materiale în care se zbate, făcând adesea foamea și totuși rămâne o perioadă binecuvântată față de cea anterioară, în Bucureștiul cu atmosfera lui sufocantă. Totuși, dorul de țară va fi mai puternic și renunțând la visul de a susține doctoratul în drept revine, în iulie 1931, la București.

Maturizați de străinătate, deci și să arate ceea ce pot, tinerii polemisti din trecut se reunesc într-o echipă, susțin conferințe despre „Explicația timpului nostru”, iar cu banii adunați pun bazele revistei „Azi”, în martie 1932. M. Sebastian are bucuria primei cărți „*Fragmente dintr-un carnet găsit*” și întâia oară se simte solidar cu colegii săi, participă la manifestări comune, are idei și vorbește în numele generației sale. Acum are tonul moderat și atitudinea temperată, nu mai este de acord cu confrății bătaioși. Grupul prezidat de M. Eliade se întâlnește duminica la Breaza, găzduiți de Mac Constantinescu, discutând literatură, cultură, cât și despre personalități marcante: Lenin, Freud, Proust, Chaplin, Picasso ș.a. Așa a luat naștere în 1932 gruparea „*Criterion*”, care își propunea susținerea de conferințe, tematica fiind: muzica, dansul, arhitectura, filozofia, artele plastice, curentele ideologice, toate susținute la înaltă ținută intelectuală. Echipa număra pe Petru Comarnescu, Paul Steriad, M. Eliade, Ion Cantacuzino, Mircea Vulcănescu, Petru Vișoreanu și M. Sebastian. Curând grupul suferă cutremure, căci prezența unor membri ai Legiunii de legionari în sala de conferințe provoacă turbulențe. Sebastian, spirit lucid, echilibrat, nu acceptă compromisurile. Începe, în 1932, colaborarea la România literară, condusă de Liviu Brebanu.

În perioada 1933-1934 revine la tonul vehement împotriva „*Vieții Românești*”, necruțător față de M. Ralea și G. Călinescu. Se afirmă acum în peisajul literar românesc ca un adevărat demon al polemicii, creându-și teribile adversități. M. Sebastian împrăstie săgeți în toate părțile, într-o stare de neastâmpăr și surescitare. De aceea, volumul „*Femei*” este primit cu ironii în 1933, iar următoarea carte: „*De două mii de ani*”, cu temă autobiografică, apărută în 1934, îi va furniza o cumplită decepție. Peisajul politic românesc alunecase spre dreapta, iar principiile pe care Sebastian le credea inalterabile s-au năruit. Toate revistele și-au unit glasul, contestând cartea unui evreu. „N-a rămas piatră nearuncată, n-a rămas injurie nerostită”, autorul fiind acuzat de toate păcatele omenești. Astfel, anul 1934 constituie un an catastrofal: „*Cuvântul*” suprimat, Asociația *Criterion* interzisă, multe prietenii pierdute, el - redus la tăcere. Totuși, în 1935 scoate o carte admirabilă cu texte, fapte, oameni, intitulată „*Cum am devenit huligan*”. Cartea nu are darul de a potoli scandalul, deoarece, folosind ironia corozivă, maliția împinsă la sarcasm, melancolia dezamăgirii, doar îl dezvăluie un redutabil combatant în sfera ideilor.

Tot în 1935 apare și „*Orașul cu salcâmi*”, dovedind dorința de reintegrare pașnică în peisajul literar. Obligat să se angajeze ca secretar la un avocat de drept comercial - Sașa Roman, Sebastian are parte de noi dezamăgiri. Acum se simte determinat să recunoască că „nu e făcut pentru astfel de meserie”. În 1936, ajutat de Camil Petrescu,

este angajat redactor permanent la Revista Fundațiilor Regale. Apoi, după ce petrece o vacanță la Ghilgoș și 10 zile la Paris, se remontează complet. Redevine activ, dar la fel de combativ și intransigent. Fiind cronicar teatral la „*Rampa*”, M. Sebastian constată că este atras de scrierea unor piese de teatru, pentru că „nu poate fi romancier”. Teribil de sever cu sine, el constată că poate face doar povestiri de 200 de pagini, nu poate conduce personajele mai mult. Scrie „*Jocul de-a vacanța*”, dar contextul politic și calitatea de evreu nu îl favorizau. Piesa vede lumina rampei în septembrie 1938 și cunoaște un strălucit succes de public, dar este ignorată de critica teatrală.

Într-o scrisoare trimisă lui Petru Comarnescu, Sebastian își exprimă nedumerirea că „este considerat mai puțin român decât s-a dovedit în multe împrejurări, că nu i se dă permisiunea de a avea un sentiment patriotic, deși de această țară îi este legată toată viața.” Un fapt nou care îl nemulțumește este furtul manuscrisului unui roman: „*Accidentalul*”, în toamna lui 1937, pe când se afla la Paris. În această perioadă semnează cronică teatrală a „*Vieții Românești*”, relațiile cu publicația ieșeană ameliorându-se mult. De asemenea, semna cronică literară în revista „*Reporter*”. Viața îl izbise fără menajamente și îl obligase să își modifice viziunea asupra sensului existenței. Își dă seama că nu izolarea orgolioasă este calea, ci integrarea într-o colectivitate a forțelor lucide, democratice ale vremii. Valul de iraționalism și antisemitism se acutizase și izbea în diverse moduri...

În 1939, Sebastian realizează un proiect mai vechi, un studiu despre Marcel Proust, el fiind un cunoscător și un admirator entuziast al creației proustiene, un traducător și un comentator avizat. El a văzut în scriitorul francez imaginea unui alter ego, având o structură sufletească asemănătoare cu a sa. Iar în noiembrie 1939, printr-un mare efort de voință reușește să refacă din memorie romanul „*Accidentalul*” și să îl publice. Aceasta este ultima carte, deoarece instaurarea guvernului militar-fascist, în 6 septembrie 1940, aduce mari schimbări în societatea românească. Astfel, la 33 de ani M. Sebastian încheie cariera de scriitor, critic și eseist.

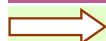
Dar, atâta timp cât nu se poate vorbi despre eseistica și critica românească fără ca numele lui Mihail Sebastian să nu fie menționat și atâta timp cât piesele „*Jocul de-a vacanța*”, „*Steaua fără nume*” și „*Ultima oră*” fac parte cu cinste din dramaturgia românească, trebuie să recunoaștem clar: El a izbândit!

În lucrarea sa „*De două mii de ani*”, Mihail Sebastian mărturisea: „Este în mine un personaj care iubește tensiunea, vâltoarea, tumultul, marile vânturi dezlănțuite. Și este un altul care iubește ideile reci, distincțiile precise, rezerva, așteptarea. Între acești doi oameni acordul este dificil, dar toate eforturile mele personale sunt îndreptate în căutarea acestui acord care trebuie încheiat și menținut”.

Într-adevăr, sufocat de tristețea vieții de provincie, Sebastian visează să părăsească Brăila, unde timpul „trece uniform, între evenimente mărunte și fericiri mici, purtându-și egal mediocritatea prin ceasuri și rosturi știute. Nimic interesant, nimic idilic, doar lucruri false menite să distrugă spiritul și să elimine inteligența”. Dar, reușita de a deveni redactor la „*Cuvântul*” pentru că „*Meca*” (Bucureștiul) și-a deschis pentru el porțile, nu va fi un succes absolut. În aceeași lucrare autobiografică „*De două mii de ani*”, scriitorul explică cum a trăit tensionat ani în șir: „Mi se părea că orice privire îndreptată asupra-mi este o întrebare. Mă simțeam urmărit de o permanentă somație. Simțeam nevoia stupidă, comică, urgentă de a mă denunța: sunt evreu. N-am stat de vorbă niciodată cu cineva fără să mă întreb cu teamă dacă știe sau nu știe că sunt evreu și, dacă, știind acest lucru, mi-l iartă sau nu mi-l iartă. Faptul mi se părea o adevărată problemă, de care sufeream și care mă încurca, până la absurd”.

De aceea, el este socotit „stea fără nume și fără noroc” pentru că a suferit toate privațiunile și umilințele antisemitismului, iar când a reușit să depășească acest moment, i se curmă viața.

Există și o flagrantă neconcordanță între structura sa intimă și evenimentele exterioare pe care le-a trăit, între aspirație și reușită, între vocație și împlinire. El și-a trăit viața într-o contradicție perpetuă: „Tânăr fără grabă, matur fără oboseală, entuziast și metodic, el făcea pace între inteligență și pasiune, alegând mereu hotarul dintre ele, cel mai dificil hotar”.

În noiembrie 1939, printr-un mare efort de voință reușește să refacă din memorie romanul „*Accidental*” și să îl publice. Aceasta este ultima carte, deoarece instaurarea guvernului militar-fascist în 6 septembrie 1940 aduce mari schimbări în societatea românească.

Pentru a-și câștiga existența va depune o cerere la Ministerul Învățământului și va deveni profesor de limba română la unicul liceu din capitală cu elevi evrei - Cultura B. Se ocupă și cu traduceri din Shakespeare, John Steinbeck și H. Berger. Toate, pentru a înfrunța nesiguranta zilei de mâine, teama și grija pentru soarta familiei sale. În 1943 este invitat de Anton Bibescu la Corcova: „Vino cu styloul dumitale!” suna invitația salvatoare. Aici va scrie „*Steaua fără nume*”, piesă ce va fi pusă în scenă cu nume fals (Victor Mincu) și cu prezența unui autor fals - soțul actriței Aglae Metaxa, Ștefan Enescu. Dar bănuielele duc către Sebastian și urmează zile pline de panică, temeri și insinuări calomnioase. Brusc apare alt necaz, casa de pe strada Antim nr. 45 este bombardată și M. Sebastian se vede cu familia în stradă, pierzând nu doar adăpost, ci și cărți, manuscrise și alte obiecte la care ținea.

Și când totul părea pierdut: carieră, profesie, cămin, după 5 ani de chinuri și umilințe, roata istoriei se schimbă, precum și norocul său, în toamna lui 1944. Iar în 1945 curg ofertele: teatrele îi cer piesele, Naționalul bucureștean îi pune în scenă „*Ultima oră*”, Ministerul Propagandei Naționale îl solicită ca avocat, de la Roma i se cere traducerea în italiană a unui roman al său, la Paris este reprezentată „*Steaua fără nume*”, Universitatea Liberă Democratică îi solicită un curs de literatură. Neliniștit, febril, agitat, Sebastian este gata să răspundă la toate solicitările, deoarece devenise din victimă, învingător. Cu toate că la teatrul de Comedie i se reprezenta piesa „*Insula*”, deși era implicat în conferințe publice și în minte avea planuri grandioase: o carte despre Shakespeare, alta despre Balzac, Sebastian, la 37 de ani, se temea să guste toate bucuriile, laudele și aprecierile de care avea parte. Un presentiment ciudat îl urmărea, deși totul părea că îl duce spre un destin fericit.

În ziua de 29 mai 1945 trebuia la Universitatea Liberă Democratică să inaugureze un curs despre Balzac, la orele 18.00, iar la ora 17.00 la Teatrul Comedia trebuia să semneze un contract pentru ca „*Steaua fără nume*” să fie jucată pe toate scenele lumii. Dar, la ora 14.00 pe când traversa strada în dreptul bisericii Sf. Ilie a fost surprins de o autodubă care venea în viteză. Șoferul nu a putut frâna, iar scriitorul a crezut că va fi ocolit. A fost transportat la dispensarul din apropiere, dar nu a putut fi salvat. La 3 ore după accident o sală plină aștepta conferențiarul. În locul lui a apărut Ion Biberi care a făcut elogiul celui dispărut, fără a pomeni de moartea sa. Vestea îi surprinde pe toți cei care l-au cunoscut. Iar la înmormântare au participat oameni feluriti din diferite medii pentru a-i aduce stima lor pentru talentul lui de critic, eseist, romancier, dar mai ales de dramaturg.

Deși proiectase din 1936 un volum de cronici și eseuri, nu l-a realizat din modestie sau din exces de scrupule. Doar în 1972 apare cartea „*Eseuri. Cronici. Memorial*”, ce reproduce în mare parte publicistica lui Mihail Sebastian. Toți comentatorii au conchis că adevăratul Sebastian trebuie căutat în cronicile literare sau dramatice, în reportaje, în cronicile muzicale sau de artă plastică, în articolele de ziar, în notele sau rubricile tip „Povestea vorbii”. Toate redau un intelectual subtil, capabil nu doar să înregistreze mișcările literare și ideile secolului XX, ci să discearnă ce este valoros, autentic, de ceea ce este modă perisabilă. În polemici va refuza violența verbală, va respecta stăpânirea expresiei, adevărul, simțul nuanțelor, calitatea și

prestigiul exprimării decente.

Preocupat, nu doar în calitate de critic, ci și de creator, de problemele privitoare la arta romanului, la educația romancierului, la stilul adecvat genului, el afirmă: „Un roman este o carte cu oameni, dar oameni vii, tresărind de nervul inimitabil al existenței reale”; „Romanul mi se pare a fi mai mult o problemă de atitudine, decât una de talent”; „Romanul este o artă de ansamblu și de viziune unitară. Esențial e să prinzi tonul ce convine unui erou și unei situații”.

Activitatea de comentator teatral se distinge prin două etape: prima concretizată în paginile „Cuvântului, Rampei, Contemporanului” când punea accent pe text, ignorând spectacolul, a doua, ca proaspăt dramaturg, când se concentrează asupra interpretării, regiei și scenografiei... Criticul meditează pe parcursul a câțiva ani asupra rolului teatrului în raport cu celelalte arte. El afirmă: „Teatrul este, înainte de orice, spectacol, adică miraj, adică artificiozitate, adică joc”; „Teatrul e iluzie și de asta este teatru. Este ceva factice în ființa lui, ceva inevitabil factice și acest ceva face parte din strălucirea teatrului, din voluptatea lui”. Sebastian pledează cu orice prilej pentru impunerea dramaturgiei naționale pe scenele românești, dar nu e de acord cu încurajarea și stimularea unor autori care eșuează, decretând verdicte severe asupra unor piese fără valoare.

Ca gazetar dovedește prin articolele zilnice semnate la Cuvântul și Rampa, o atitudine civică, atentă, receptivă, abordând franc probleme de maximă importanță pentru societatea acelor ani. El investighează cu mijloacele gazetarului o vastă arie a vieții românești, arătându-se dușman al ipocriziei, lașității, minciunii, prefăcătoriei, demascând indiferent de risc: indivizi, sistem, instituții.

Romanele lui Mihail Sebastian: „*Fragmente dintr-un carnet găsit*”, „*Femei*”, „*De două mii de ani*”, „*Orașul cu salcâmi*”, „*Accidental*” renunță la vechea mentalitate de expunere tradițională, folosind o perspectivă unică a eroului narator despre propriul eu, cu spaimele și conflictele sale interioare. Confundându-se cu jurnalul intim, romanul încetează de a se hrăni din epic, consemnând momente de trăire sufletească intensă.

Dar, Sebastian, numai după doi ani de gazetărie, critică și eseistică, se aventurează într-o experiență cu semnificație existențială: a deveni scriitor. De aceea, de la primul roman „*Orașul cu salcâmi*” la „*Cum am devenit huligan*” la ultimele: piesele de teatru și „*Accidental*”, scrisul său reflectă etapele biografiei sale spirituale și sunt departe de a le putea privi într-o unitate creativă. Supapă de eliberare, mijloc de confesiune, operele marchează implicații adânci în viața și mentalitatea autorului. Experiența Paris (1930-1931) îi schimbă mult felul de a gândi, de a simți și de a scrie, ca și toate evenimentele anilor 30-40 care îl supun la zbucium și chiar teroare.

Gazetăria nu i-a oferit doar un larg câmp de investigație a faptelor de ficcare zi și a mentalității omului simplu, a fost însăși ucenicia scriitorului. Chiar și personajele din piesele de teatru au prins contur din eroii articolelor publicate. Iar viabilitatea tipurilor umane create de autor se sesizează ușor, devenind o calitate esențială a fiecărei piese. Din patru-cinci replici, portretul personajului prinde contur, transformându-se în tip memorabil și urmărit cu interes de-a lungul piesei.

Ovid Crohmălniceanu remarcă: „Piesele lui Sebastian nu prezintă dramele conștiinței, ci ale sensibilității rănite, pentru că deviza: câtă luciditate, atâta dramă se transformă în câtă iluzie, atâta poezie dramatică”.

Așadar, lui Mihail Sebastian i-a fost dat să trăiască într-un veșnic contratimp, într-o permanentă neconcordanță dintre vocație și succes, așteptare și confirmare, aspirație și realizare, încât a înfăptuit o adevărată performanță existențială. Fără această justă constatare și recunoaștere a meritelor sale, destinul său ar fi fost tragic, așa, el rămâne doar ironic...”

Bibliografie: Grăsoiu, Dorina, „*Mihail Sebastian sau ironia unui destin*”, Editura Minerva, București, 1986.

Al Florin ȚENE

Opera scriitorului nu trebuie să salveze în posteritate faptele acestuia ca om

Istoria literaturii române, dar și cele ale unor țări europene și din alte continente, a consemnat faptele reprobabile ale unor scriitori ale căror opere sunt foarte valoroase.

Se cunoaște faptul că atât regimul nazist cât și cel comunist de la noi au fost considerate regimuri criminale. În Franța toți scriitorii care au colaborat cu regimul fascist ce ocupase o parte din țară sunt și astăzi stigmatizați. Operele lor sunt publicate și astăzi, dar au pe copertă textul: „Autorul a colaborat cu fascismul”.

Și la noi foarte mulți scriitorii au colaborat cu regimul criminal comunist. Unii scriitorii români au pactizat cu regimul comunist, s-au supus, au închinat ode liderilor și chiar au contribuit la arestarea dizidenților. Mulți au fost nume mari ale literaturii române, precum Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi sau Camil Petrescu.

La instaurarea regimului comunist în România, după 1945, intelectualii cu viziuni diferite asupra societății au fost nevoiți să-și decidă soarta. În special cei cu simpatii monarhiste, legionare sau în orice caz de dreapta, au preferat să abandoneze tot ce aveau în țară și să plece în vestul democratic.

Cei rămași sau prinși de tăvălugul comunist au înfundat pușcăriile sau, cum a fost și cazul lui Lucian Blaga, au fost „trași pe linie moartă” din punct de vedere al creației și marginalizați social.

Alți scriitori, și aici ne referim doar la numele mari ale literaturii române, au ales calea mai puțin glorioasă, chiar opoziția generațiilor viitoare în schimbul unui trai decent și al recunoașterii artistice încă din timpul vieții.

Acești scriitori, care înainte de 1945 aveau concepții politice și ideologice diferite de ale tovarășilor simpatizanți ai doctrinei staliniste, au schimbat brusc macazul și au compus ode iubiților conducători socialiști, au ridicat osanale noului regim și în unele cazuri au contribuit activ la „construirea” României Socialiste și anihilarea dușmanilor poporului. Printre aceștia s-au aflat și trei titani ai literaturii române, prezenți și astăzi în programa școlară obligatorie cu operele lor. Este vorba de Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi și Camil Petrescu.

Imediat după instaurarea regimului de tristă amintire, Mihail Sadoveanu a sărit în barca comuniștilor, scriind romanul „Mitreă Cocor”, impunând realismul socialist în țara noastră. Iar ca Președinte al Marii Adunări Naționale a aprobat condamnarea la moarte a unor țărani în timpul campaniei de colectivizare. Însă opera acestui om este fabuloasă. Atât la acest scriitor, cât și la ceilalți, care au colaborat cu un regim criminal, ar trebui să le fie puse pe copertă textul, „așa cum fac francezii. Mulți scriitori, în aceea perioadă, au preferat să îmbrățișeze noua ideologie, nu neapărat din convingere, ci din necesitate. Dacă nu corespundeai ideologic, erai îndepărtat. Și erau multe moduri de a îndepărta un intelectual aflat pe lista neagră. Așa că sute de scriitori, chiar de renume, au hotărât să fraternizeze cu noul regim pentru a-și menține statutul”, spune istoricul Gheorghe Mediant. Oportunistul Sadoveanu nu a făcut excepție. Și-a vândut rapid

principiile. A scris, imediat ce „a simțit” tancurile sovietice în România, manifestul „Lumina vine de la răsărit”, publicat în 1945 în ziarul „Jurnalul de dimineață”. În acest articol ridică osanale noi „orânduiri socialiste”, lui Stalin și comunismului. În acest fel a fost „izbăvit”. A și condamnat oameni la moarte, dușmani ai noii sale doctrine ideologice. Și asta în noua sa calitate de președinte al Adunării Deputaților din 5 decembrie 1946 până în 24 februarie 1948, având sinistru misiune de a desființa cele două camere și a forma Marea Adunare Națională ca for legislativ. În noua sa calitate, dobândită după supunerea față de regim, Sadoveanu a semnat decrete de pedeapsă cu moartea și a scos în afara legii Partidul Național Țărănist.

„Atunci «s-a dat cu rușii», cu forțele de ocupație, cu Armata roșie care tocmai se deda la violuri, la jafuri și îngenunchia România. A fost un colaboraționist de cel mai înalt rang și a adus nenumărate servicii sovieticilor și slugilor lor de la București cauzându-i prin prestigiul său de mare scriitor (și era), de scriitor național. Efectul dezertării sale, al pactizării cu ocupantul asupra societății românești, a fost devastator”, preciza scriitorul Stelian Tănase. Și a fost recompensat pe măsură de regimul pe care îl slujea. Devine reprezentantul culturii românești în toate forurile și primește numeroase premii și distincții.

Tudor Arghezi, un nume greu al literaturii române și un poet genial, a colaborat la rându-i cu noua ordine comunistă de după 1945. Deși nu la fel de oportunist și nicidecum la fel de implicat ca și Sadoveanu, traseul său ideologic a fost însă deopotrivă sinuos și a urmat cam același tipar: germanofil, deci de dreapta, socialist, monarhist, dizident și în cele din urmă comunist. În momentul instaurării regimului comunist, Arghezi era deja un nume deosebit de important în literatura română, era un decan al poeziei interbelice.

Născut la București în 1880, Arghezi, pe numele său adevărat Ion Theodorescu, s-a făcut remarcat încă de la 16 ani. Cel care l-a descoperit a fost Macedonski, pe când adolescentul Theodorescu publica sub pseudonimul Arghezi în „Revista Modernă” și „Viața nouă”. „Acest tânăr, la o vârstă când eu gângăveam versul, rupe cu o cutezanță fără margini, dar până astăzi coronată de cel mai strălucit succes, cu toată tehnica versificării, cu toate banalitățile de imagini și idei, ce multă vreme au fost socotite, la noi și în străinătate, ca o culme a poeziei și a artei”, scria Macedonski despre tânărul Arghezi. După o tinerețe zbuciumată cu gânduri de călugărie, Arghezi și-a expus și crezul politic. În Primul Război Mondial, acesta este germanofil. Istoricii spun că era îngrozit de spectrul rusesc. A făcut și închisoare pentru această opțiune ideologică, fiind stigmatizat chiar și la începutul epocii comuniste, pentru convingerile sale din tinerețe și simpatia față de germani. Arghezi oscilează, în funcție de câștigătorul alegerilor, scriind ba în publicații liberale, ba în cele țărăniste. În orice caz pare un om cu convingeri de dreapta. Mai mult decât atât,

după ce Carol al II-lea îi oferă bani pentru a ieși din sărăcie și pentru a termina casa începută la Mărțișor, Arghezi, la fel ca și Sadoveanu, devine „carlist”.

După 1945, nu pleacă fruntea în fața socialismului, la fel de repede ca și Sadoveanu. Automat este marginalizat. „În acea perioadă dacă nu colaborai, erai automat exclus. Erai dus undeva la periferia societății, mai ales în cazul oamenilor care puteau deveni formatori de opinie”, precizează istoricul Median. Așa a pățit și Arghezi, care a avut chiar o tentativă de a scrie împotriva noului regim. După 1947, nu mai putea scrie nicăieri, a rămas chiar și fără cartela la mâncare. Opera sa este desființată în presa vremii.

Bartolomeu Anania, în mărturiile sale, îl descrie într-o mizerie cumplită, speriat de Securitate. „Trăia greu, i se luase cartela de alimente și nu o dată îmi luam rația de zahăr de pe cartela mea și i-o duceam lui, ca să aibă cu ce-și îndulci copiii. (...) Situația materială a scriitorului însă continua să devină din ce în ce mai precară. În gospodăria lor, principala sursă de hrană deveniseră vreo cinci-șase capre, cu ai căror iezi mă jucam și eu, deseori, în iarba din livadă”, scria Bartolomeu Anania în „Memorii”.

După 10 ani de îndurat, Arghezi cedează însă și se arată dispus să colaboreze cu regimul. Este reabilitat în 1954. Prețul este însă cunoscut. Înaltă osanale noului regim. Începe să apară din nou și în presă. „1954 este anul reintegrării lui Arghezi, fapt vizibil nu numai prin înmulțirea prezențelor sale publicistice, ci și prin schimbarea registrului publicațiilor. De la ziare gata condamnate, „pătate” politic ca și el, și de la prezențe orale, reluate ulterior în publicații marginale, Arghezi revine încet-încet în paginile ziarelor și revistelor de prim-plan”, scrie în România Literară, în numărul 29 din anul 2011, criticul și scriitorul Răzvan Voncu.

În schimbul osanalelor și a muncii de propagandă în favoarea partidului, comuniștii îl recompensează pe Arghezi. Prietenul său Bartolomeu Anania vede cum, în doar 10 ani, situația poetului se schimbă, de la agonie la extaz, cel puțin din punct de vedere material.

„La cererea lui, Guvernul îi pusese la dispoziție un spațios și splendid apartament la șosea - pe lângă mașină și șofer - iar el îmi înjura la ureche guvernul, care «trăia numai din experiențe nefericite pe spi-narea bieților cetățeni». Poetul făcuse concesii totale, încasa bani foarte mulți și avea puternice și dramatice crize de conștiință; odată m-a luat de umeri și mi-a mărturisit, cu buza tremurândă, că-i vine să se sinucidă”, precizează Anania în „Memorii”.

Cu toate acestea, osanalele curg, la fel și beneficiile. În 1955 a fost ales Membru al Academiei Române, este declarat poet național și aniversarea de 85 de ani este transformată în sărbătoare națională. La moarte, este înmormântat cu onoruri naționale.

Inițiatorul romanului modern Camil Petrescu a fost și el unul dintre scriitorii români care nu au dorit să plece în exil. Pentru a supraviețui și mai ales în bune condiții a decis însă să fraternizeze cu regimul. Născut în 1894, la instaurarea regimului comunist Camil Petrescu era un scriitor consacrat, acel formator de opinie de care se temeau atât de mult tovarășii și pe care încercau să-l îngenuncheze. În 1930, Camil Petrescu publica „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”, după care, în 1933, „Patul lui Procust”, două romane de succes și care revoluționaseră literatura română. Din cauza simpatiilor sale de dreapta, era cât pe ce să fie repudiat de regimul comunist. Acest lucru nu se petrece însă, deoarece Camil Petrescu colaborează cu socialiștii. Devine o părțică din mașina de propagandă. Scrie „Un om între oameni”, despre viața lui Nicolae Bălcescu, dar cu puternice tente ideologice comuniste. Nu apucă să-l termine, dar despre încercarea lui Camil Petrescu, criticul literar Ion Negoițescu spune că este „o întreprindere jalnică”.

Pentru activitatea sa propagandistică în slujba noului regim, Camil

Petrescu este recompensat cu un loc în Academia Română, dar și cu beneficii de ordin material. Nu apucă să se bucure foarte mult de noile beneficii. Moare în 1957.

O parte dintre marii scriitori ai țării au avut și o altă față de care puțini dintre români știu. Este vorba despre opțiunile lor politice, o parte dintre scriitorii de care vom aminti în cele ce urmează expunându-și crezul politic și în opera lor literară. Unii au avut de suferit din acest motiv, iar alții de câștigat vremelnice.

Potrivit profesorului de istorie Ion Ivașcu din Slatina, majoritatea marilor scriitori români care au avut și un crez politic pe care nu au ezitat să și-l facă public au fost, înainte de toate, naționaliști. Au fost și exemple de mari scriitori care au urmărit să-și facă o carieră și să profite de pe urma meseriei lor, dar, în general, cei mai mulți mari scriitori ai țării „au vrut binele țării”.

Mircea Eliade (n. 13 martie 1907, București - d. 22 aprilie 1986, Chicago) a fost istoric al religiilor, scriitor de ficțiune, filozof și profesor român la Universitatea din Chicago.

De la mijlocul anilor '30, Eliade a îmbrățișat ideologia Mișcării Legionare, în cadrul căreia devine rapid un activist cunoscut. Nu a ezitat să își reflecte opiniile în acest sens în articolele pe care le-a scris pentru diferite publicații ale vremii, inclusiv în ziarul oficial al legionarilor „Buna Vestire”, dar și în campania electorală pentru alegerile din decembrie 1937.

Eliade a fost arestat pe data de 14 iulie 1938 în timpul unei campanii împotriva Gărzii de Fier, campanie autorizată de regele Carol II. La vremea arestării el tocmai publicase „Provincia și legionarismul” în publicația „Vremea”, astfel că ministrul de interne de atunci, Armand Călinescu, a considerat că are toate motivele să-l considere pe Eliade ca fiind un autor de propagandă legionară.

Drept urmare, Eliade este ținut trei săptămâni în arest la sediul Siguranței Statului de la Malmaison, unde autoritățile au încercat să-l convingă să semneze o declarație de disociere de Garda de Fier, dar el a refuzat.

În închisoare fiind, Eliade a început să scuie sânge în octombrie 1938, moment în care a fost dus la un sanatoriu din Moroeni, iar o lună mai târziu, a fost eliberat.

Ulterior, Eliade s-a distanțat de legionari. Atitudinea sa cât timp a activat ca filo-legionar nu a fost mereu una liniară: în vreme ce scria articole anti-semite, Eliade nu a ezitat totodată să ia atitudine față de expatrierea unor mari intelectuali.

Majoritatea scriitorilor care au lucrat în redacțiile revistelor culturale au fost transformați în timpul regimului criminal-comunist în adevărați propagandiști politici în promovarea ideologiei marxist-leniniste-staliniste și „ciocârli” ai culturii personalității liderilor PCR.

Până nu se face o curățenie în rândul comunității scriitoricești din țara noastră prin care să se arate adevărata față a unor scriitori, chiar dacă operele lor sunt de calitate, nu vom avea o curățenie morală în rândul populației.

E necesară publicarea unei Istorii a Literaturii Române în care să fie incluși scriitorii români din diaspora, iar cei care au scris în spiritul realismului socialist să fie trecuți la un capitol în care să se specifice acest adevăr.

Nu vom cunoaște adevărata moralitate în rândul personalităților noastre.

Această băltire și amestec de adevăr și minciună va contribui la falsificarea istoriei noastre.

E bine să luăm exemplu Germaniei și mai ales Franței care, așa cum scriam mai sus, publică cărțile autorilor colaboraționiști cu nazismul având pe copertă un text prin care informează cititorul de colaborarea autorilor cu regimul criminal nazist, așa cum și regimul comunist de la noi a fost declarat regim criminal.

Mihai BATOĞ-BUJENIȚĂ

Comoara

Era o seară de vineri, iar eu îmi îndeplinisem cu bine toate sarcinile săptămânii așa că acum mă răsfațam împreună cu Kitty, stând în fotoliu, la televizor. Cum pisicuța devine nervoasă la filmele de acțiune, iar cele romantice sau emisiunile de divertisment o fac să doarmă, am convenit să ne uităm numai pe canalele care abordează viața din diferite zone ale planetei. Ne plac foarte mult filmările cu elefanți ori cele cu feline, ne cam sperie cele cu șerpi sau crocodili, iar cele cu câini sunt preferatele noastre, prin urmare nu avem nici un conflict de interese pe această temă, așa că ne relaxăm de minune în cele două-trei ore cât stăm pe același fotoliu.

În seara acesta însă, cam pe la mijlocul unei acțiuni interesante când o mamă elefant își scotea puiul dintr-o mlaștină a sunat telefonul! Era conu' Alecu cel care îmi propunea să mergem mâine într-un loc unde nu este nimic de văzut. Cum îi cunosc stilul mucalit, accept cu bucurie deși știu de pe acum cam ce figură va face Kitty când va simți că o las singură în casă cam toată ziua. Ei, dar ea știe să fie bosumflată într-un mod absolut adorabil, așa că voi profita...

Sâmbătă dimineață mă urc în mașina conului Alecu, ne dăm binețe, iar el îmi spune că vom merge la Stânca Costești acolo unde s-a aflat odată cel mai frumos castel medieval din Moldova. Pornim la drum cu răbdare deoarece ne așteaptă vreo două ore de mers pe căi de rulare despre care e mai bine să nu vorbim. Ajungem și la obiectiv, respectiv satul Stânca devenit mult mai cunoscut după ce aici s-a construit prin anii '70 un baraj pe râul Prut, iar acest fapt a îmbogățit peisajul cu un mare lac de acumulare. În rest, cea sărăcie dezolantă marcată de suprafețe vag cultivate cam la fel ca pe vremea fanarioșilor și unele încercări destul de timide de a folosi oportunitățile oferite de lac, respectiv niște încropiri de plajă, una admirabilă doar pentru împătimitii de sălbăticie și pustietate.

- Mă întreb sincer, cum de este posibil ca în cei mai bine de patruzeci de ani de când aici s-a făcut o investiție uriașă care ridică mult nivelul de civilizație al locului, ba chiar aducea și beneficiile

Ruinele castelului Roznovanu de la Stânca-Costești (încercări de renovare)

unor salarizări corespunzătoare mediului industrial, atmosfera generală să rămână tot la nivelul Evului Mediu Timpuriu?

- Asumându-mi riscul lapidării de către cei care văd în lumea satului modelul unei societăți perfecte, voi spune că mentalitatea de rob și convingerea că munca este o osândă îi face pe oamenii din întreg acest areal să rămână în acea zonă a supraviețuirii cu mijloace minime. Îi înțeleg într-un fel! Peste ei, de sute de ani, au trecut toate furtunile istoriei, au fost în calea tuturor răutăților și au găsit această formă de adaptare, sărăcia extremă, pentru a nu atrage atenția jefuitorilor. Dar vreau să-ți mai spun ceva! În cazul unui foarte posibil cataclism planetar, ei vor fi supraviețuitorii care vor duce mai departe valorile, atâtea câte sunt, ale speciei noastre, deoarece ei vor putea trăi în condiții pe care noi nici nu ni le mai putem închipui.

- Sper să nu apuc așa ceva!

- Este bine că sperii deși un proverb înțelept ne atrage atenția asupra marilor schimbări pe care ni le poate aduce ziua de mâine... Ei, dar să nu uităm de ce am venit prin aceste locuri! Așa cum ți-am promis, pentru a vedea nimic! Un nimic realizat istoric tot de oamenii locului în locul unei minuni arhitectonice și culturale! Uită-te la terenul din fața noastră, acela aflat la cam cinci sute de metri de aici!

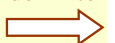
- Acela care pare proaspăt bombardat?

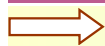
- Exact! Acela este locul, aproximativ desigur, unde s-a aflat cel mai frumos castel medieval din Moldova, deși denumirea de „castel medieval” ne poate duce în eroare deoarece acesta a fost construit la începutul secolului al XIX-lea când funcția defensivă a castelului cu adevărat medieval se pierduse de vreo patru sute de ani, cam de când tunul uriaș al lui Mehmet al II-lea sfărâmasse zidul lui Teodosie cel care părea inexpugnabil și apăra Constantinopolul. Prin urmare, acest castel, construit pe locul unui conac vechi de mai bine de două sute de ani la acea vreme era mai mult un fel de pavilion de vânătoare sau o reședință de vară a marii familii de boieri moldoveni Rosetti-Roznovanu celebri pentru bogăția lor și care acum îl aveau ca reprezentant de frunte pe marele vistiernic Iordache. Este bine să știm câte ceva și despre această familie care va da nume de rezonanță în istoria țării.

Familia Rosetti, familie de mari boieri cu blazon, a dat Moldovei și doi domni pe Antonie Ruset și Manole Giani Ruset, cel care a domnit și în Țara Românească.

Antonie Ruset și fratele său Constantin se trăgeau din marea nobilime a Constantinopolului, acei aventurieri pe care ocupația turcă i-a făcut să se răspândească în tot estul continentului, oameni de mare cultură și îndrăzneală, dar și total lipsiți de morală atunci când era vorba de îmbogățire. Au adus cu ei, peste tot unde au ajuns în funcții de conducere, toate relele Bizanțului, prima dintre acestea fiind corupția.

Antonie era fiu al marelui logothet al patriarhului din Constantinopol căsătorit fiind acesta cu o Cantacuzină, deci din aristocrația de veche spiță a Bizanțului. A cumpărat tronul Moldovei cu șaizeci de pungi de aur devenind astfel, între 1675 și 1678, primul domnitor

al Moldovei, aparținând acestei familii. Cum însă cu numele său, menționat în documentele vremii, era Kiriță Draco, prin cumpărarea unei moșii, Ruset, și-a schimbat numele deoarece Draco era cât se poate de potrivit cu obiceiurile sale, ceea ce putea da naștere unor interpretări dușmănoase în rândul boierimii autohtone, lucru care devenea foarte periculos. Mai târziu când vor fi cumpărate și moșiile de la Roznov familia se va numi Rosetti-Roznovanu și, prin numeroase înrudiri cu boierimea moldavă, au dat mai multe ramuri care purtau numele proprietăților printre care Solescu, Bălănescu, Răducanu, Ciortescu, Tescanu sau Bibica. O altă ramură Rosetti va exista și în Muntenia.

Putem remarca faptul că Doamna Elena Cuza făcea parte din această familie, pe ramura Solescu.

Pentru noi însă important este acum Iordache Ruset un urmaș al celor menționați mai înainte. Mare vistiernic al Moldovei pe la 1800, om de o vastă cultură, iubitor de frumos, plin de mândrie și orgolii, cel despre care Neculce, bun cunoscător al vremurilor, spune că ar fi fost: „*matca tuturor răutăților*”. El este cel care construiește castelul de la Stâncă, foarte potrivit personalității sale complexe, locul unde va înființa și prima bibliotecă privată cu mii de volume mai noi sau mai vechi majoritatea din arealul culturii franceze și greco-latine aduse de la Paris în anul 1818, iar un an mai târziu a fost întocmit și un catalog al acestei biblioteci vestită pe acele vremuri, ceea ce înseamnă că aici lucrau și oameni de specialitate. Evident, în jurul castelului, așa cum vedem și acum prin occident, era un parc uriaș, de fapt un teren de vânătoare și, normal, o biserică al cărei clopot făcut în Rusia conținea o mare cantitate de argint pentru frumusețea sunetului. Firește, în asemenea condiții castelul era frecventat de toată marea boierime a țării, dar și de trimișii altor state cei care veneau cu treburi diplomatice sau de afaceri. După moartea lui Iordache în 1836 castelul va reveni fiului său Nicolae vestit la vremea sa mai mult pentru amorul pătimăș ce-l avea față de frumoasa Maria Sturza, cunoscută mai ales sub numele grecizat de Marghiolița, și mai puțin pentru talentele sale administrative. Este o perioadă în care castelul cam intră în uitare cu tot ce înseamnă asta: furturi, risipire, dar și începutul inexorabil al ruinei.

După moartea lui Nicolae Roznovanu, castelul i-a revenit fiului său, numit tot Nicolae, dar mult mai bine cunoscut ca Nunuță. Cum sănătatea mintală a acestuia nu era chiar punctul său forte, administrarea celebrului castel a rămas de izbeliște, iar faptul că Nunuță vânduse și palatul din Iași a făcut ca nici bani de întreținere să nu mai aibă. De altfel a murit sărac și a fost îngropat în cripta bisericii construită de bunicul său, fără nici un fast.

Castelul va intra în posesia unui frate al lui Nicolae Roznovanu

Constanța Abălașei Donosă - Peisaj

(bătrânul), Anton Roznovanu și al fiului acestuia Niky, căsătorit cu Ana Băncilă, fiica pictorului Octav Bancilă. Cum noii proprietari veneau vara la Stanca împreună cu prietenii, viața de aici pare să se reanime amintind de vremurile sale de glorie. Numai că era doar un fel de cântec al lebedei! Primul Război Mondial avea să aducă locului năpasta prezenței trupelor rusești, iar soldații au făcut încă de pe atunci tot felul de săpături căutând vestita comoară despre care începuse deja să se vorbească. Entuziasmul lor era motivat și de o legendă care vorbea despre o altă comoară, ascunsă aici de eteriști, una care ar fi conținut paisprezece căruțe pline cu obiecte din aur și argint. Suficient pentru a-i face pe toți să-și piardă mințile, dar și pentru a distruge tot ce nu puteau fura.

După război Anton Roznovanu, cu mari eforturi a reușit să reabiliteze castelul însă pentru scurt timp deoarece în 1941 aici au fost cartiruite trupe române, respectiv Regimentul 6 Vânători și Regimentul 7 Prahova. Ei au fost cei care au devastat din nou castelul și ca semn distinctiv i-au întrecut și pe rușii de acum două decenii. Au dispărut zeci de kilograme de aur în bijuterii, obiecte de artă, țesături de valoare, s-au golit și cramele din care au dispărut, sunt cifre în acest sens, peste 10.000 litri de vin de Cotnari-Roznovanu de cea mai bună calitate și mai bine de 13.000 litri din viile Stâncă în doar câteva zile. Anton Roznovanu reușește să salveze vreo cinci lăzi cu obiecte foarte prețioase, dar, în 1944, la București acestea îi sunt confiscate de... ruși. Boierul face petiții, însă degeaba... Cu informația despre această avere începe de fapt goana după comorile de la Stâncă, deoarece este presupus, pe drept, că nu totul a fost luat atunci și nici soldații nu au găsit tot, căci unii dintre supușii boierului Nicolae (Nunuță) Rosetti-Roznovanu au mai ascuns câte ceva din aceste imense bogății.

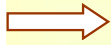
În perioada mai-iunie 1944, castelul și biserica au fost bombardate de trupele germane și sovietice. Din luxosul castel de altădată au mai rămas doar niște vagi ruine de la beciuri. Localnicii au folosit cărămida castelului pentru a înălța o nouă biserică în sat. În compensație, în acest lăcaș de cult au fost reînținuți Nunuță Roznovanu și fiul său Emanuel.

Ironia sorții face ca pe locul unde altădată se înălța semeț castelul Roznovanilor să existe astăzi doar o cruce pusă în memoria soldaților căzuți acolo.

Rămân însă în scenă țărani din împrejurimi, mai ales că după anul 1947 castelul trece în proprietatea statului, administrarea sa devine mai mult simbolică, iar mulți dintre săteni lucraseră la castel și cunoșteau cam toate ungherele. Cu o remarcabilă perseverență este demolat totul, din unele cărămizi se ridică biserica din sat unde este dus și clopotul bisericii castelului, iar mormintele celor înținuți aici sunt transferate în cripta noii biserici. Desigur nu vor scăpa neprofanate nici aici! Ideea comorii devine una obsesivă în zonă, iar mai târziu, când pe aici nu mai erau nici măcar cioturi de zidire, apar profesioniștii care caută comori. Vin cu instrumente moderne și cu legenda unei hărți care ar conține informații, dar și cu nenorocirile aferente: dispariții, crime, bătăi și cam tot ce se cere pentru o adevărată vânătoare de comori. Nu se confirmă că ar fi găsit cineva vreun indiciu prețios, vreun artefact sau bijuterie... Oamenii însă caută! Iar acum cred că trebuie să plecăm și noi deoarece, precum vezi, trei localnici care par a fi venit cu caprele la păscut se uită cam insistent la noi. Mde, ne confundă cu niscai căutători de comori fiindcă ei nu sunt în stare să înțeleagă interesul nostru pentru istorie... Li s-ar părea absurd să afle că nu am venit aici doar pentru a ne uita la un loc gol!

Într-adevăr „păstorii” de capre par foarte puțin interesați de ele, dar ne privesc sprijiniți în tradiționalele băte ceea ce ne convinge că nu frontul de idei îi preocupă, prin urmare intrăm repede în mașină și

demarăm. Probabil spre marea tristețe a „păstorilor” care nu vor avea cu ce să se laude diseară la crâșmă.

- Mi se pare de-a dreptul absurd ca de două generații acești oameni să caute comori, în mod sigur neștiind că orice comoară este mai mult un prilej de nenorociri decât de bucurii, în loc să muncească cinstit să-și vadă de casa și agoniseala lor, atâta cât este ea!

- Poate vei fi șocat de cele ce-ți voi spune în continuare, dar să știi că mitul comorii este bine întreținut de alții și că, la un moment dat, aici se va descoperi o comoară relevantă!

- Iertare coane Alecule, dar eu unul nu cred așa ceva!

- Te înțeleg și de aceea îți pun o întrebare! Ce știi despre Heinrich Schliemann?

- Un om admirabil, de fapt un aventurier care a reușit să facă și avere, iar asta l-a ajutat să devină celebru ca arheolog fiindcă el a crezut întotdeauna, și s-a dovedit că a avut dreptate, că opera lui Homer nu este o simplă ficțiune, ci o adevărată cronică a războiului dus de ahei împotriva Troiei. Este un înaintemergător deoarece, datorită lui, percepția noastră asupra scrierilor vechi s-a schimbat fundamental!

- Perfect! Dar despre comoara lui Priam ce știi?

- Într-adevăr combinând munca de găsimă a celebrelor ziduri ale cetății antice, cu un dram de noroc, Schliemann a găsit un tezaur impresionant pe care i l-a atribuit lui Priam, ultimul rege al Troiei, însă asta i-a adus unele dificultăți în relația cu guvernul turc din acea vreme care considera că tezaurul aparține Imperiului Otoman. Cu toate acestea Schliemann a reușit să scoată tezaurul din Turcia și l-a dus în Germania de unde, în al II-lea Război Mondial, a fost luat de ruși ca despăgubire de război. Însă cum știm, ce intră la ruși nu mai iese, iar acum, și probabil în veci, tezaurul se află la Moscova.

- Din nou laude! Numai că eu îți voi prezenta o altă variantă a aceleiași povești.

Într-adevăr Schliemann a pornit expediția folosindu-și propria avere, fără îndoială mituind în dreapta și în stânga fiindcă ne aflăm doar în Imperiul Otoman. Numai că banii lui s-au terminat destul de repede și cum nu ajunsese la nici un rezultat, a fost nevoit să apeleze la alte surse de finanțare.

Miracolul este că a și găsit astfel de surse, nu știi cât de private sau instituționale însă în mod normal nu cred să existe bancher sau om bogat care să se entuziasmeze de un proiect atât de utopic așa cum părea atunci găsimă Troiei bazată doar pe încrederea lui Schliemann în informațiile Iliadei. Interesant este și faptul că acești finanțatori, indiferent dacă au fost persoane fizice sau juridice nu și-au devalat nici numele, nici actul în sine. Ciudat, mai ales că oamenii

sunt de cele mai multe ori orgolioși, iar alăturarea de o mare descoperire arheologică nu poate decât să-ți aducă un plus de imagine, dar și un nesperat acces către nemurirea pe care marile nume ale istoriei îl dobândesc foarte greu, de regulă cu prețul vieții.

Așadar, având cu ce să continue lucrările, Schliemann mai sapă vreo doi ani și, într-un context foarte ciudat, pe când era singur pe șantier, descoperă tezaurul. Chiar și povestea spusă de el cu referire la modul în care a fost scos tezaurul din situl arheologic este ridicolă. Schliemann spune că soția sa, singura care era lângă el când a descoperit și extras tezaurul, l-ar fi ascuns în șalul ei pentru a nu fi văzut de ceilalți muncitori. Cum însă tezaurul conține și un scut din aramă, dar și un cazan tot din cupru, pe lângă celelalte obiecte ne putem întreba ce fel de șal avea soția sa sau cam cât de mare era?

Dar cum nu insist în amănunte voi spune că acum intră în scenă și autoritățile turce care pretind că tezaurul le aparține. Din nou asistăm la un miracol! Acțiunea autorităților se pierde în tot felul de gesturi birocratice, iar tezaurul iese din țară și ajunge în Germania guvernată pe atunci de puternicul cancelar Bismark. Apoi, așa cum ai spus, tezaurul va ajunge la ruși ca despăgubire de război! Deci bazându-mă pe aceste argumente, dar să știi că mai sunt și altele, pot face următorul scenariu mult mai plauzibil decât ceea ce ni se prezintă ca fiind adevărul istoric legat de acest tezaur.

Încă din momentul în care Schliemann caută finanțare undeva începe să se contureze un plan. Se consideră că poate fi o bună investiție dacă un tezaur fals este introdus în ecuație, iar acest lucru se va realiza la cel mai înalt nivel. Personal cred că sultanul Abdul Hamid al II-lea a știut despre combinație fiindcă numai astfel ne putem explica de ce reacția oficialităților turce a fost atât de inconsistentă, iar tezaurul a putut ieși relativ simplu din țară, însoțit însă de o poveste extrem de interesantă, lucru care contează enorm atunci când vorbim de valoarea unui tezaur.

- Coane Alecule, deși logică, această poveste pare a fi destul de încurcată, cu multe fisuri și, sinceri să fim, fără vreun avantaj material pentru acel investitor care să spunem că fabrică tezaurul, îl introduce în Turcia, cu riscurile de rigoare, plătește tot felul de bacșișuri, așa cum este obiceiul locului și, fiind vorba de sultan, nu cred că acestea erau mici sau poate erau aranjamente politice de înalt nivel, iar când intră în posesia tezaurului constată că nu este nici măcar în greutate cât a fost la început, deci reprezintă o uriașă pierdere. Orice investitor face infarct după așa o investiție!

- Ei cum nu am auzit ca să fi făcut cineva infarct înseamnă că ei gândeau cu mintea lor de bancheri nu ca niște simpli oameni cum suntem noi! Hai să facem o socoteală! Să presupunem că ai un kilogram de aur, iar acesta valorează o mie de lei. Dacă din acest material faci o bijuterie, ea va costa zece mii de lei, adică de vreo opt ori mai mult, scăzând costurile producerii. Eii, dar dacă bijuteria ta va fi cumpărată și purtată de o mare vedetă din lumea filmului, prețul ei de piață va crește datorită acestei povești! Imaginează-ți însă că bijuteria aparține unui rege care va intra în istorie pentru faptele sale. Cam cu cât va crește prețul celui kilogram de aur, exact același de la început? Vezi? În lumea asta poveștile care însoțesc bijuteriile sunt mai de preț decât ele! Prin urmare, cei care au gândit planul cu tezaurul din Troia știau foarte bine ce fac, iar acum, deși toată lumea știe că totul este o farsă, tezaurul nu-și pierde valoarea fiindcă oricum este însoțit de o poveste incredibil de frumoasă!

- Îmm, cred că dacă fac rost de un kilogram de aur, încerc și eu schema asta!

- Nu-mi fac nici o grijă! Pentru noi un kilogram de aur este ceva de domeniul imaginației, complet lipsită de suport în realitate, așa că te invit la mine să luăm prânzul fiindcă draga noastră Aurelia a făcut o ciorbă de oase și un excelent rasol de vită, una din specialitățile ei.

- Aferim!

C. Abălașei Donosă - Peisaj cu bărci

Ionuț ȚENE

Cine a luat decizia locației ridicării statuii lui Avram Iancu din Cluj-Napoca după 1990!

Societatea Cultural-Patriotică „Avram Iancu” s-a înființat în entuziasmul moșilor și românilor imediat după revoluția din 1989. Academicianul și istoricul David Prodan a fost unul dintre fondatorii asociației, alături de alți zeci de universitari clujeni.

Ședințele de la Casa de Cultură a Studenților se desfășurau în săli arhipline, cu peste o mie de participanți, care clamau în acele zile, când cultura chiar conta la Cluj-Napoca, nu era un compartiment la subsolul istoriei.

Dar să fim sinceri și să recunoaștem că în entuziasmul acela original, cu zeci de universitari în frunte cu academicianul David Prodan, totuși rolul principal și ideea înălțării - pe actuala locație - unei statuii a lui Avram Iancu la Cluj-Napoca a avut-o istoricul academician Ștefan Pascu. Istoricul clujean era singurul care cunoștea foarte bine atunci cronologia inițiativei ridicării unei statuii a Crăișorului Munților la Cluj, la împlinirea a o sută de ani de la naștere, în 1924, după Marea Unire de la 1918. Atunci, istoricul Ioan Lupaș, care a publicat un studiu amplu în Anuarul Institutului de Istorie din Cluj, a fost mentorul și sufletul inițiativei ridicării unei statuii a lui Avram Iancu la Cluj în fața proiectatei catedrale ortodoxe, opera arhitectului George Cristinel, care de altfel a și propus o machetă a unui Avram Iancu călare cu sabia scoasă. Mai mult, istoricul Al. Ciura publica în Centenarul anului 1924 o biografie scurtă a lui Avram Iancu. Cartea era editată tocmai de „Comitetul pentru ridicarea unei statuii a lui Avram Iancu în Cluj”, și se vindea „în favorul monumentului eroului, ce se va ridica la Cluj”. În carte se arătau și locurile de la prefectură, primărie sau comitetul constituit unde puteau să se facă donații pentru statuie.

Din păcate venirea crizei economice și apoi a Dictatului de la Viena a blocat proiectul. Toate aceste lucruri doar Ștefan Pascu le cunoștea - în amănuntul istoriografic - dintre membri conducerei asociației nou înființate după 1990. Dar pentru ridicarea statuii trebuia să sosească un moment prielnic administrativ.

În februarie 1992, un ilustru necunoscut pentru publicul larg,

Horia Munteș și Ionuț Țene la statuia lui Avram Iancu

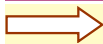
economistul Gheorghe Funar din partea PUNR zdrobește electoral candidatul CDR și câștigă alegerile pentru funcția de primar. În campania electorală Funar și-a exprimat interesul ridicării unei statuii a lui Avram Iancu la Cluj-Napoca. Dar propunerea trebuia să vină de... undeva.

Între timp, în urma alegerilor statutare Societatea Cultural-Patriotică „Avram Iancu” își alesese președintele, pe inginerul șef Igor Văleanu de la Regionala Căilor Ferate Cluj. Acesta se împrietenește cu academicianul Ștefan Pascu și Vasile Iuga de Săliște, președintele Societății „Dragoș Vodă”, originar dintr-o familie de nobili maramureșeni. Cei trei clujeni la mijlocul lunii martie 1992 (posibil 13 martie) se întâlnesc într-un apartament de la ultimul etaj al imobilului de pe B-dul Eroilor situat vizavi de cinematograful „Victoria”, unde locuia Vasile Iuga de Săliște. Pe balconul imobilului s-au așezat la o ceașcă de cafea și o cană de ceai Ștefan Pascu, Igor Văleanu și Vasile Iuga de Săliște. Istoricul Ștefan Pascu le prezintă celor doi convivi un scurt istoric a inițiativei ridicării statuii lui Avram Iancu la Cluj în 1924. Ștefan Pascu în 1972, la Centenarul trecerii la cele veșnice a lui Avram Iancu, a fost însărcinat de Nicolae Ceaușescu (cei doi erau apropiați) să organizeze ample manifestări omagiale dedicate Crăișorului la Vidra de Sus și în localități din inima Munților Apuseni. Pascu și-a făcut cu abnegație datoria, organizând simpozioane de elită despre Avram Iancu și a publicat culegeri de studii științifice ale istoricilor ardeleni. Însăși, Ștefan Pascu publică o monografie de excepție „Avram Iancu” la Editura Meridiane din București (1972). Igor Văleanu, președintele Societății Cultural-Patriotice „Avram Iancu” și Vasile Iuga de Săliște sorbeau din ochi discursul lui Ștefan Pascu de la balconul imobilului de pe B-dul Eroilor, când la un moment dat regretatul academician se întoarce și cu mâna îndreptată spre catedrala ortodoxă și arată cu degetul locul unde trebuie să se ridice statuia lui Avram Iancu din Cluj-Napoca, pe locul fostului obelisc sovietic îndepărtat de revoluționari în iarna lui 1990. „În fața viitoarei catedrale ortodoxe au dorit Ioan Lupaș și Al. Ciura să ridice statuia lui Avram Iancu”. După ce Ștefan Pascu și-a terminat expozeul entuziasmul a devenit de nedescris pentru Igor Văleanu și Vasile Iuga de Săliște. Decid să meargă în audiență la noul primar ales. Telefonează la Primărie, la cabinetul primarului unde răspunde un bărbat (posibil secretarul, col. Păleanu) și cei trei solicită audiență de urgență la Funar. Li se transmite că vor fi primiți.

Cei trei pleacă la Primăria municipiului Cluj-Napoca unde-i primește Gheorghe Funar. Academicianul Ștefan Pascu îi prezintă primarului ideea ridicării statuii lui Avram Iancu în fața catedralei ortodoxe, pe locul fostului obelisc sovietic și acolo unde a dorit Comitetul istoricilor din 1924. Primarul acceptă ideea și se demarează acțiunea de ridicare a statuii lui Avram Iancu, care astăzi împlinește 30 de ani de la sfințire.

În toamna lui 1992 este ales președinte al Societății Cultural-

Patriotice prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, iar Igor Văleanu întrunește voturile de vicepreședinte.

Noul președinte, cu impetuoșitate, se implică în înălțarea statuii. Povestea ridicării statuii este cunoscută, iar comisia de concurs a ales macheta sculptorului Ilie Berindei, care locuia în Elveția și era originar din Câmpeni.

O variantă a statuii a fost și cea propusă de Ilarion Voinea, un Avram Iancu ecvestru. S-a ales de către comisie varianta lui Ilie Berindei poate pentru ineditul proiectului: un Avram Iancu pe un soclu înalt, care întinde palma spre pace, dar are sabia în spate gata de luptă în caz de români o cer. E o statuie, pe care eu o consider frumoasă și originală, care a avut și critici datorită ineditului ei, la fel ca și Turnul Eiffel de la Paris.

La ridicarea statuii au contribuit prin subscripție publică zeci de mii de români, iar la momentul asamblării statuii, zi de zi au stat alături și de sculptor dar, mai ales de inginerii d-na Brenner și d-l Greabu viceprimar, poeții clujeni din Gruparea Zalmoxis, care au susținut public atunci să se ducă proiectul la capăt în ciuda atacurilor din presă și a celor care nu doreau o statuie a lui Avram Iancu la Cluj-Napoca.

La un moment dat, în toamna lui 1993, inginerii au rămas fără bronz, dar a intervenit salvator Vasile Iuga de Săliște, care a apelat la președintele Ion Iliescu să acționeze administrativ și să se elibereze de la o firmă din Baia Mare o cantitate de bronz pentru finalizarea statuii. Președintele României a dat „cu pumnul în masă” la guvern și bronzul a ajuns la timp pentru turnarea statuii și asamblarea acesteia.

La curățarea componentelor de bronz ale viitoarei statuii a lui Avram Iancu au participat și tinerii poeți clujeni Horia Munteșuș, Ionuț Țene, Mihai Bumb etc.. înainte de a fi asamblate și ridicate cu macaraula pe soclul de piatră, care nu se mai usca datorită unui ger năprasnic timpuriu venit din octombrie/noiembrie.

Pe 1 decembrie 1993 în fața a o sută de mii de români, statuia lui Avram Iancu a fost sfințită printr-o mare sărbătoare națională. E vremea ca cei șase tribuni ai lui Avram Iancu să-i fie alăturați eroului, tribuni cu care Crăișorul a luptat împreună pentru libertatea și drepturile românilor.

Constanța Abălașei Donosă - Peisaj

Doina DRĂGUȚ

Jocul mintii

Compunerea și descompunerea Gloriei

Titlul acestui eseu îl parafrazează pe acela al lui Dimitrie Cantemir (personalitate prodigioasă, cu preocupări enciclopedice, poliglot), operă de răsunet european: „*Incrementa atque Decrementa...*” (*Creșterea și descreșterea...*).

Suntem conștienți că Gloria este o himeră; a-ți asuma răspunderea de a decoda secretele acesteia de la Ares, la Eros, și, de ce nu?, la Hermes, nevoindu-te a scrie este, poate, numai bucuria interioară a unei fapte temeinice.

Sunt oameni predestinați gloriei și glorificării?

Da, cei hărăziți cu geniu (în cazul Gloriei) și cei care descind dintr-un neam sau altul și obligați să ilustreze acel neam (glorificații).

Glorificații sunt, fatalmente, trecători. Pot intra în Istorie, pot intra în Enciclopedii. Întrebarea este: „pentru cât timp?”.

Gloria este o efemeridă; de glorie au avut parte și războinicii, și înțelepții; gloria celor dintâi a fost și s-a dus; a înțelepților dănuie.

Pentru că am vorbit despre războinici, nu putem să nu-l invocăm pe Tolstoi și celebrul său roman „Război și pace”; și nu putem să nu ne gândim la gloria de care s-a bucurat Napoleon Bonaparte (primul împărat al francezilor, asemuit de istorici cu Alexandru Macedon), cel care, după atâtea onoruri de care a avut parte, avea să sfârșească exilat.

Gloria, sinonimă, uneori, cu trufia, se plătește.

Și nu putem să nu ne gândim la Alexandru cel Mare: el, creatorul celui mai mare imperiu din vremea sa, unul dintre primii mari strategii și conducători militari din istorie, el, adulatul, avea parte de o posteritate imediată ingrată: îi era omorâtă soția, Roxana, îi era omorât fiul. Posteritatea s-a răzbunat, în sensul că Alexandru Macedon a rămas celebrul discipol al lui Ahile.

Cei care intră în mitologie au șansa de a deveni nemuritori. Ahile, celebrul erou din mitologia greacă, participant la războiul troian, a intrat în mitologie, poate chiar și prin călcâiul său vulnerabil.

A intra în mitologie este ca și cum, mai în vremurile noi, ai intra în sinaxare; numai că multe din numele înscrise în calendare nu mai spun nimic sau aproape nimic.

Orice popor (iar nu populație, după disocierea subtilă a lui Noica), orice popor și-a creat, „după chipul și asemănarea sa”, propriile Glorii. Unele au înfruntat Vremea și Vremurile, altele au trecut precum o stea căzătoare.

Marin I. ARCUȘ

Iohann Sebastian Bach și Georg Friedrich Haendel

Sinteză a trecutului și punte spre viitor

Vreame scursă între secolele XIV și XVII a adus muzicii noi domenii expresive importante. Prin eforturile inovatoare ale compozitorilor s-a cristalizat gândirea polifonică, s-au pus bazele concepției armonice, adică a muzicii înțeleasă ca melodie susținută de un suport acordic; și-a făcut apariția opera cu formele ei specifice (aria, recitativul, uvertura, interludiile orchestrale) și cu genurile derivate (oratoriul, cantata); și-a câștigat autonomie muzica instrumentală care s-a dovedit în stare a exprima prin propriile-i mijloace, fără sprijinul poeziei, un conținut sufletesc complex și în cadrul acesteia s-a conturat ideea de virtuozitate solistică de dialog între instrumentul concertant și ansamblul orchestral; s-a constituit, în sfârșit, domeniul absolut de sine stătător al muzicii laice, cu nimic mai prejos - prin importanța și forța expresivă - decât cel al muzicii religioase. Iată o mulțime de tendințe și idei înnoitoare pentru avântul pe care-l cunoștea procesul de închegare muzicală. O asemenea sinteză era însă realizabilă numai de spirite excepționale, înzestrate cu cu o neobișnuită forță de a cuprinde, a asimila, a recrea.

Cultura germană prezentă până la sfârșitul secolului XVII, ca o vioară a doua (prima fiind cea italiană) în concertul muzical european, este aceea care a dat muzicii astfel de titani în persoana lui Iohann Sebastian Bach (1685-1750) și a lui Georg Friedrich Haendel (1685-1759), care - deși au avut o existență simultană acoperind aceeași perioadă istorică - o ironie a soartei - nu s-au văzut niciodată, Haendel a trăit mai mult în Anglia.

Creația lui Bach și Haendel marchează triumful spiritului umanist și realist asupra mentalității mistico-ascetice; amândoi consacră lucrări capitale temei religioase. Bach a creat *Pasiunile*, *Oratoriul de Crăciun*, *Marea mesă*, numeroase cantate, iar Haendel oratoriile pe teme din Vechiul testament, dar și la unul și la celălalt subiectul biblic rămâne doar un suport pe care artistul înalță propria viziune asupra vieții.

Bach proiectează asupra operei biblice acea căldură și impunătoare înțelepciune caracteristică personalității lui artistice, iar Haendel o tratează punând în lumină conținutul ei eroico-poetic. O cantată religioasă de Bach nu se deosebește principal

de una laică, după cum oratoriul *Messias* de Haendel va afirma aceeași înțelegere a vieții ca și opera sa *Alexandru*.

Această laicizare a subiectului religios este pusă în evidență și de refuzul lui Haendel ca oratoriile sale să fie interpretate în biserică. De aceea, în cadrul unor concerte biserica a pus tot felul de piedici. Unul din canalele de pătrundere a spiritului realist în tratarea temei religioase este asimilarea de către Bach și Haendel a formelor expresive aduse de epoca contemporană - arii și recitative, ansambluri vocale (duete, terțete).

Bach n-a compus opere, dar în *Patimi* folosește din plin cuceririle acestui gen, ceea ce face ca suferințele lui Isus să capete înfățișarea unei drame omenești reale. Nu o făptură de esență divină, ci un om autentic, pradă unei demențe a mulțimii rățacite.

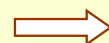
Pătrunderea elementelor operei în muzica bisericească alungă definitiv contemplativitatea din motetele și missele maeștrilor polifoniei din Renaștere. În aceste condiții, oratoriile religioase și-au atras supranumele de „operă de concert”, mai cu seamă oratoriile lui Haendel sub vădita influență a stilului operei italiene - cantabil, generos, patetic.

Bach și Haendel sunt tot mai conștienți că muzica lor va progresa în măsura în care compozitorul va absorbi cât mai multe cuceriri ale muzicii altor popoare prin generalizarea limbajului ei. Nici Bach, nici Haendel n-au teoretizat aceste idei, dar prin activitatea lor creatoare aceștia au devenit adevărați internaționaliști ai vremii lor. Ei au studiat, copiat și chiar prelucrat operele preclasicilor italieni Vivaldi, Corelli ș.a., care i-au atras și influențat prin nobila seninătate a înțelegerii vieții, logica spontană a expresiei gândului, limpezimea scriiturii.

Bach și Haendel și-au însușit în profunzime strălucitul model de gândire polifonică al maeștrilor flamanzi, ducându-l pe noi culmi. Au

desăvârșit fuga rămasă de atunci simbolul organizării logice la care se poate ridica gândirea polifonică. De asemenea, au îmbrățișat modelul melodiei acompaniate armonice opus vechiului stil polifonic acum anacronic și scolastic.

Creatorii operei italiene (Monteverdi, Alissandro

Scarlatti, Pergolesi) și a celei franceze (J.B. Lully) au fost pionierii acestui nou stil. Influența decisivă a operei italiene asupra lor a dus la stilul polifonic al măreției și solidității construcției, iar gândirea armonică le imprimă încordare și forță dramatică. O originală performanță a acestui stil îl constituie *Sonatele* și *Partitele* pentru vioară-solo de Bach.

Cu Bach și Häendel genurile instrumentale - de la piesele pentru clavecin sau viori solo, prin micile ansambluri camerale (Sonata „a tre”), până la amplele compoziții orchestrale și concertante (suite, concert grossi, concerte pentru solist cu acompaniament orchestral - își consolidează autonomia recent câștigată și își văd dăltuit profilul.

Cele 48 de preludii și fugi ale Clavecinului bine temperat de Bach pun bazele de granit ale literaturii pianistice universale sau „Vechiul testament al muzicii” după cum le va numi Hans von Bülow - prietenul și „socrul” lui Richard Wagner.

Concertele grossi ale lui Bach (cele șase concerte brandenburgice) ca și cele ale lui Häendel sunt culmi ale acestui gen creat pentru prima oară de muzicienii din Italia. De asemenea, suitele pentru clavecin sau orchestră sunt o culminație a acestei tradiționale înșiruirii de dansuri populare germane (allemanda, couranta, sarabanda, giga) - un simbol muzical al acestei vremi.

Concertele pentru vioară sau clavecin ale lui Bach ca și cele pentru orgă și orchestră ale lui Häendel sunt, după căutările italienilor, primele modele strălucite ale genului, de la care va urma o întregă evoluție în clasicism.

Având în vedere sinteza înfăptuită de cei doi, muzica devine capabilă să redea nu numai contemplația elevată, ca la marii polifoniști, nu numai voioșia și seninătatea tinerească proprie preclasicilor, dar și frământarea patetică a gândirii. O inovație, un preludiu, o fugă sunt la Bach nu numai prilej de exteriorizare lirică, dar și un act logic, o elaborare intelectuală.

De aici, la unii, impresia superficială cum că muzica lui Bach ar fi greoaie, aridă! În fond este vorba de o adâncă substanță filozofică pe care din păcate interpreții nu știu s-o pună întotdeauna în valoare, prezentându-ne în fața unui Bach cugetător, nu un Bach scolastic.

Dacă la Bach conținutul intelectual este exprimat cu o anumită austeritate, la Häendel el apare învăluit în veșmintele unei generoase comunicativități lirice, ceea ce face muzica mai direct accesibilă, mai spontană.

Deși contemporani ai preclasicilor, Bach și Häendel nu pot fi atașați acestora. Opera lor este bogată în semnificații ca viața însăși și orice încercare de a-i fixa de o orientare riguros determinată ar sărăci imaginea pe care ar trebui să ne-o formăm asupra lor. Bach și Häendel și-au depășit epoca și prin aceea că anticipă epoci viitoare ale muzicii. Patosul eroic al lui Händel prevestește simbolul beethovenian (Romain Rolland l-a caracterizat pe Häendel ca un „Beethoven înlăntuit”) și tumultuoasa revărsare de lirism pe care avea să o aducă opera romantică.

Perspectiva viziunii lui Bach este și mai vastă; nu numai romantismul lui Schumann și Chopin îl găsim prefigurată la el, în frazele intens cromatizate și pătrunse de un elan al sentimentului (surprinzător pentru acea vreme), dar și fenomene ale secolului XX precum Stravinski și Webern care au preluat și dezvoltat principii constructive ale marelui compozitor. (Am adăuga și faptul că muzica dodecafonică teoretizată de Arnold Schönberg se revendica de la Bach la Wagner...)

Bach și Häendel se înalță ca două mari piscuri ce domină muzica preclasicilor, contemporanilor și urmașilor, vizibile oricât am înainta spre depărtările istoriei și impunând multor generații dorința de a reveni la ele, ca la resurse veșnic tinere de regenerare spirituală.

Prin sinteza artistică a celor doi se încheie un capitol important al muzicii luând sfârșit perioada de tutelare a bisericii, supremația gândirii polifonice, menținerea instrumentalismului în umbra muzicii vocale.

Bach și Häendel, prin concepția și creația lor independentă de preceptele biblice, realizează o sinteză muzicală *sui generis* și fac un pas hotărâtor spre epoca clasicismului muzical din secolul următor.

Referințe bibliografice

George Bălan, *Înnoirile muzicii*, Buc., Editura Uniunii Compozitorilor din RSR, 1966, p. 57-65

Romain Rolland, *Călătorie în ara muzicii*, Buc., Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, 1964

Marin I. Arcuș, *Minunile Eutherpei*, Cv., Editura Sitech, 2021, p. 137-146

Petru-Ioan GÂRDA

*D
a
e
m
e*

Ce pace ieri...

Ce pace ieri și astăzi ce furtună,
Ce vânturi fioroase, ce stihii!
De ce se-ntâmplă-așa anomalii,
De ce nu e tot timpul vreme bună?

E legea firii, poate c-o să-mi scrii,
Dar spună cine ce o vrea să spună,
Eu îndrăgesc doar nopțile cu lună
Și zilele cu bolte sinilii.

Puțin durează zilele senine
Și liniștea și tihna ți-au zburat,
Că pacostea pândește și revine...

Cum e și dorul ăsta blestemat
Ce dă năvală astăzi peste mine,
Când ieri eram convins că te-am uitat.

Rătăcirii

Te-am tot strigat pe-aleile bătute
Pe sub castani, în seri cu lună plină,
Sub vraja siluetei cunoscute,
Dar se-ntorcea mereu câte-o străină.

Te-am tot strigat pe străzi aglomerate,
În ierni, în primăveri, în veri și-n toamne,
Convins că te-am recunoscut din spate,
Dar întorceau privirea alte doamne.

Te strig și azi, când încă rătăcirea
Mă duce pe aleile cu duzi,
Dar nu tresari și nu-ți întorci privirea,
Că nu ești tu sau poate nu m-auzi...

Cândva, pe lângă plopii fără număr,
Întâmplător sau pusă de destin,
Ai să m-ajungi și-ai să mă bați pe umăr
Și va întoarce capul un străin.

Blestem

O zi am fost în paradis cu tine
Și ne-am iubit cu sete, impulsiv,
Deși, printre suspine, obsesiv,
Spuneai că-mi dai ce nu mi se cuvine.

Și-ai vrut să te desprinzi definitiv,
Dar drogul amintirilor revine
Și-l alungăm spunând c-așa e bine
Și-l punem pe adio lait-motiv.

Dar liniștea zadarnic i-așteptată,
Că, separați, din seară până-n zori,
Cu viața pe vecie bulversată,

Trăim, printre mesaje și scrisori,
Blestemul de-a ne fi-ntâlnit o dată
Și de-a ne despărți de mii de ori.

Constanța ABĂLAȘEI DONOȘĂ

Fiind băiet, păduri cutreieram...

Nici un poet român nu a exercitat asupra poeziei românești o influență atât de mare și de profundă, cum a făcut-o Eminescu! De sigur că acest lucru de datorează în primul rând, credinței sale în Dumnezeu și Maica Domnului, considerându-se un simplu muritor. De aici a pornit tot harul și darul său cu dragostea pentru natura din arealul care l-a înconjurat, dragostea pentru semeni dar în special pentru femeia iubită - muza inspirațiilor sale; dragostea pentru toată constelația de Sus - despre care a scris precum un mare evangelist. Pe Eminescu l-am iubit încă de copil. Mult mai târziu am înțeles poezia sa în care se simțea dorința și remușcarea, chemarea ori frustrarea; prezicerile adevărate rămase până în ziua de azi, ca rugăciuni sfinte. De-alungul timpului, despre opera lui Eminescu au scris mari personalități, oameni de cultură care au avut o operă desăvârșită în spate, cultură care fiecare dintre noi a avut și are nevoie! Opera lui Eminescu este unică! Începând cu biografia, copilăria, anii de studiu și iubirile tainice ale vieții, nimic din acestea nu pot fi valabile fără poezia lui care este de o muzicalitate și de o candoare rară.

Dacă este să mă întorc la creația mea plastică și literară închinată chipului lui Eminescu, muzei sale Veronica Micle, copilăriei și tuturor peregrinărilor din lumea în care a trăit, aș avea multe de spus. Tot ce am creat după opera eminesciană, a fost iubirea mea nemărginită pentru chipul și poezia sa pe care am transpus-o în grafică alb/negru ori colorată. Nu am procedat cum se procedează în ziua de azi; prin kiciuri ori desen digital pe calculator, mulți se prezintă ca mari artiști, doritori de laude și premii! Cu alte cuvinte, cu cele peste zece expoziții personale de grafică colorată și în peniță închinată lui Eminescu, expoziții avute în țară și străinătate (Chișinău, Cernăuți, Franța, Canada, Japonia și China), precum și cele câteva cărți pe care le-am scris cu o imensă iubire și pasiune, le consider savuroase deoarece ele-mi arată identitatea și zbuciumul iubirii spirituale, față de acest mare poet al nostru și al celor care l-au tradus în limbile lor strămoșești, pentru a-i degusta esența dorințelor sale trimise pe ritm de poezie. De-alungul timpului, prin modesta mea creație închinată Domnului Eminescu, personal, am avut șansa să cunosc mari scriitori care au avut un rol imens ca prin scrierile editate de Domniile Lor, să

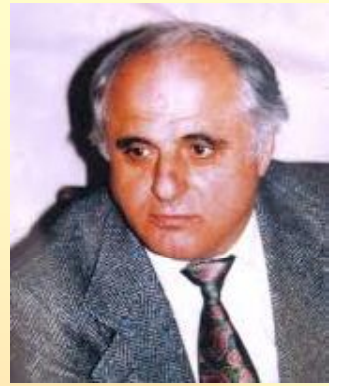
pună baza unor opere memorabile închinată poetului nepereche. Printre cei mulți precum: Nicolae Iorga, Garabet Ibrăileanu, Dumitru Caracostea, Dimitrie Popovici, George Călinescu, Tudor Arghezi, Zoe Dumitrescu-Buşulenga ori Constantin Noica, pe Dumitru Panaitescu-Perpessicius l-am cunoscut personal. Eram elev la liceu când l-am văzut la Brăila, în anul 1971, la inaugurarea Liceului Pedagogic care îi poartă numele. În anul 1995 la Muzeul Brăilei, Casa Memorială Perpessicius, am avut șansa să-l întâlnesc și să-l cunosc personal printr-un schimb de cuvinte, pe academician Eugen Simion, invitat special să vorbească despre opera lui Perpessicius închinată lui Eminescu! Peste ani, prin expozițiile mele de grafică, la vernisajul acestora, am cunoscut autori de carte, mari eminescologi care m-au captivat prin scrierile și comentariile lor dedicate poetului; care au pus în paginile cărților editate, noutăți strategice pentru a fi înțelese și cunoscute de cel mai tânăr cititor până la cei care fac critică literară ori sunt profesori de specialitate. Toți cei care au scris despre Eminescu sunt iubitori ai poeziei lui, oameni cu fidelitate și spirite disciplinate și care au avut marea răbdare de a cerceta și a scrie, spre a ne oferi informațiile necesare. Mă simt onorată să amintesc că am fost prezentă cândva, alături de: acad. Mihai Cimpoi la Chișinău în anul 2013; acad. Vasile Tărățeanu la Cernăuți în 2011 și Botoșani în anul 2014; prof. Nicolae Georgescu la Mănăstirea Văratec în anul 2014; prof. dr. Lucia Olaru Nenati, prof. Cornelia Viziteu, prof. Mihai Cornaci și prof. Elena Condrei mi-au fost alături când mi s-a înmănat Premiul „Teiul de Argint”, în anul 2014 de către doamna prof. Elena Condrei, mentorul și inițiatorul acestui premiu! Pe prof. univ. dr. Ding Chao, poetul Ming Jo, scriitorul și traducătorul Constantin Lupeanu i-am cunoscut la Beijing în anul 2016, când am fost prezentă aici la invitația Institutului Cultural Român de la Beijing cu expoziția „Avem nevoie de Eminescu”.

Pe domnul ing. Nicolae Iosub, l-am cunoscut personal la expoziția mea de grafică din anul 2015 de la Botoșani, închinată lui Eminescu. Atunci am aflat că este un mare pasionat în a cerceta și a scrie despre Eminescu. Prietenia care mă leagă de Domnia Sa este necondiționată datorită atitudinii sale față de Eminescu și totalitatea scrierilor făcute, asupra căreia și-a aplecat fruntea, cercetând și căutând totalitatea eminesciană în ceea ce editează. Scriitorul Nicolae Iosub, inginer de profesie, reprezintă pentru mine, un eminescolog întemeiat criticii biografice eminesciene - secțiune de operă literară spre care se pornește cu greu. Din cărșile Domniei Sale, pe care mi le-a trimis ca pe un medicament, am aflat multe lucruri necunoscute despre Domnul Eminescu! Pentru toate acestea i-am acordat în timp respectul li admirașia. Ultima sa carte se numește „Luceafărul 140 de ani”, apărută pe 15 iunie 2023 la care eu semnez coperta I și IV, precum și grafica interioară. Cu sinceritate o spun; știu despre fiecare eminescolog câte puțin din scrierile editate de Domniilor Lor despre Eminescu! Confesiunea din jurul ideilor și tuturor datelor cuprinse în cărțile editate până acum de către ing. Nicolae Iosub, în cărțile sale, face din scriitura Domniei Sale, un eminescolog cu scrieri savante despre marele nostru Luceafăr.

Tudor NEDELCEA

Pamfil Șeicaru, grațiat de Nicolae Ceaușescu

Da, este adevărat, chiar dacă pentru unii informația îi deranjează. Dar, cum adevărul te eliberează cum scrie și-n *Biblie*, să-l scoatem la iveală.

Marele gazetar și om politic Pamfil Șeicaru (1894-1980), „monstru sacru” al gazetăriei românești (alături de Eminescu, C.A. Rosetti, Iorga, Arghezi, Fănuș Neagu, Adrian Păunescu etc.) a fost judecat de Tribunalul Poporului, în mai-iunie 1945, și condamnat la moarte în contumacie, într-un lot de 12 ziariști, acuzați de „crime de dezastrul țării prin săvârșirea de crime de război”. Este condamnat în contumacie, întrucât marele ziarist a plecat din țară la 9 august 1944, la sugestia-ordin a mareșalului Ion Antonescu (cel fără de mormânt, cum poetizează Adrian Păunescu).

Istoricul, pe nedrept uitat Gh. Buzatu, descoperă în arhivele CC al PCR Decretul 977/12 decembrie 1966, prin care este grațiat Pamfil Șeicaru și nu la 8 mai 1995, cum scrie Victor Frunză că s-a produs grațierea. Expunerea de motive a fost întocmită / semnată de ministrul de Interne din 1966, Cornel Onescu, care demontează, cu argumente juridice, decizia politică a Tribunalului Poporului din 1945. Președinte al Consiliului de Stat al R.S. România era în acea perioadă Chivu Stoica, dar, indiscutabil, actul de grațiere avea acordul noului prim secretar la CC al P.C.R., Nicolae Ceaușescu.

După 10 ani de la grațiere, Pamfil Șeicaru vine în țara lui, în august 1976, urmând să aibă o întrevvedere cu Nicolae Ceaușescu.

Fără alte comentarii (inutile, de altfel), vom transcrie cele două documente ținute încă strict secret sau nevehiculate. Ele sunt tipărite de Gh. Buzatu în lucrarea sa, *Nicolae Ceaușescu. Biografii paralele. Stenograme și cuvântări secrete. Dosare inedite. „Procesul” și execuția*, Iași, TipoMoldova, 2011, p. 427-429.

Lectură plăcută și instructivă!

Tudor Nedelcea

EXPUNERE DE MOTIVE

În baza Legii nr. 312/1945 pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării sau de crime de război. Pamfil Șeicaru, ziarist, fostul director al ziarului „Curentul”, a fost condamnat în lipsă de Tribunalul Poporului, prin Hotărârea nr. 2 din 4 iunie 1945, la pedeapsa cu moartea, pentru crima de dezastrul țării prin săvârșirea de crime de război, constând în faptul că a părăsit teritoriul național și s-a pus în slujba hitlerismului și fascismului și fugind la Viena a luat contact cu așa-zisul guvern național român prezidat de Horia Sima, punându-se în slujba sa și atacând România și guvernanții săi care au organizat actul istoric de la 23 August 1944, atacare făcută prin viu grai la Conferința ce a ținut-o la posturile de radio germane la data de 1 februarie 1945.

Prin aceeași hotărâre, Pamfil Șeicaru a fost condamnat pentru crima de dezastrul țării prin săvârșirea crimei de război constând în faptul că s-a pus în slujba hitlerismului și fascismului, contribuind prin activitatea sa ca redactor și director al ziarului „Curentul” la realizarea scopurilor lor politice, cât și la aservirea vieții politico-economice a țării, în detrimentul poporului român, la pedeapsa detențiunii grele pe viață și degradare civică pe timp de 10 ani, urmând a executa pedeapsa cea mai gravă, în conformitate cu dispozițiile art. 101 Cod Penal.

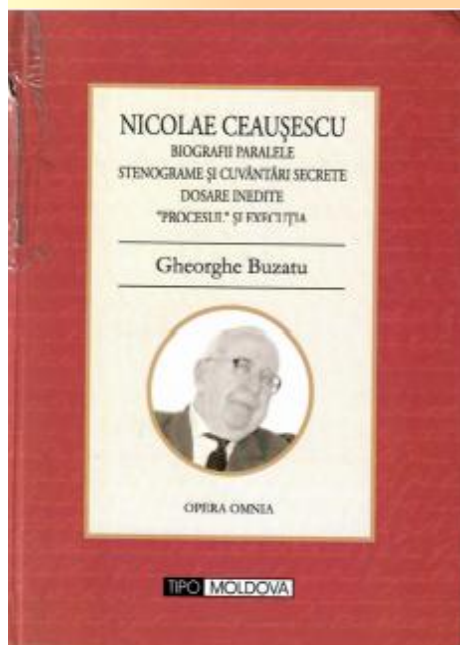
Legislația penală internă prevede prescripția pedepsei cu moartea și a pedepsei cu munca silnică prin 20 ani. Potrivit prevederilor Codului Penal (art. 168), pedeapsa la care a fost condamnat Pamfil Șeicaru s-a prescris.

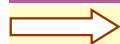
În dreptul internațional penal însă, pentru crimele contra păcii, contra umanității și pentru crimele de război, instituirea prescripției nu-și găsește aplicarea. Nici un act internațional privind urmărirea și pedepsirea criminalilor de război, adoptat în cursul și după cel de al doilea război mondial, nu prevede o limită de timp în această privință.

Inexistența prescripției în dreptul internațional pentru crimele de război, precum și poziția țării noastre pe plan extern în această materie duce la concluzia că pe plan intern legislația penală trebuie să aplice același sistem al imprescriptibilității pentru asemenea infracțiuni.

Menționăm că Legea nr. 312/1945 care prevedea pedeapsa cu moartea pentru criminalii de război a fost înlocuită în anul 1947 cu Legea nr. 291 care nu mai prevedea pedeapsa cu moartea, iar în anul 1955, prin Decretul nr. 421, cei condamnați pentru săvârșirea de crime de război la pedepse mai mari de zece ani, dacă nu au săvârșit din proprie inițiativă omurii, au fost grațiați.

În prezent, Pamfil Șeicaru, ca emigrant, are o atitudine corespunzătoare și desfășoară în străinătate, prin scris, o activitate utilă țării noastre. (sublinierea noastră, T.N.)

Întrucât Pamfil Șeicaru a fost condamnat la pedeapsa capitală, nu a beneficiat de prevederile Decretului nr. 421/1955. Pe de altă parte, având în vedere poziția țării noastre cu privire la prescrierea crimelor de război, cât și imperfecțiunea Legii noastre penale în această materie, consider că este indicat a elabora un decret pentru grațierea de pedeapsa la care a fost condamnat Pamfil Șeicaru.

Față de cele de mai sus, am întocmit alăturatul proiect de decret, pe care vă rog să binevoiți a-l aproba.

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Cornel Onescu

*

CONSILIUL DE STAT AL
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

DECRET
PENTRU GRAȚIEREA DE PEDEAPSĂ
ALUI PAMFIL ȘEICARU

Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România
Decretează:

Art. unic. - Se grațiază de pedeapsă Pamfil Șeicaru, ziarist, fost director al ziarului „Curentul”, cu ultimul domiciliu în țară, în București, str. General Angelescu, nr. 93, condamnat prin hotărârea nr. 2 din 4 iunie 1945 a Tribunalului Poporului Completul de judecată din București, pentru crima de dezastrul țării prin săvârșirea de crime de război, constând în faptul că a părăsit teritoriul național și s-a pus în slujba hitlerismului și fascismului și fugind la Viena a luat contact cu așa-zisul guvern național român prezidat de Horia Sima, punându-se în slujba sa și atacând România și guvernantii săi care au organizat actul istoric de la 23 August 1944, atacare făcută prin viu grai la Conferința ce a ținut-o la posturile de radio germane la data de 1 februarie 1945, fapte prevăzute în art. 2, alin. J și pedepsite de art. III, alin. 2 din Legea nr. 312/1945, la pedeapsa cu moartea, iar pentru crima de dezastrul țării prin săvârșirea crimei de război, constând în faptul că s-a pus în slujba hitlerismului și fascismului, contribuind prin activitatea sa ca redactor și director al ziarului „Curentul” la realizarea scopurilor lor politice, cât și la aservirea vieții politice-economice a țării în detrimentul interesului poporului român, fapt prevăzut în art. 2, alin. și pedepsit de art. 3, alin. 1 din Legea nr. 312/1945 la pedeapsa detențiunii grele pe viață și degradarea civică pe timp de 10 ani, urmând a executa pedeapsa cea mai gravă, în conformitate cu dispozițiunile art. 101 Cod Penal.

PREȘEDINTELE CONSILIULUI DE STAT,
SS/INDESCIFRABIL
București, 12 decembrie 1966
Nr. 977

Constanța Abălașei Donosă - Flori

Nicolae MAREȘ

Maxime
ȘI
Aforisme

- Tot mai des întâlnim politicieni cu minte scurtă, niciodată cu prea multă.
- Cu iohannismul să ne batem neconținut, în sensul bun al lui - de î n d a ț - până vom constata ca-a lui iohannis faptă: patru case pe meditații, nu se va mai petrece la noi niciodată!
- Gândiți fraților! Din/de/prea multă cugetare, nu se moare...
- Cine de lumină fuge, departe n-ajunge!
- Fericite momente să realizăm mai tot ce visăm.
- Nu doar în beznă, ci și-n lumină, misterul tot m i s t e r rămâne.
- Pentru țările mici - d i p l o m a ț i a g l o b a l ă - adevărată păcăleală.
- Se spune c-ar exista și p r o s t i a d e c a l i t a t e ! - Vai, câtă stupiditate!
- În economia vieții noastre, moartea cel mai mult cântărește.
- Omului bun, răutatea nu-i ia nimic din nimb.
- La cap să nu te legi cu vorbe pe care nu le înțelegi.
- Încearcă să faci din suflet o primăvară, care niciodată să nu dispară.
- Dacă roada muncii tale nu lasă în urmă o faptă curată, sigur e moartă.
- În Statul adevărat, niciodată mișcarea cu stagnarea nu s-au îmbrățișat.
- Simțirea - trăirea care simte de-a adevăratelea împlinirea.
- În orice dictatură d e m o c r a ț i a se bazează pe ură.
- În omul rău, gândurile bune din fașă mor.
- Prietenia fără parteneri cinstiți e precum pomul fără de roade sau fără flori.
- Caritatea - soră cu bunătatea.
- Cinstea trebuie respectată; nu trebuie nici blamată nici defăimată.
- Sunt indivizi pe care defectele îi adună mai ușor decât calitățile lor.
- Datina - devenită un mod de-a exista - nimeni nu și-o mai ia.
- Cartea cu înțelepciunea fac casă bună totdeauna.
- N e o m e n i a nu va ști ce-i bucuria.
- Boxerii au constatat pe propria piele, că - împinși în colț -, mai mulți pumni primesc.
- Orice recunoaștere vine din cunoaștere.
- În fântâna seacă niciodată nu vei găsi apă.
- Câtă dragoste din tine dai, atâta ai.
- Numai dacă îți dorești te autodepășești.
- A c u m a și numai acum, e momentul cel mai bun.
- Îl poți minți pe oricine, dar nu te păcălești niciodată pe tine.
- Fericit cel care își consideră rătăcirile vieții vis.
- Cel care cu o mână ia, și dă cu alta, sigur adâncește balta.
- Niciodată bisericile numeroase n-au înlocuit spitalele proaste.

Carmen MANEA

Franz Liszt - muzicianul care continuă să ne fascineze

În anul 2011, cu ocazia aniversării bicentenarului nașterii muzicianului, am scris cartea *Franz Liszt - Regele Soare al pianului*, în care am evocat personalitatea sa originală și am menționat repere importante ale activității desfășurate în calitate de pianist, compozitor și pedagog. Știam de la început că aspectele variate legate de viața unui artist de geniu nu pot fi sintetizate, nici epuizate într-o singură lucrare, nici de un singur autor. Mai mult decât alți colegi de generație, Franz Liszt întrunește calitățile de creator și de personaj romantic; a trăit într-o epocă marcată de conflicte la nivel social-politic și cultural, în care s-a produs așa-numita *renaștere poetică* (*poetic revival*), situată în opoziție cu perioada intelectualismului raționalist.

Liszt a fost martorul unor evenimente istorice care au avut loc în prima jumătate a secolului al XIX-lea: campaniile napoleoniene, înlăturarea Vechiului regim și mișcarea revoluționară din Franța din anul 1830 (urmată de Restaurația Bourbonilor), revoluțiile de la 1848 din țările din centrul și răsăritul Europei, care au provocat conflicte social-politice spectaculoase, cu ecouri puternice în creațiile artiștilor din acea perioadă. În cazul muzicianului, percepem o îngemănare originală a trăsăturilor romantismului de orientare feudală (caracterizat prin gândirea mistică, spiritul medieval catolic și aspirația spre transcendent), cu trăsăturile romantismului revoluționar (cu reprezentanți ce militau pentru înnoirea artei și pentru obținerea libertății sociale și naționale). O existență îndelungată, plină de vitalitate și o cultură literar-filosofică impresionantă i-au permis lui Liszt să parcurgă toate fazele romantismului, să influențeze pozitiv saloanele culturale ale epocii, să formuleze opinii curajoase legate de situația artei și a artiștilor și să contribuie semnificativ la educarea gustului publicului.

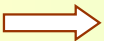
Activitatea muzicală pe multiple planuri a lui Liszt devăluie o arie de preocupări de o impresionantă complexitate și varietate.

Istoria, natura și ființa umană capătă valențe mitice în creațiile artiștilor romantici; este suficient să ne amintim câteva lucrări importante din epoca respectivă precum *Legenda secolelor* de Victor Hugo, *Poemele* scrise de Novalis, Tieck, Eminescu, Mickiewicz, precum și ciclul intitulat *Ani de pelerinaj* și *Poemele simfonice* de Liszt.

O atenție sporită este acordată omului cu ipostazele sale mitice în care sunt prezentați titanul, demonul și geniul. *Sonata „Dante”*, *„Mefisto Vals”* și *Simfonia „Faust”* sunt doar câteva dintre creațiile lisztiene importante inspirate din tematica respectivă. Metafora, mitul și simbolul sunt trăsături caracteristice ale universului muzical-poetic lisztian. În viziunea sa, activitatea artistică este singura capabilă să desființeze granițele dintre ideal și real, să reprezinte infinitul în finit și să unifice toate forțele spiritului. În cazul său, aspirația spre marile sinteze este însoțită de elogiul geniului și de aventura spirituală.

Forța imaginației se aliază cu gândirea muzicală novatoare, în elaborarea *Sonatei pentru pian în si minor*, în care Liszt reușește să sudeze părțile constitutive într-un tot unitar. Capodopera reprezintă un exemplu de echilibrare a unor trăsături opuse: asemănător-deosebit, general-concret, individual-reprezentativ. Mai mult decât atât, compozitorul găsește corespondența perfectă între ideile care au stat la baza lucrării și imaginile muzicale (care transmit prin limbajul artistic specific aceste idei). Creațiile muzicale ale compozitorului stau mărturie pentru viziunea originală a acestuia în domeniul armoniei, ritmului, formei, dinamicii și timbrului.

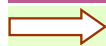
Influențat pentru o perioadă de messianismul romantic, Liszt

Fr. Liszt în tinerețe

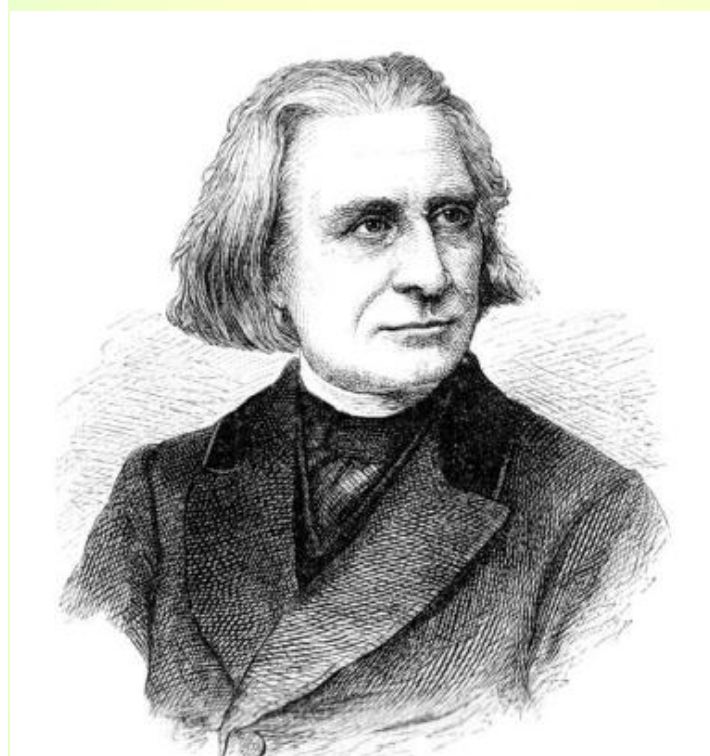
Pianistul matur care s-a bucurat de fama europeană

adoptă la rândul său tonul profetic și este marcat de atracția spre alegorie; se vede el-însuși în ipostaze simbolice și își imaginează că se află pe un soclu. În scrierile sale se prezintă în postură de apostol al libertății, cu un spirit patriotic exaltat, care militează consecvent pentru progresul în artă și în societate. Muzicianul dispune de o autentică vocație a măreției, de speranțe incandescente și adoptă adesea tonul profetic, care se materializează în *Poemele simfonice*, prin accente imnice și imagini deosebit de sugestive. O parte din lucrările lui Liszt au fost scrise (sau schițate) în deceniului al patrulea al secolului al XIX-lea, în care concepția lui Victor Hugo asupra dramei romantice se bucura în rândul artiștilor și a intelectualilor de un succes răsunător. În acea perioadă, romantic și liberal erau noțiuni echivalente.

Atracția pentru personajele legendare, pentru cei care disprețuiesc convenții și canoane, atașamentul față de nonconformiști în general, ori față de cei umiliți și ofenșați sunt caracteristice multor artiști romantici precum: Novalis, Alfred de Musset, Pușkin, Mickiewicz, Bolintineanu, Berlioz, Liszt, Chopin. Viziunea artistică a lui Liszt a fost profund marcată de ciclul epic al lui Victor Hugo intitulat *Legenda secolelor* (1859-1863), pe care scriitorul l-a completat ulterior cu *Sfârșitul Satanei* (1886) și cu *Dumnezeu* (publicat postum în 1891); aceste lucrări evocă „umanitatea, răul și infinitul”, altfel spus „progresul, relativul, absolutul” (Vera Călin - *Romantismul*, Editura Univers, București, 1970, pag. 75). Tematica respectivă l-a inspirat și pe Liszt în elaborarea unor creații importante precum *Poemele simfonice*, *Sonata Dante*, *Simfonia Faust* etc.

Muzicianul privește trecutul din perspectiva istorică dominată de spectaculos; este o viziune de ansamblu, în care detaliul este integrat firesc în întreg. Permanentă aspirație spre perfecțiune a compozitorului este percepută în multe dintre creațiile sale muzicale. Faptul că a elaborat *Studiile*, *Anii de pelerinaj*, *Concertele pentru pian și orchestră* și alte lucrări importante într-o perioadă relativ îndelungată (în care a realizat mai multe versiuni), stă mărturie pentru autoexigența și pentru dorința de progres. Asemenea personajelor lui Dante din *Divina Comedie*, Liszt a parcurs toate etapele necesare perfecționării spirituale.

Liszt în ultima perioadă de activitate

În calitate de personaj romantic, Liszt a urmat o anumită traiectorie și s-a aflat sub semnul istoricității. Personalitatea sa a cunoscut în timp unele mutații; astfel se explică oscilația între atitudinea mondenă și înclinațiile sale religioase. În lucrările cu conținut programatic, în care sunt evocate imagini din natură, muzicianul nu se rezumă la creionarea unor elemente descriptive; se simte aspirația sa spre investigarea zonelor originare, spre reintegrarea în ciclul unității pierdute, în ultimă instanță, dorința de regăsire a domeniului necontaminat de influențele unei civilizații traumatizante.

Ultima perioadă de creație este marcată de tendința spre simplitate, spre concentrarea expresiei; în universul său artistic se produce o deplasare către teritoriul muzicalității pure. Admirator și prieten al lui Balzac, Liszt a realizat în creația sa muzicală un fel de corepondență, o replică la celebra lucrare a scriitorului francez „*Comedia umană*”. Tendința de unificare a miraculosului cu adevărul este o trăsătură constitutivă a ambilor artiști de geniu. Animat de idealul umanist al cuceririi universalității, în calitate de pianist virtuoz, Liszt a întrunit aprecierile elogioase ale publicului european. Gânditorii și scriitorii pe care i-a admirat și care i-au marcat parcursul artistic (Lammennais, Dante, Petrarca, Chateaubriand, Hugo, Lamartine), artiștii plastici care l-au inspirat în anumite lucrări (Rafael, Salvator Rosa, Michelangelo), muzicienii de a căror creație și viziune estetică s-a simțit apropiat și pe care i-a parafrazat în lucrările sale (Bach, Beethoven, Schubert, Weber, Chopin, Bellini, Meyerbeer, Donizetti), au alcătuit pentru compozitor un fel de tezaur cultural extrem de valoros, din care el-însuși considera că face parte.

Muzicianul a trăit la cote maxime toate evenimentele culturale și social-politice ale epocii; după inundațiile devastatoare din Ungaria, din anul 1838, Liszt s-a dus la Viena și Pesta, unde a susținut mai multe concerte de binefacere în favoarea sinistraților. În întreaga sa carieră solistică a oferit multe concerte în scopuri caritabile. După trecerea în eternitate a unor muzicieni pe care i-a prețuit în mod deosebit, a scris articole sau cărți *in memoriam* sau le-a dedicat lucrări muzicale. După dispariția prematură a lui Bellini, Liszt a contribuit alături de Chopin, Czerny, Herzer, Pixis și Thalberg la elaborarea lucrării *Hexameron*, pe care ulterior a interpretat-o în concertele sale (inclusiv în turneul din Țările Române din 1846-1847). L-a admirat fără rezerve pe violonistul Niccolò Paganini, cel care l-a determinat să-și lărgască viziunea legată de tehnica pianistică și să elaboreze celebrele *Studii* și *Marea fantezie de bravură după „La Campanella”*. În anul 1840, după moartea celebrului violonist italian, Liszt s-a simțit dator să-i omagieze personalitatea în presa timpului.

La puțin timp după moartea lui Chopin (1849), în perioada anilor 1851-1852, Liszt a scris o carte deosebit de valoroasă, intitulată simplu *Chopin*, care își păstrează încă actualitatea. În plus, a realizat un aranjament pentru pian după *Cântecul pentru voce și pian* ale acestuia, intitulat *Six chants polonais*. În semn de omagiu adus prietenului său a citat figurile pianistice în octave din *Poloneza opus 53* în lucrarea sa *Funérailles*, iar în studiul *Legierza* a inserat arăbescuri în duble note asemănătoare cu acelea din *Impromptu nr. 3 opus 51* (de Chopin).

Încă din timpul vieții, muzicianul a contribuit la edificarea propriei legende, mai frumoasă și mai strălucitoare poate decât realitatea. Pentru Liszt-compozitorul, procesul creator a constituit o modalitate de a evidenția latura identitară, dar și posibilitatea de a-și manifesta pasiunea pentru experiment. Întrebărilor asupra prezentului și viitorului muzicii le-a oferit răspunsuri cuprinzătoare, novatoare în creațiile sale. Inovațiile din domeniul componistic precum contribuțiile sale excepționale din cadrul artei pianistice au influențat în mod decisiv progresul artei muzicale a secolului al XX-lea. În cartea pe care am scris-o, nu am reușit să cuprind principalele sale reușite în

domeniile simfonice și camerale, nici pe acelea realizate în calitate de publicist.

Doresc însă să menționez câteva date despre **turneele pe care Liszt le-a efectuat în Țările Române în anii 1846-1847**. Există lucrări valoroase elaborate de nume prestigioase ale muzicologiei românești în care sunt menționate detalii referitoare la aceste evenimente. Printre autori îi menționez pe: Emanoil Ciomac, Octavian Beu, Ioana Ștefănescu, Octavian Lazăr Cosma, Viorel Cosma etc.

Turneul pe meleagurile românești efectuat de genialul pianist s-a desfășurat în perioada 2 noiembrie 1846 - 24 ianuarie 1847. Muzicianul în vârstă de 35 de ani a susținut 19 concerte în orașele: Timișoara, Lugoj, Arad, Sibiu, Cluj, Aiud, București și Iași. Turneul lui Franz Liszt a debutat în Banat cu un concert susținut în data de 2 noiembrie 1846, la Timișoara, la Palatul Municipal, unde artistul a interpretat: *Andante* din „*Lucia din Lamermoor*” (Donizetti-Liszt), *Fantezie din opera* „*Norma*” (Bellini-Liszt), *Andante cu variațiuni* de Ludwig van Beethoven, „*Ave Maria*” și „*Regele ielelor*” de Franz Schubert, *Fantezie pe cântece maghiare* și „*Marșul lui Rákóczy*” (în prelucrarea sa). De succes răsunător s-a bucurat și cel de-al doilea concert din 4 noiembrie, de la Teatrul Municipal din Timișoara, unde pianistul a oferit un repertoriu diferit: *Uvertura la opera* „*Wilhelm Tell*” de Gioacchino Rossini, transcriptia celebrului lied „*Păstrăvul*”, de Franz Schubert, „*Hexameron*” (creație colectivă, deja menționată), *Variațiuni de bravură pe o temă din opera* „*Puritani*” de Bellini, o *Mazurcă* și o *Poloneză* de Frédéric Chopin, *Fantezie pe cântece maghiare* de Franz Liszt și, la final, „*Marșul lui Rákóczy*”. Succesul a fost fulminant. Concertele de la Lugoj, din 5 și 7 noiembrie, s-au bucurat de o primire entuziastă din partea publicului prezent la evenimentele.

Cel de-al treilea oraș în care a cântat Liszt a fost Aradul; concertele s-au desfășurat pe 8 și 10 noiembrie. Artistul a fost așteptat de un număr impresionant de admiratori, care l-au primit în urale și i-au oferit diploma de onoare a orașului. La intrarea în hotel, Liszt a fost întâmpinat de o orchestră militară care i-a cântat o serenadă, iar un cor bărbătesc i-a dedicat imnuri; în camera la hotel îl aștepta o orchestră de muzică populară, care i-a cântat melodii tradiționale din folclorul local. Succesul a fost excepțional, iar pianul pe care a cântat Liszt se află și astăzi în Muzeul Teatrului din Arad. La 17 noiembrie, inegalabilul virtuoz a revenit la Timișoara, unde a susținut concerte în scop caritabil: săracilor din oraș le-au revenit 400 de florini, *Asociației muzicanților din Timișoara* - 200 de florini, iar 100 de florini au fost donați în scopul construirii unei școli. Alături de Liszt, pe scenă s-a aflat și violonistul timișorean Mihail Jáborsky.

Cea de-a doua etapă a turneului lui Liszt pe teritoriile românești, s-a desfășurat în perioada 20 noiembrie - 8 decembrie 1846 în orașele Sibiu, Cluj și Aiud. În 20 noiembrie Liszt a cântat la Sibiu pe două pianе marca „Erard”: *Andante cu variațiuni*, de Ludwig van Beethoven, o *Mazurcă* de Chopin, o *Poloneză* și câteva improvizații pe melodii populare ungurești. Tot în acest oraș, Liszt a început să compună „*Rapsodia română*”, a cărei temă a fost inspirată de hora „*Hermannstaedter*” (de la Sibiu). Lucrarea muzicală a fost descoperită în muzeul de la Weimar, într-o copie întocmită de compozitorul Raffi. Cel care, la sugestia compozitorului Béla Bartók, a descoperit copia, apoi originalul (în 1930) a fost muzicologul și diplomatul român Octavian Beu. „*Rapsodia Română*” a fost prezentată cu succes, în premieră mondială, de pianista română Aurelia Cionca în anul 1936.

La Cluj, Liszt a concertat în 26 și 29 noiembrie, apoi în 3 și la 6 decembrie 1846. Repertoriul a fost alcătuit din transcriptii din opere de Donizetti și Bellini, din lucrări de Schubert-Liszt și Melodii ungurești (Liszt). Al treilea concert a fost prezentat în *Teatrul Vechi* în scop caritabil. Baniile obținute au fost donați *Conservatorului de Muzică*, grădiniței de copii și săracilor din Mănăștur (câte 200 de

florini). Publicul a fost entuziasmat și l-a răsplătit pe pianist cu urale, iar presa timpului a publicat articole elogioase despre prestațiile „regelui pianului”.

Etapă ardeleană a turneului lui Franz Liszt s-a încheiat cu concertul de la *Hanul Orășenesc* din Aiud, din 8 decembrie 1846. Artistul a fost întâmpinat cu urale de admiratori și a participat la un banchet în care tinerii din oraș i-au cântat o serenadă compusă special pentru eveniment. A urmat concertul propriu-zis, susținut în sala de festivități a *Hanului Orășenesc*. Din cei 298 de florini obținuți, Liszt a donat 100 de florini *Școlii Orășenești*. Ultima etapă a turneului a cuprins orașe din Valahia și Moldova.

La București, Liszt a locuit la palatul prințului Mihail Ghica, tatăl scriitoarei Dora D'Istria. Pianistul a concertat de trei ori: în 22 și 30 decembrie, la sala *Momolo*, iar pe 1 ianuarie 1847, la invitația domnitorului Gheorghe Bibescu, în saloanele Palatului domnesc. În cele trei concerte Liszt a cântat: *Fantezii* din opere, o *Mazurcă* de Chopin, „*Invitație la vals*” de Karl Maria von Weber și melodii populare ungurești, culese și prelucrate de el. Succesul a fost fulminant. Cezar Bolliac a scris elogios în *Curierul Românesc*, despre primul concert al lui Liszt la București. Pianistul a cunoscut câțiva reprezentanți de frunte ai boierimii și ai intelectualității timpului: C.A. Rosetti, Cezar Bolliac, poetul Catina, pictorul Carol Popp de Szathmary și poetul Ion Văcărescu (cel care i-a dedicat niște versuri impresionante: „Tu cânti ca libertatea/ În inimi împilate/ C'amarul, ca dreptatea/ Cânti, răni sunt vindecate”).

La Iași, muzicianul a fost găzduit în casa vistiernicului Alecu Balș, unde i-a cunoscut pe Gheorghe Asachi și pe Costache Negri și a susținut concerte la 18, în 21 și 24 ianuarie, în sala *Teatrului Nou*. În casa lui Alecu Balș a avut loc și celebra întâlnire a pianistului cu Barbu Lăutarul. Acesta din urmă a reprodus improvizații executate la pian de Liszt, cu o asemenea fidelitate și măiestrie, încât l-a uimit pe maestrul care a exclamat: „Ești un adevărat artist...”

Turneul lui Franz Liszt pe meleagurile românești din anii 1846-1847 s-a bucurat de un succes răsunător. A entuziasmat spectatorii cu pianistica scilpitoare, plină de elan, cu fantezia și generozitatea sa. Strofa finală a poeziei *Liszt* a lui Ion Văcărescu redă grăitor atmosfera concertelor sale: „Tot tonu-ți din simțire/ Românul nu-și mai scoate:/ A ta întâpărire/ El a uita nu poate./ Adu-ți și tu aminte,/ Oriunde vei fi ferice./ De-aceste dragi cuvinte/ Ce dragoste îți zice”.

În 1879, Liszt a revenit la Cluj în compania contelui Zichy Géza; a participat la evenimentele mondene și caritabile și a cântat în câteva ocazii, la cererea publicului entuziast (deși nu a avut în plan să dea concerte).

Cuvintele nu pot exprima în totalitate prețuirea și admirația față de un muzician de geniu de talia lui Liszt. Concomitent cu magicianul care a cucerit publicul european, a existat muzicianul în postură de apărător fervent al libertății popoarelor oprimate și observator critic al vieții sociale. A existat un Liszt măcinat de orgoliul eu-lui, care se credea un creator al lumii și se considera egal cu capetele încoronate, alături de artistul capabil de gesturi generoase și pedagogul devotat care oferea gratuit lecții multor elevi. A existat un Liszt fascinat de spiritul improvizatoric, dar și un Liszt preocupat de construcția fiecărui detaliu în parte, asupra căruia a revenit cu obstinție. A existat un Liszt pasionat de filosofie și literatură, dar și un Liszt dotat cu o imaginație frenetică, un creator de mare profunzime. A existat un Liszt însetat de absolut, care a sondat spațiile originilor, ale profunzimilor ancestrale, ale generațiilor, concomitent cu Liszt, muzicianul novator și vizionar, care a reprezentat un centru de radiație pentru orientările muzicale din secolul al XX-lea.

Creațiile sale se bucură și astăzi de mare succes pe toate meridianele globului, iar personalitatea sa complexă și contradictorie polarizează atenția și îi fascinează pe interpreții, pe ascultătorii și pe muzicologii de pretutindeni.

Ion POPESCU-BRĂDICENI

Amprentele timpului și existența antumă

1. În căutarea stelei căzătoare

În noua-i carte, poeta Mariana Udriștoiu e parcă mai sentimentală, mai feminină, într-un ciclu (III. Interferențele iubirii) optează pentru un discurs îndrăgostit.

„Amprentele timpului” mă duce cu gândul la romanul lui Marcel Proust. De altfel partea I chiar așa se intitulează „Măștile timpului”; astfel, o reverie a celor patru anotimpuri generează un regim metonimic „cu sclipiri de jad”.

Poeta are nostalgii fecunde liric, erotice, reproșându-i bărbatului iubit, într-o manieră bachelardiană, sinceritatea mărturisirilor sale, loialitatea și tandrețea dăruite în nopțile albe, de amor incandescent. Dicleul ei este evident concentric, nucleul din mijloc, arhetipal, ținându-l rotund ca un magnet cosmoidal.

Iubirea-i ardere celestă, e a inimii poveste, iar perechea androgenică a purces în căutarea stelei căzătoare. Evident „cuvântul e o-nconunare a minții numai atunci când este armătura vieții când construiește și unește carnea cu osul minții”. Asemenea Ilenei Mălăncioiu, autoarea celui de-al doilea volum de poeme intitulat - repet - emblematic „Amprentele timpului” - combină autobiograficul și scenografia din lumină și sunet, purificată de încântări, cu acel Zeu-Timp ritmat în sinea sa: „dangăt de clopot oprit pentru odihnă”.

Gesturi profane și sacre se întretes într-un „peisaj sufletec” miticomistic, pe sub care curge heraclitic râul subteran al baudelaireanismului involuntar (vezi „Fugit irreparabile Tempus” ori „Panta rhei” - n.m.I.P.B.).

2. Miza pe natura însăși a ideii de poezie

În cea de-a doua parte „Anotimpuri”, Mariana Udriștoiu descinde din cel mai seducător symbolism, de această dată fiind adeptă a transmodernismului (al cărui promotor imbatibil încă mi-s - n.m.,IPB.).

Și totuși se simte în versuri disciplina harfei, o luciditate recurentă, o emoție sugrumată tragic. Confesiunea, senzațiile, vârstele fundamentale (patru - n.m.I.P.B.), exprimate cu un patetism abia temperat, de-o melancolie sugestionistă ori de-o repliată ciclic virtuo-zitate prozodicometaforică.

Timpul lecturii e și timpul unei poeticități

vibrotextuale, al foșnirii materiei vii sub pașii „zgâriați de unghia toamnei”. Poeta își scrie dorul pe un crâmpel de frunză; estimp „pe vârfuri golașe, luna, cu ochiul gălbui destramă nopții posace fastul agonice”; „un gând ca un sfredel, de suflet târât, transcende impur muchia orei târzii ascuns peregrin”.

Apoi, Mariana Udriștoiu se comportă ca și Angela Marinescu, inspirându-se din modernismul interbelic; în primul rând practică o anumită înțelegere tradițională, clasicizată a poeticii; în al doilea rând, ea mizează pe natura însăși a ideii de poezie, care își înfige rădăcinile în spiritul absolut, dincolo de conțințe, conjuncțiile, tranzacțiile de mizerabilul efemer. Pentru acest tip de lirism trăit poezia aparține însăși esenței vieții și tinde constantă către o formă, aspect care o separă net/ categoric de postmodernism, dar o circumscrie atitudinii metafizice (vezi „Primăvară”, „Autumnală”).

În acest ciclu o incantație magică învăluie dicleul; viziunile sunt mai concrete, instrumentalul e transic, orchestrația posedă un registru stilistic de-o amploare muzicală cuceritoare, difuză.

3. Un imagism proaspăt livresc

Plaja recitirilor Marianei Udriștoiu e fabuloasă de la Anna Ahmatova și până la Virginia Woolf, de la Danielle Collobert și până la Grete Tartler cu a ei „laudă a consoanelor” (adică a semnificațiilor - n.m.,I.P.B.).

„Interferențele iubirii” e un „romanț erotic” exemplar, care se opune perfidului timp care „destramă mireasma din cuvinte”. Acest emoționant „romanț” înlocuiește metafora cu metonimia și personificarea cu alegoria: „Cât falnicii mesteceni, buni sfetnici pe pământ/ cunună ne vor pune pe frunte și-n cuvânt”. Poeta androginează; ea îi cere mâna iubitului ca să-i croiască în vers „un strop de nemurire și-un întreg univers”. Citez cu acea neascunsă mulțumire critică definiția iubirii: „Iubirea-i poezie, și proză, și dramă/ E pură antinomie pe scuturi de aramă./ Între cer și pământ ce-nct se destramă/ Ea e aripa arsă de propria rană”.

Iar poemul de lungi dimensiuni (având 57 strofe) dă în relief și o metapoetică transromantică. Imaginile, de o rafinată prospețime

livrescă, au o istoricitate nobilă și sinestezică, de un vitalism al simbolurilor recalibrate insolit, esențialul poeziei constă în pura-i conțințe și bogata-i interioritate umană.

Discursul e un mecanism în care roțițele (metrul, cezura, rima, ritmul) sunt bine unse cu uleiul unui stil dezinvolt. Versul intră într-o construcție de-o complexitate sporită și de-o adecvare acustică la sens și la un mesaj precis conturat și superior melodic în unitățile-i armonice. Astfel în discursul-text re-apar în toată (auto)reflexivitatea lor motivele oglinzii, lentilei, esenței, stelei, plaiului feeric, inimii vrăjite, poeziei ca „unic leac”, Olimpului, Timpului oportun (kairotic) ș.a. Spre lămurirea cititorilor (de corectitudinea prefeței mele - n.m.,I.P.B.) - citez două strofe care conving prin limbaj poetic modern-ambiguu, literaturizat și literal-oric: „Oglinda - martor mut/ păstra-va peste Timp/ cuvânt și pas tăcut/ mărețe ca un nimb/ / Mi-e sufletul lentilă/ când în focarul ei/ se concentrează raze/ răsfrânge-n clopoței”.

4. Întregul scaldat în foc alchimic

Echilibrul între „vechi” și „nou” are ca rezultat un „nod” ca la Nichita Stănescu: „Se răsucesc în mine cuvinte nerostite/ de-atâta-nșurubare fisuri mă locuiesc”. Aceasta e deja o tonică poetică personalizată într-o însingurare autoreferențială: „am împlântat, în poezie, vai! cuvântul/ când sămburele-i începuse să mă doară/ în rană încolțit, sub clopot subsuoră.../ și m-am ascuns ieșind tiptil din el afară”.

E limpede, Mariana Udriștoiu e o poetă inspirată. Paul Valéry ar cataloga-o ca poetă muzicală și densă, care transfigurează symbolismul poetic, îl renaturalizează năzuind să reconstituie un sistem pur po(i)etic, în care să intre ceea ce este imagine, sonoritate clară, timpuri vii, figuri proprii, rezonanță prelungită a cuvintelor, mișcare geometrică a verbelor a căror misiune s-a schimbat. Ele au rolul de „sfânt joc”, deci transmodernist de bună-seamă. „Revelatoare-i prin topire, a-ntregului, scaldat în foc”.

Poemele acestei minunate poete s-au ivit din lupta acerbă dintre senzații și limbaj cultural. Și sunt plenitudinare, formative, viziuni spontane corectate tacit prin aplicarea unei formule de operație cu aspect iluminatoriu.

Mircea TUTUNARU

Scrisori din frunzele anotimpurilor

Nicoleta-Katalina Pauliș, *Scrisori din frunzele anotimpurilor*, Ed. PIM, 2023

În debutul său în universul poeziei, autoarea Nicoleta Katalina Pauliș își întâmpină iubitorii de poezie cu volumul de versuri intitulat „Scrisori din frunzele anotimpurilor”. Încă de la început poeta ne încântă cu versurile sale și ne dovedește că este înzestrată cu har și știință de carte, ea stăpânește bine limbajul artistic și își urmează destinul prefăcând metaforele în cuvinte iar prin ludicul acestora ne confirmă autenticitatea scriiturii sale.

Cartea cuprinde patru cicluri, alese cu multă grijă. Poeta ne declară cu limpezime încrederea sa în orizonturile credinței și, cu emoție, ne prezintă în primele poeme evoluții tulburătoare privind trădarea domnului nostru Iisus de către Iuda: „Iisus să-l ierte vrea,/ Dar nu spunea nimic/ Doar semnul de salut i l-a făcut./ Tăcea gândind: „Mă va trăda-n curând/ Cu un sărut.” (Cumplita clipă lungă a trădării)”

În primul ciclu al cărții, intitulat „Întoarceți, Doamne, fața către mine” autoarea ni se prezintă îngândurată de ceea ce s-a întâmplat și se întâmplă în lumea credinței și a slujirii divinității de către oameni. Înzestrată cu har divin poeta Nicoleta Katalina Pauliș se do-

vedește a fi o fină cunoșcătoare a realității. La fel ca și Protagoras, poeta ne confirmă „că prin cunoaștere omul este măsura tuturor lucrurilor”. Numai prin rațiune lucrurile sensibile sunt radical diferite de esențele corespunzătoare. Credința în Divinitate îl face pe om să regrete faptele reprobabile, iar căința și credința în Dumnezeu îl fac pe om mai bun. „Te-am văzut săvârșind minuni/ Și predicând atâtea luni/ Ai dat lumină orbilor/ Să fii în slavă, Doamne, în ceruri lăudat.” (Tânguirea Sfântului Petru)”

Scriitura poetei parcă vine dintr-un labirint al simbolurilor, al trăirilor, al credinței și al întrebărilor ce găsesc răspuns în versurile maieutice ale creatoarei într-un mod original, cu semnificații deosebite, căci ea privește într-un mod aparte divinitatea și lumea credinței creștine.

În cel de-al doilea ciclu, „Scrisori din frunzele anotimpurilor”, autoarea începe cu „Reflecții într-o iarnă târzie” în care fulgi mari, răzleți, ca penele din pernele cu care se joacă copiii, se așază peste tot. Va trece iarna aspră și va veni primăvara cu verdeață și veselie. În iarnă „ștregarul ger” zâmbește, iar pe străzi nu este nimeni pentru că el a alungat totul din cale încât până și pisicile au fugit la căldură. „Ștregarul Ger zâmbește,/ Își mulțumesc, Crăiasă/ Și inima îi bate să pleznească,/ Iată, e cineva care admiră/ Frumoasa mi artă!” (Noapte de ianuarie)”

După o iarnă geroasă își face simțită prezența primăvara, odată cu apariția ghiocelului, care sosește ca un vestitor înaintea oricărui alte flori. Iată că în acest ciclu de poezii autoarea ne prezintă creații originale, bine armonizate și muzical și bine aplicate pe frumosul ogor semantic al limbii noastre românești. „Salcâmii încărcăți cu perle albe/ strălucitoare ca adevărate salbe/ de lumină, de parfum de rai./ Privesc către castanii care poartă/ vii candelabre pentru mai/ iar păsă-ile cântă-n tril de nai.” (Tablou de primăvară)”

Vibrațiile emoționante autoarea le transformă într-o adevărată arhitectură spirituală,

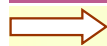
iar limbajul folosit ne transpune în sfera poeziei desprinzându-ne de banalitatea vieții cotidiene. Desigur, poeta transformă florile visului său în creații literare. La fel ca și la Heidegger, poezia Nicoletei Katalina Pauliș este locul manifestării adevărului original așa cum se observă în poemele sale: „Simt aerul din preajmă/ că-mi dăruie miros de fân cosit/ de pâine-n țest și de înserare.” (Prin lanul de grâu)”

Poeta se exprimă dezinvolt în stilul său autentic, uneori ca și George Coșbuc se identifică cu natura, cu dragostea de frumos dar își creează un univers personalizat ce transcende evenimentele locale, terestre și cosmice. Atmosfera poemelor sale este încărcată de miresme și de îngeri, de arhetipuri distribuite paradiziac cu aspecte bine șlefuite ce conferă auctorialitate stilului său creator. „Plânge pământul!/ Printre flori/ inimi goale și gunoi,/ lavă și gheață din rănilor lui/ se scurg șiroi.” (Aripi pierdute)”

Călătoria prin anotimpuri ne este prezentată cu sensibilitate și cu metafore coșbuciene sau bacoviene, sentimentele poetei dar și melodicitatea interioară a versurilor sale ne prezintă profunzimea creației, apoi ne poartă „Pe cărări de dor și cântec” în cel de-al treilea ciclu al cărții sale. Discursul liric ne poartă pe meleaguri frumoase, încărcate de dor și de legendă, de la Ana lui Manole la „Noapte de Rusalii” ori la „Baladă cu maci și albăstrele” și este surprinzător cum reușește să creeze versuri extrem de reușite care țin de marea poezie a transmodernității și postmodernității. În creațiile sale autoarea nu uită să se inspire și din folclorul autentic, reușind astfel să pună în poemele sale trăirile pasionale, iubirea, natura sub neîntreruptul tril al ciocârliei pe meleagurile noastre brâncușiene. „Mai văd alergând/ printre magnolii înflorite,/ Trecând pe poduri/ sub care plutesc nuferi/ Sub curcubeie/ scânteietoare/ În jucăușe/ raze de soare.” (Vis)”

Cel de-al patrulea ciclu, intitulat „Cuvinte

ziditoare ca scut de apărare” ne prezintă jocul cuvintelor din scriitura autoarei ce cu talent și rafinament zidește trăirile sale în versuri surprinzătoare în care-și pune crezul său despre viață și lume într-un luminiș ce pare heideggerian, dând răspuns întrebărilor care își caută un răspuns. Se cuvine să menționăm că poeta își extinde harul său asupra oamenilor pentru că un poet adevărat nu este cel care explorează doar dimensiunea sa interioară, sentimentele sale, ci cel care este atins de harul de a fi. (Heidegger) Și iată că, de fapt, poeta Nicoleta Katalina Pauliș se înscrie valoros în aceste coordonate. „*Plâng cuvinte moarte/ trist înăbușite/ aruncate-n grabă/ nemilos uitate/ în a minții noapte/ cuvinte pierdute/ în ungherul tainic/ al inimii mute.*” (Cuvinte care mor)”

Scriitura doamnei Nicoleta Pauliș se menține într-o densitate revigoratoare de teme, motive, toposuri, idei și atitudini fie recurente, fie deviate de la modele uneori recognoscibile. În definitiv, putem afirma că misiunea oriăcui scriitor ce-și respectă statutul rămâne constantă în transtemporalitate. „*Nimic din tot ce simt, eu nu pot spune/ Iar sufletu-mi țepos ca un arici/ Stă strâns în încruntată apărare/ Și doare uneori. Ce tare doare!*” (Eu nu-s de-aici)”

Poemele scriitoarei sunt analize ale secțiunilor prin realitate interpretate însă printr-un registru poetic al său. Prin alipirea tuturor secțiunilor ne prezintă o altă imagine a realității, mai bună, mai caldă, mai umană. Autoarea produce, într-adevăr, o lirică mai umană, un soi de neoromantism resituat între realism și autenticitate, între simplitate și corporalitate. Sunt convins că cititorii vor aprecia versurile acestui volum de debut și, prin modestele mele rânduri de apreciere, consider că doamna Nicoleta Katalina Pauliș are certe calități poetice care, udate cu boabele de rouă, vor crește creații valoroase ale literaturii.

C. Abălașei Donosă - Flori

Mirela Violeta MAREȘ

Doeme

Surâsul meu

Surâsul meu,
de-o parte și de alta
a chipului tău.

Toamna mea,
de-o parte și de alta
a culorii topite.

și poemul
- scris la ambele capete -
spart în chemare
într-o parte și în alta a lumii.

E dimineață devreme de toamnă...

Culoarea scriiturii

Eu vin cu toată toamna mea spre tine
Să te sufoc cu galben eu aș vrea,

Să scrii, să scrii, să scrii de dor de mine
Și geana-n soare îți voi înmuia.

Toamna iernii

Cu mâinile transformate-n crengi
te mângâi a toamnă.

Apoi scrâșnesc din pleoape
să nu te ningă lacrima mea.

Adverbe

oriunde privesc
oriunde iubesc
oriunde-i oriunde

mă regăsesc.

Pretutindeni sunt eu.
Unde-i oriunde?

Frig

Iarnă?
E sărutul tău,
ce s-a prelins pe glezna mea
și a-nghetat.

Întinare

îmi curge tristețea pe față.
mi-a murdărit ochii, obrazii...
uite, și mâinile îmi sunt murdare de tristețe.
mă opresc din scris
nu vreau un poem murdar.

Pronume posesive

aud bătaile inimii tale în pulsul meu.
suspiniul meu,
în hohotul tău de plâns.
uneori nu știu unde să îmi caut ploaia
alteori, mă întâlnesc cu tine
când nu-ți găsești iarna.

Înfometare

Îmi era foame de toamnă.
Am mușcat cu atâta poftă din ea
încât mi-au dat lacrimile.
Apoi m-am șters la ochi cu dosul palmei
dar mâinile mi se transformaseră deja
în crengi.

Atotputernicie

Scrisul meu, a aparținut cândva copacului,
care se ruga cu toată seva lui,
Toamnei,
să nu-l înghețe.
Ochiul meu, a aparținut cândva apei,
care se ruga cu toată lacrima ei,
Toamnei,
să n-o înghețe.
Inima mea, a aparținut cândva inimii tale,
care se ruga cu toată bătaia ei,
Iernii,
să o-nghete.

Apartenență

Aud cum îmi bate toamna
în geamul sufletului
cu degete amorțite de vânt...
știu de ce mă cheamă.
Trebuie să redau copacului frunza.
Neputința mea se prelinge
pe ochiul care veghează închis.
Mă abandonez toamnei
care deși mă are, mă strigă.

Corespondență

Mâinile mi-au îmbătrânit.
Palma mea are alte linii
de când ți-ai scris destinul acolo,
cu un ciob de gheață.
În fiecare cută a mâinii mele
se zbate o îmbrățișare a sufletului tau.

Mihai MIRON

Eroii veșnic vii

Nicolae Mareș - *Eroi veșnic vii*, Editura Fundației Culturale Memoria, 2023

Așa își întitulează noul său volum Nicolae Mareș, filolog, publicist, profesor și diplomat, după cum el însuși se prezintă. Iar dedicația este pe măsură: „*Cartea se dedică memoriei bunicului, Tudor Mareș, luptător la baionetă, în 1917, la Mărășești, împotriva armatelor germane, cât și a tatălui, Dumitru Mareș, vânător de munte, rănit de două ori: la Kerci și Sevastopol*”. Chiar această dedicare m-a sensibilizat pentru că ambii mei bunici în primul război mondial au luptat la Mărășești, moldoveanul Dumitru a rămas pe glie iar bănățeanul Iosif a revenit acasă, ambii fiind decorați cu Virtutea Militară.

Nicolae Mareș s-a născut în anul 1938 în comuna Măgurele din județul Prahova, a urmat studii de filosofie, filologie și istoria artei la Universitățile din București și Varșovia. Titlul de doctor în științe umaniste l-a obținut de la Institutul „George Călinescu” al Academiei Române.

De la Wikipedia mai aflăm că „a debutat în 1966, cu reportaje din Polonia, student fiind la Universitatea din Varșovia, a colaborat la radioul polonez, precum și cu presa culturală din această țară. Tot în perioada respectivă a început să scrie versuri și să traducă din literatura polonă, activitate de care nu s-a mai despărțit niciodată. A colaborat și mai colaborează cu mai toate publicațiile literare și culturale românești. Încă tânăr, l-a tradus pe Stanislaw Jerzy Lec /1970/, a publicat prima monografie despre Polonia /1971/, a tipărit mai multe antologii de poezie poloneză /peste 100 de poezii/, ultima apărută la Editura Academiei Române cu prilejul Centenarului Poloniei. A alcătuit și publicat marea „Dicționar” al înțelepciunii universale /peste 12.000 articole în 2014/; în anii 2000 a tradus și publicat „Cugetările” Sfântului Părinte, Ioan Paul al II-lea; în 2019 ale Mareșalului Józef Piłsudski cât și monografia tipărită la 150 de ani de la nașterea liderului polonez. Au văzut lumina tiparului volumele de versuri: *Clarobscur în amurg*, *Raze în apus de soare*, *Meditații lirice cât și de maxime și aforisme: Gânduri vechi și noi*, *Maxime militante*, *Iluminări etc.* Din 1980 a fost primit ca membru al Uniunii Scriitorilor din România. Cariera diplomatică a îmbrățișat-o în 1966; a trecut, prin concurs toate gradele diplomatice, de la atașat la ministru plenipotențiar.”

Nicolae Mareș este și se poartă ca un adevărat patriot pentru care **nația și istoria** nu sunt simple vorbe, ci noțiuni fundamentale. Tocmai de aceea cultul morților eroi, cei care și-au dat viața pentru țară a devenit o preocupare majoră. În 1918, la Alba Iulia, pe 1 decembrie, cei prezenți au făcut un jurământ și au votat o **Declarație**: „*Adunarea Națională cu smerenie se închină înaintea*

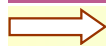
memoriei acelor bravi români cari în acest război și-au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunii române”. Numai că urmașii lor nu prea s-au ținut de cuvânt. Acesta este motivul pentru care autorul vine cu acest volum pentru a repara cumva, după 100 de ani UITAREA. Citez din cele scrise de Nicolae Mareș:

„*Tuturor însă le-au scăpat cu desăvârșire, ca și istoricilor români, tragedia celor peste 10.000 de militari români, îngropați în glie prusacă sau austro-ungară, azi poloneză. În România, în primul rând, dar și în Polonia, din motive care ne scapă, tema a fost ținută nouă decenii, ascunsă sub preș, fiind considerată un subiect tabuu. Eseul de față încearcă să arunce sine ira et studio o lumină asupra celor petrecute în vremurile tulburi de la sfârșitul primului război mondial. Sunt peste zece mii de militari români din Primul Război Mondial, E r o i care își dorm somnul de veci în aproape 40 de necropole poloneze, ... risipite pe întreg teritoriul polonez, de la Marea Baltică până în Tatra. Prezentăm, așadar, dosarul declanșat în anul 2013, de către societatea civilă românească /Asociația Eroii Neamului - Eroii veșnic vii/, menit să revigoreze memoria acestor Eroii morți pentru Patrie. Dorința noastră a fost să sădăm pe întreg teritoriul românesc, peste 2 milioane de arbuști și de copaci, considerate de noi fiițe vii, peste care n-am vrea ca posteritatea să le ia drept un fapt divers*”.

Și cei două milioane de arbori au fost plantați. Dar acest lucru nu poate șterge nedreptățile și crimelor de război care au avut loc. Spune autorul:

„*Armata austro-ungară a fost prima care a trecut la deportarea pe teritoriul respectiv a unor militari români luați prizonieri. Aceasta s-a petrecut spre sfârșitul anului 1916; la fel au precedat și armatele germane. Cele din urmă au trecut la deportarea masivă a militarilor din toate țările ocupate, în lagăre de muncă forțată de la Łambowice/ Lamsdorf/, în Pomerania de Est, la Gdańsk, Tuchola, Czersk, în Vest, la Lidzbark Warmiński și în alte zeci de lagăre. În cazul României este vorba de cca 40 de mii de mii de prizonieri deportați. Deportările aveau ca scop folosirea cât mai grabnică a întregului potențial uman capturat, drept forță de muncă necesară autorităților germane pentru lărgirea capacității lagărelor existente, în folosul Reichului... În legătură cu necunoașterea acestor fapte de către **partea română**, avem în vedere autorități, instituții, istorici, diplomați, cercetători, publiciști etc. se nasc o sumedenie de între-*

bări, printre care: - Cum oare, de pildă, Primul ministru plenipotențiar român la Varșovia, Alexandru G. Florescu, acreditat în Polonia din iulie 1919, care îi raporta „la cald”, în august 1920, ministrului afacerilor străine, Take Ionescu, desfășurarea sângeroasă a bătăliei dată în apropierea Varșoviei și în care armata bolșevică, a fost înfrântă, n-a mai pomenit în informările sale laborioase nici un cuvânt despre existența în Polonia a prizonierilor români”. Adolf Hitler, în al doilea război mondial n-a făcut decât să reediteze «obiceiurile austriece și nemțești». Este greu - dacă nu chiar imposibil să comentezi scrierea lui Nicolae Mareș, tocmai de aceea mai bine citez din carte:

„Pentru mine (N. Mareș) ca individ care din motive obiective n-a prestat serviciul militar, rămâne o mare enigmă faptul că autoritățile poloneze au ținut ascunse sub preș fărădelegile comise de germani în cimitirele înșesate cu eroii români de pe teritoriul prusac și austro-maghiar de atunci! E drept că teritoriile respective au aparținut, timp de 123 de ani, din 1772 până în 1918 Germaniei, Austriei și Rusiei, dar ele au fost redobândite și administrate din 1920 - cum bine se știe - de organe centrale și locale poloneze, aceasta după semnarea Tratatului de pace de Trianon /.../...Mai mult, cimitirele cu prizonieri militari români de pe tot cuprinsul Poloniei, inclusiv în cele de la Lidzbark-Warmiński și Łambinowice au fost devastate - așa cum publiciști destoinici au constatat prin anii 2000. Polonezii știau destul de bine că în perioada comunistă crucile eroilor români au fost luate din lăcașurile de cult respective și puse în loc de dale prin gospodării țărănești sau prin cooperative agricole, încât din necunoaștere s-a ajuns la un condamnabil sacrilegiu pe care mi l-a descris profesorul de Liceu din Lidzbark Warmiński, Jan Skowronek. Părerea noastră este că nu umbra pădurilor pomeriene a fost prea deasă, ci nepăsarea și ignoranța au fost atât de crase. La acestea adăugăm n e r e c u n o ș t i n ța autorităților din cele două țări - timp de zece decenii - care la capitulul respectiv a lipsit cu desăvârșire. Generații întregi au dat uitării această temă timp de o sută de ani! Nimic mai jalnic!”

„Nici în scrierile celui mai mare filo-polonez român, **Nicolae Iorga**, n-am găsit referiri despre acele locuri și evenimentele petrecute pe meleaguri poloneze mai ales că, în anul 1925, în „Note polone”, istoricul publicist, care a străbătut cu un an mai înainte în lung și în lat țara vecină: Lemberg /Lwow/, Vilnius, Varșovia, Poznań și Cracovia, consemnând aspecte dintre cele mai diverse: culturale, spirituale, economice, politice etc., inclusiv întâmplări culese din cotidianul polonez, o evocare despre Pilsudski, portrete ale universitarilor și demnitarilor polonezi, dar nici un cuvânt despre aceste morminte. Nimeni altul decât Iorga, autorul memorabilelor cuvinte și îndemnuri: «a nu se uita niciunul din cei care au colaborat la această faptă istorică a minunii, de la general și de la fruntaș ardelean până la ultimul ostaș și țăran, omagiul recunoștinței noastre să se îndrepte azi către poporul acesta întreg, de oriunde și din toate vremile, martir erou». Și, vai!, ce număr imens de eroi avem de cinstit în această țară, atât de dragă nouă și multor români!”

„**Să scapi de coasa morții, / Ori ce-ai face, n-ai să poți - a scris un erou simplu, totalmente necunoscut. Este, așadar, o datorie civică de prim ordin cunoașterea și prezentarea Eroilor români răpuși pe meleagurile poloneze, îngropați în cimitirele din Gdańsk: - Przeróbka/Troyl/ - respectiv Brodnica, Lagărul de la Tuchola /Tuchel/, Czernik, Cimitirul din Markajmy - Lidzbark Warmiński, Vechiul cimitir al prizonierilor de război din Łambinowice-Lamsdorf /Opole/, Cimitirul Militar nr. 384 din Łagiewnice-Cracovia, cu nume și prenume, spre veșnică amintire. Salut gestul nobil al Patriarhiei Române de a încrusta în Catedrala Neamului pierderile suferite.”**

Cartea lui Nicolae Mareș nu este o carte de citit pur și simplu, este o carte de învățătură, de pioșenie și meditație, un manual de spirit patriotic și național, de recunoaștere a **greșelii-uitării** și de reparare a ei. Tocmai de aceea, nu vă îndemn să citiți cartea, vă îndemn să o învățați, ca să știți și să spuneți mai departe cine și cum au întregit această țară. Bunul Dumnezeu să ne ajute să o păstrăm!

Ștefan Radu MUȘAT

De
a
e
m
e

Drag de România mea

Cum în glasuri de izvoare îi curge graiul românesc,
Dacică cetate mândră e Ardealul strămoșesc.
Decebal, străbunul nostru, a slăvit acest pământ -
Țara mea, străveche țară, totdeauna eu te cânt.

Graiul nostru este sacru - zicea maica mea străbună -
Patria și doina sfântă, dulcea mea limbă română.
În țara mea, în ardere albastră, stelele și Luna fierb;
Aici sunt munții cu izvoare, pădurile bătrânului cerb.

Flacăra lui Ștefan

Patria e timpul ce nu poți să-l cuprinzi,
Și-n orice stea din noapte un spirit îl aprinzi
Cu flacăra din Putna ce Ștefan o veghează
Ca neamul românesc nicidecum să nu se piarză.

Ștefan, voievod măreț, n-a fost domnul aplecat;
El avea genunchii drepecți, de dac înrădăcinat.
Din milenii aspre și-n viitorime,
Patria e sacră pentru românime.

Așa am moștenit-o de la străbunii mei
În gând, în pas, în suflet- în moarte dacă vrei -
În dreapta ei se află eroul strămoșesc
Pentru pământu-acesta de sine românesc.

Ridică-se în tine spiritul de dac!...

Cât timp te mai apleci, române, între ciocan și nicovală?
Trezește-i țării glasul pentru mândria sa națională!
Exiști doar în genunchi trăind printre ruine,
Iar țara sângerează și viață nu e-n tine.

Amar de vreme rabzi umil și aplecat
Ridică-se în tine spiritul de dac!
Se stinge Dumnezeu în tine și parcă ești nimic
De ce în vremea ta, române, te vrei așa de mic?

Nu ești al nimănui decât al Țării Românești,
Pământul tău natal îți cere să-l slujești;
Din neguri și ruine ridică această țară
Așa o cer strămoșii în vatra milenară!

Să fie țara demnă sub noua înfățișare;
A patriei cinstire mândrie și onoare!
Ridică-te, române, nu-i vreme să mai taci,
Pământul tău e zestrea de la străbunii daci!

Marinela BELU CAPȘA

Doeme

Cuvinte, idei, emoții

Cuvinte vechi, cuvinte noi zboară
vrăjite, pierzându-ne în ele.
Hipnotizați de forma lor,
scăpăm esența lucrurilor,
partea ascunsă a icebergului.
Trebuie să privim în jur și în noi,
să sesizăm detaliile jocului cu viața.

Nu-i etichetați cu ușurință pe oameni,
nu fiți prizonierii gândurilor și ai cuvintelor
aruncate superficial peste gardul realității!
Investim sentimente în afirmațiile noastre,
vocea interioară exprimă starea gândurilor
nerostite.

Un copil merge pe stradă.
Și vorbește singur.
Strigă, se răstește la cineva,
apoi intră liniștit în curtea școlii.
El gândește cu voce tare, eu mă mir tăcând.
Emoții.
Să apreciem lumea așa cum e,
nu s-o disprețuim.
Viața se manifestă în forme diferite.

Unii se luptă cu boli nemiloase,
alții cumpără mașini scumpe.
Unii câștigă, alții pierd, ce-i mai important?
Răspunsul ni-l va da chiar viața.
Să nu ne lăsăm păcăliți de vocea interioară!

Egoism suprem credința
că voi aveți dreptate iar ceilalți greșesc.
Dați judecăți de valoare, jigniți involuntar,
ucideți suflete. Zbor frânt. Absurditatea
deținerii adevărului absolut otrăvește.

Oglinda spune ce suntem, cum suntem.
Modul cum ne văd ceilalți este oglinda
noastră. Ce zice lumea? asta-i întrebarea
obsesivă a multora.
Fericirea este însoțită de durere, de o
nefericire mascată, de un zâmbet fals.
Când faci o fotografie zâmbești, dar nu e
zâmbetul tău, ci un automatism nesincer.
Nu căutați fericirea, căutarea înseamnă
nefericire, înfrunțați adevărul.
Iubirea este duală: să iubești și să fii iubit.

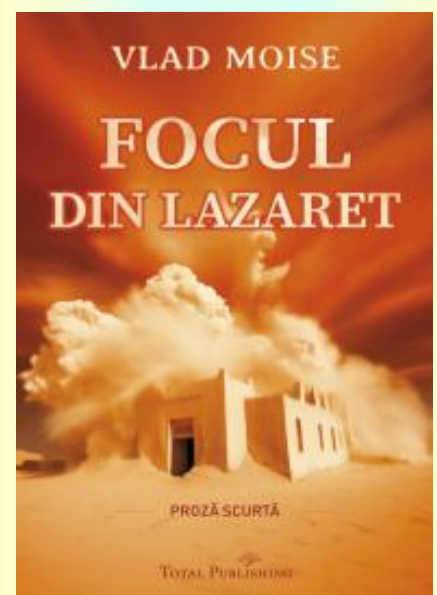
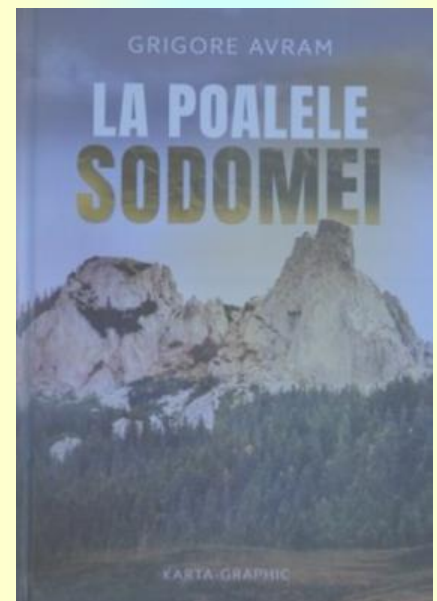
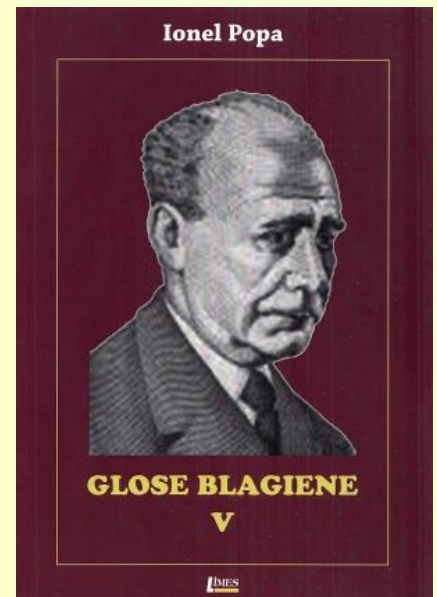
Suferința este o stare omenească,
fără ea nu existăm.
Și copacii suferă când le cad frunzele.
Mama nu m-a sărutat niciodată,
deși mă iubea cu blândețe și înțelegere.
O iubeam pentru nefericirile ei.
Pe tata l-am iubit cel mai mult, deși era
foarte dur cu amândouă
Iubire prin suferință.

Cuvinte, idei, emoții, carpe diem.
Fugit irreparabile tempus.

Sanctuarul

Multe mistere în pivnița noastră!
Când deschidea mama chepengul,
se făcea o gaură neagră în podeaua
sub care se vedeau câteva trepte de lemn
înguste și alunecoase
ca acelea din turla bisericii.
Cobora mama cu o lumânare
sau cu un felinar și întunericul se lipea
de pereții căptușiți cu rafturi
pe care stăteau aliniate sticle și borcane,
ostași la paradă.
Un miros înțepător plutea în aer.
De la vinul din butoaie, zicea tata.
Așezate pe pământul reavăn
butoaiele mari, cât încăpeai în ele,
și altele mai mici ocupau sanctuarul
părinților mei.
O energie ciudată umbla prin locul acela de
unde ieșea mama, bucuroasă, cu borcanele
cu murături.
Toamna, tata se fălea cu damigenele cu
zaibăr negru, puterea ursului,
care închideau în ele o taină divină.
Leacuri ce puneau sângele în mișcare.
Ceva profund și misterios îi lega
de grota de sub bucătăria noastră.
Pivnița era sanctuarul mulțumirii
de a avea toate cele de trebuință,
păstrate acolo cu sfințenie,
ca într-un lăcaș de închinare!

Cărți primite la redacție

Nicolae MAREȘ

Unele considerații cu privire la cultura și civilizația hispano-iberică și obârșiile acestora

Interviu cu Elena Bălan

Nicolae Mares: *Stimată doamnă profesoară! În calitate de specialist în cultura hispano-iberică, ce a însemnat pentru dumneavoastră cultura greacă în spațiul românesc și în spațiul respectiv?*

Elena Bălan: Despre istoria culturii și civilizației dezvoltate în Grecia antică (și a epocilor anterioare) s-au scris sute de mii de pagini; la fel despre evoluția și influența ei asupra Europei. La fel alte sute de mii sau, poate, cu mult mai multe. Din întâmplare sau datorită strădaniei unor cercetători perseverenți, care și-au propus să caute dovezi grăitoare despre existența vieții pe teritoriul vechii Elade, s-au descoperit diverse obiecte arheologice - unelte, artefacte, statuete, basoreliefuli, picturi, însemnări fixate pe piatră, pe papirusuri sau pergamente, monede, podoabe, obiecte din ceramică pictate iar, mai aproape de noi în timp, scrieri în greaca veche pe baza cărora a putut fi reconstituită istoria culturii și civilizației, încă din cele mai vechi timpuri. Unele dintre aceste vestigii se vor fi distrus din pricina cataclismelor naturale, a năvălirii popoarelor migratoare barbare sau vor fi devenit cenușă în incendii ca acela de la Biblioteca din Alexandria, survenit în conflictul naval dintre imperii, cu prilejul cuceririi Egiptului. Dar, din cercetările minuțioase datorate arheologilor, antropologilor, etnologilor, lingviștilor, istoricilor, sociologilor și filosofilor, a fost alcătuit acel ansamblu de trăsături specifice grecilor, cu referiri speciale la îndeletnicirile lor, la credințele, obiceiurile, moravurile, la progresele lor materiale, sociale și culturale, reflectate în modul lor de viață din anumite etape ale istoriei. Acești savanți - ale căror nume au devenit de referință sau au fost uitate odată cu trecerea vremii - s-au pronunțat cu privire la *vechimea existenței grecilor*, pe care au încadrat-o pe *Axa cronologică a Timpului*, în *Preistorie*, iar, după ce au evaluat fiabilitatea dovezilor prin mijloace științifice moderne, au ajuns la concluzia că sfârșitul *paleoliticului* și începutul *neoliticului* este epoca în care începe să se dezvolte *civilizația elenă*.

N.M.: *Se înțelege că după îndelungata etapă a Preistoriei, Antichitatea a ocupat un imens spațiu temporal, de aproximativ două milenii, din anul 2000 până la nașterea lui Hristos, când se apreciază că s-a intrat în era noastră (sau de după Hristos - d.Hr.) și care, după antichitate, cuprinde mai multe etape: epoca medievală, urmată de cea modernă și continuă, inclusiv în zilele noastre, cu epoca numită contemporană. Se naște întrebarea: Mai înainte ce-a fost?*

E.B.: A fost civilizația apărută în Sumer (în

zona fluviului Eufurat) începe la jumătatea mileniului al V-lea î.Hr. (4500), iar cea a Egiptului (de pe valea Nilului) - în mileniul al III-lea î.Hr. Pe lângă multe alte observații care s-ar putea face, adaug că, de-a lungul mileniilor, au apărut și s-au dezvoltat și alte civilizații situate geografic în *Extremul Orient*, în *Asia (persană, indiană, chineză)*, care au contribuit substanțial la conturarea și evoluția civilizației și culturii universale.

N.M.: *Cu permisiunea Domniei Voastre să revenim la etnogeneza poporului grec, așa cum este ea reflectată în istorie.*

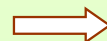
E.B.: Da, marile personalități ale istoriei - Homer, Herodot, Tucicide, Hesiod - vorbesc despre aborigenii care au locuit în spațiile geografice continentale și insulare ale Greciei afirmând că „încă de la sfârșitul paleoliticului, *nu s-au păstrat* suficiente dovezi arheologice fiabile, care să ateste urmele unei civilizații specifice semnificative”. Evocă aceste lucruri și profesorul universitar H.W. van Loon, într-o fermă-cătoare carte, intitulată *Istoria Omenirii*, apărută recent la editura Humanitas /pagina 75/.

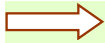
N.M.: *Însă înainte de mileniul al II-lea î.Hr., au trăit secole de-a rândul (până la contopirea lor cu alte populații) numeroase grupuri de păstori pașnici care proveneau din ținuturile de la sud și nord de Dunăre, aparținând unuia dintre cele mai vechi centre de civilizație din spațiul european, numit imperiul pelasg.*

E.B.: Da, se spune că pelasgii, după ce s-au adaptat mediului specific Greciei, s-au răspândit în zonele propice practicării agriculturii și păstoritului, în Peloponez și Tesalia, inclusiv în insula Creta, unde au deprins sau au continuat diverse alte meșteșuguri cunoscute lor (ca olăritul, confecționarea de unelte de lucru, construcțiile etc.) și au conviețuit fără conflicte majore, care să fi fost consemnate în vreun document istoric anume. Istoricul român *Vasile Pârvan*, în lucrarea sa, *Dacia preistorică*, afirmă că traco-dacii „vorbeau o limbă rustică, *prelatină*, numită **pelasga**”, graiul respectiv fiind „*limba comună* a mai multor populații, precum *dacii, hiperboreenii, galii, ilirii, turdetanii din sudul Peninsulei Iberice*”. Și din spusele istoricului grec Herodot indubitabil reiese că „pe lângă aborigenii greci, a trăit, secole de-a rândul, și o populație provenită din **imperiul pelasg**, situat la sudul Dunării, numit în greacă *Istru*, și dincolo de acest fluviu, până în inima Carpaților unde se dezvoltase cea mai veche civilizație

Elena Bălan

din spațiul geografic din sud-estul Europei”.

N.M.: Chiar și Homer îi menționează în operele sale pe locuitorii pelasgi ca pe niște „băștinași aliați ai cetății Troia”.

E.B.: Dar, între mileniul al II-lea î.Hr. și ultimul mileniu î.Hr., Grecia a fost invadată de mai multe populații migratoare, sosite în valuri succesive ca triburi războinice, precum ionienii, elenii și dorienii. Despre ionieni a rămas consemnat că, sosiți din stepele asiatice din estul Europei, au invadat în număr mare teritoriile continentale ale Greciei (în jurul anului 1950 î.Hr.), unde au deprins îndeletnicirile agricole și unele meserii de la băștinașii sosiți cu mult înainte, pelasgii. Ionienii și-au păstrat mult timp credința în zeul lor ancestral, Ion, și au adoptat religia politeistă a grecilor mult mai târziu. De numele lor se leagă toponimul Marea Ionică și adjectivul ionic, folosit în arhi-tectură și construcții, mai ales în sintagma capitulurile în stil ionic, apărut în Grecia antică și transmis în Europa odată cu civilizația elenistică. Elenii (sau eolienii), numiți de Homer în poemele sale ahei, au fost triburi nomade războinice, venite, ca și ionienii, din stepele nord-estice ale Europei care, la patru secole după ionieni, pe la mijlocul mileniului al II-lea (adică 1580 î.Hr.) au cucerit partea centrală a Greciei continentale, inclusiv insula Creta. Despre gradul lor de civilizație, despre caracterul și tactica lor în luptele de cucerire fac referiri critice mai multe personalități (ca Homer, Herodot, Tucidide, H.W. van Loon, Ov. Drimba, N. Djuvara și alții), care au comentat felul lor de a fi, la început, caracterizat prin: curaj, cruzime, intoleranță și lipsă de respect față de populațiile învinse.

Tucidide, citat de van Loon, cu privire la comportamentul lor social, a afirmat că „nu valorau mare lucru”, iar van Loon precizează că „elenii nu prea țineau seama de drepturile altora” și că „ei au nimicit pe mulți băștinași pelasgi, locuitori autohtoni din peninsula grecească și din Creta, punând stăpânire pe gospodăriile și familiile celor uciși”. Tot ei sunt cei ce au compus cântări de slavă închinat clanului aheilor, adică celor ce conduseseră avangarda elenilor din Tesalia și Peloponez. Elenii sunt descriși ca războinici agresivi care, în timpul cuceririi insulei Creta, au vandalizat-o, însușindu-și obiectele de preț pe care le-au dus apoi în cetatea Micene, apreciate de N. Djuvara ca „valori artistice” luate ca „pradă de război”. Dar, cel mai cunoscut episod din luptele lor de jaf și cuceriri a fost asedierea cetății Troia timp de un deceniu, fapte reflectate amănunțit cu multă imaginație de Homer în poemele sale Iliada și Odiseea, scrise mai târziu. Totuși, trăsăturile lor pozitive cele mai de seamă au fost: voința de a învăța de la civilizația pre-elenică, tenacitatea și perseverența în a-și impune supremația asupra altor cetăți grecești. Așa au reușit să rămână definitiv în Grecia, să inițieze și să contribuie la dezvoltarea civilizației miceniene, care a durat aproape șase secole.

Elena BĂLAN-OSIAC, prof. univ. dr., face parte din pleiada de hispaniști români care s-au dedicat învățământului superior și cercetării științifice. A urmat cursurile Facultății de Limbi Romanice, specializarea spaniolă, din Universitatea București; este absolventă cu Diplomă de studii universitare de literatură și limbă portugheză și a Institutului Normal de franceză a Universității din Toulouse (Franța). Are titlul de doctor în filologie obținut la Universitatea din Toulouse. În cei peste 45 de ani de activitate didactică în învățământul superior a elaborat numeroase lucrări de lingvistică teoretică și aplicată, dicționare, cursuri universitare, ca autor unic sau în colaborare, dintre care menționăm: *Curs practic de cultură și civilizație hispanică și hispano-americană*, *Dicționar poliglot economic de comerț exterior și turism*, cursuri universitare: *Limba spaniolă contemporană*, studii de literatură comparată: *Sentimentul dorului în poezia română, spaniolă și portugheză*; *Incursiune în istoria literaturii spaniole* (ed. bilingvă). Totodată, a desfășurat o bogată activitate de traducător din spaniolă și portugheză: *Primele amintiri* (de Ana María Matute), *Regele lumânărilor* (Oswald de Andrade), *Recviem pentru noi toți* (José María Sanjuán), *Sonatas - Memoriile Marchizului de Bradomín* (Ramón María del Valle - Inclán). A tradus, din română în spaniolă, o selecție din nuvelele lui Fănuș Neagu, poezii de Ion Brad, Rodica Elena Popa și Ion Dodu Bălan și un volum de poezii de Petre Teodorescu. În paralel, a desfășurat o intensă activitate de cercetare științifică în domeniul filologiei și didacticii limbii spaniole.

Florentin SMARANDACHE (SUA)

Primăvara

Timpul deschide
Fereastra unei clipe
și se uită la mine.

Tânăr sunt,
ca un început
sub clopotul răsăritului.

Fragezi ghiocei
trag de sub zăpadă
primăvara.

În arături adânci
țarina
deschide gura.

Ne ia ușor
zefirul
pe ascuțite coarne.

Lăstarii pe margine
cresc
în sensibilitate.

Blajini cocori aduc
pe aripă
căldura.

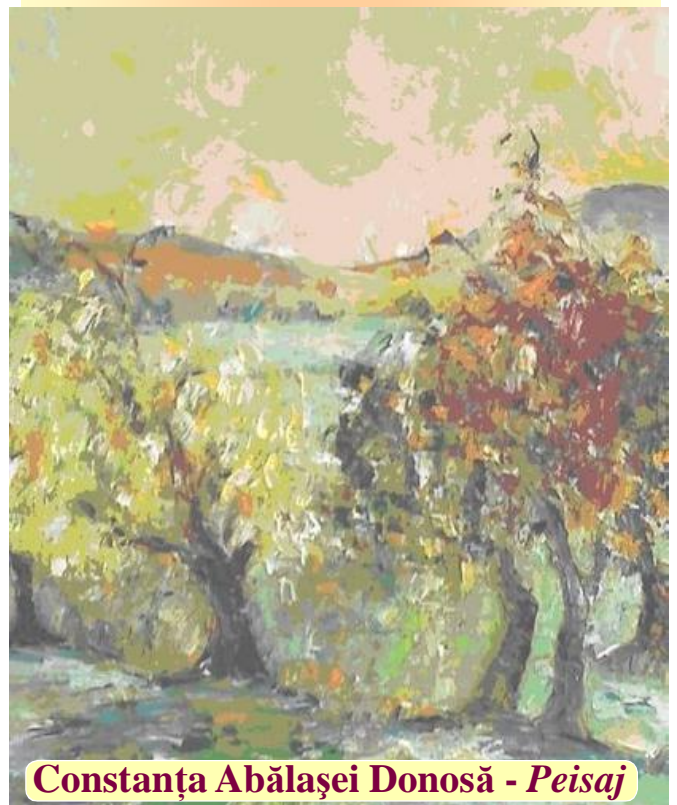
Izbucesc salcâmi
În hohote
de muguri.

Bate briza
Dinspre partea de răsărit
A inimii.

Zbârnâie gărgăunii
mulți
ai unui gând.

Fuge năprasnic
pe tălpile mele
cărarea.

Se prelinge-ncet
pe față
visul nostru matinal.

Constanța Abălașei Donosă - Peisaj

Lucia-Elena LOCUSTEANU

Sentimentul Patriei și al Istoriei în opera eminesciană

„a istoriei lungi unde,
Timp, căci din izvoru-ți curge a istoriei gândire”
Mihai Eminescu - „Memento mori. Panorama deșertăciunilor”

Lectură subiectivă

Întoarcerea în *trecutul îndepărtat, al formării noastre ca popor*, dar și *lunga istorie a luptelor pentru existență și independență, pentru păstrarea ființei naționale și a pământului strămoșesc*, ca și *lupta pentru unitatea națională*, reprezintă constante definitorii ale operei eminesciene, după care fixează chiar și *menirea și valoarea creației și a creatorului*, ca și în poemul - artă poetică - „EPIGONII”: „*deșteaptă-n sânul nostru dorul țării cei străbune, / revoacă-n dulci icioane a istoriei minune*”.

„Idea fundamentală pe care romantismul românesc o aduce în interpretarea istoriei este aceea a dacismului, când istoria romantică nu mai e un pelerinaj spre patria spirituală, ci un efort de definire a spiritului patriei, ceea ce presupune punerea în lumină a elementului local, specific, din sinteza daco-romană”.*

Emblematică pentru Eminescu este *căutarea identității eului creator înăuntrul spiritului național*: „*Trecutul e în mine și eu sunt în trecut / Precum trăiește marea în cerul ce-l respiră*”. În imaginația poetului, orizonturile patriei, sustrate de sub legea curgerii inexorabile a timpului și a vitregiilor istoriei, capătă noi dimensiuni. *Trecutul măreț e „un vis încremenit” în eternitate*. Ca poet romantic, pentru care *trecutul este timpul ideal, timpul când s-au întemeiat lucruri eterne*, Eminescu se cufundă în trecut prin intermediul visului, creând o *epopee românească pe care o integrează spiritului universal, ritmurilor cosmice înseși*.

Încă din tinerețe, poetul iubește pământul țării: „*Un suflet numai plânge, în doru-i se avântă / La patriei dulci plaiuri*”; „*Aș vrea să văd acuma natala mea vâlcioară, / Scăldată în cristalul pârâului de-argint*”. („Din străinătate”).

Eminescu se întoarce adânc la „*obârșii*” - cum ar spune Blaga - spre arhetipurile dacice, spre *fundul originar*. După Ioana Em. Popescu, în opera lui Eminescu, *istoria parcurge trei vârste*, dintre care primele două: „*vârsta de dinaintea istoriei*”, cea a *Daciei mitice* din poemul „Memento mori” și „*vârsta eroică a patriei române*” din „Scrisoarea III” - *vârste - prin excelență - creatoare*, în timp cea *treia vârstă*, contemporană cu poetul - și, nu numai - *este resimțită ca un timp de criză, un timp al înstrăinării de istorie, de patrie, de marile valori morale...*

Poetul este însă profund preocupat și de viitorul patriei încă din prima etapă de creație: „*Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie / Țara mea de glorie, țara mea de dor? // La trecutu-ți mare, mare viitor!*”

În opera „Memento mori” - tablou al nașterii și morții civilizațiilor -, regăsim, ca *paradis pierdut, mitul Daciei, îmbogățit cu elemente ale mitului clasic al Romei*. *Dacia* reprezintă *vârsta gândirii mitice a umanității fericite*. Respectând o schemă generală a ciclurilor istoriei, poetul construiește o *imagine a unei mirabile Dacii depăr-*

tate, făcând din Dochia un geniu tutelar al poporului care avea să se nască după lupta zeilor Romei cu cei ai Daciei: „Zeii Daciei acolo locuiau - poartă solară / În a oamenilor lume scările de stânci coboară”.

Dacia veche - „poartă solară” este locul simbolic al intrării într-o ordine superioară, este locul prin care zeii - locuitorii lumii divine - coborau în lumea oamenilor, în domeniul imanenței și comunicau cu ei. În târâmul dacic, vremea nu curge. Natura investită cu puteri ieșite din comun participă la macro-timp, deținând atributele veșniciei.

„*Jumătate-n lume, jumătate-n infinit*”, muntele sacru rezumă simbolic sensul *Daciei*, târâm originar, prin care Universul terestru se deschide comunicării cu Cosmosul.

În opera eminesciană, imaginea Daciei e prezentă și în operele: **BOGDAN VODĂ, MIRA și DECEBAL**. În timp ce *Dacia lui Decebal* trăiește sub semnul unui *ideal eroic, dominat de ideea libertății, Roma cezarilor* prefigurează o formă de *existență tragică*, Roma asumându-și rolul de creatoare a destinului lumii.

O altă vârstă a istoriei neamului nostru e vârsta eroică a „întemeietorilor de legi și datini”, vârstă celebrată în „Scrisoarea III”, dar și în variantele: „*Patria și patrioții*”.

În „Scrisoarea III”, structurată compozițional în două mari părți: *trecutul glorios de luptă*, fixat în *patru tablouri* și *prezentul decăzut*, *motivul central* este *motivul patriei*, introdus printr-o metaforă, încă din visul lui Osman: „*Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vreo limbă / Ce cu-a turmelor pășune a ei patrie ș-o schimbă*”.

În timp ce imensul Imperiu al Semilunii e lipsit de noțiunea caldă a patriei: „*Umbra arborelui falnic peste toate e stăpână*”, patria e prezentă la popoarele subjugate: „*Astfel țară după țară drum de glorie-i deschid...*”.

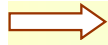
Tabloul al II-lea, al întâlnirii dintre **Mircea și Baiazid** este relevant pentru hotărârea de neclintit a patriotului român care opune dorinței de cucerire a sultanului dragostea de țară a românilor: „*Eu? Îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul... / Și de-aceea tot ce mișcă-n țara asta, râul, ramul, / Mi-e prieten numai mie, iar ție dușman este, / (...); N-avem oști, dară iubirea de moșie e un zid*”.

La Rovine, puternicul Imperiu al sultanului întâlnește *un popor care are conștiința apartenenței sale la pământul Daciei străbune* și, prin această apartenență, *conștiința integrării sale în ordinea cosmică - afirmă Ioana Em. Petrescu*.

Lupta de la Rovine - tabloul al III-lea al părții I - este pusă sub semnul naturii dezlănțuite, participantă, alături de români, la *apărarea pământului străbun*: „*Codrul clocoti de zgomot și de arme și de bucium, // Și, lovind în față, n spate, ca și crivățul și gerul, / Pe pământ lor li se pare că se năruie tot cerul...*”.

Tabloul al IV-lea, al acalmiei de după luptă, cu acel cadru nocturn de *factură romantică*, confirmă *încrederea domnitorului în forțele morale ale poporului român*, iar *măreția naturii subliniază patriotismul*, „*Pe când oastea se așează, iată soarele apune, / Voind crește-*

tele nalte ale țării să-ncunune / Cu un nimb de biruință: fulger lung încremenit / (...) / Pân ce izvorăsc din veacuri stele una câte una, / Și din neguri, dintre codri, tremurând s-arată luna: / Doamna mărilor și-a nopții varsă liniște...”*

Atmosfera de calm, liniște și pace e completată de momentul de inspirație folclorică.

Prima parte a „*Scrisorii III*” - prin amploare - are valoare de **epopee**, fiind - în același timp - o **odă**, cu accente de **imn**, închinată **înaltului patriotism, vitejiei poporului român, trecutului de luptă pentru apărarea pământului strămoșesc**, sintetizate în sintagmele cu valoare metaforică: „*veac de aur*” și „*trecutul de mărire*”.

Înstrăinarea de istorie, pierderea sentimentului de dragoste de patrie sunt prezente în partea a II-a a poemului - **satiră vehementă cu accente de pamflet**.

Partea a II-a se deschide cu descrierea sintetică a **trăsăturilor trecutului**, văzut **metaforic** ca „*veac de aur*”, în antiteză cu **prezentul** - „*noroiul greu*” și „*comedia minciunii*”.

În versurile următoare înfierează: **demagogia, cosmopolitismul, lenea, parvenitismul, desfrâul, superficialitatea, falsul patriotism, incapacitatea de a înțelege și prețui adevăratele valori**, trăsături ale societății contemporane cu poetul și nu numai:

„Au prezentul nu ni-i mare? N-o să-mi dea ce o să cer? //

Nu se nasc glorii pe stradă și la ușa cafenelii”

N-avem oameni ce se luptă cu retoricile suliți //

Toți pe buze-având virtute, iar în ei monedă calpă,

Quintesență de mizerii de la creștet până-n talpă,

Dintr-aceștia țara noastră își alege astăzi solii! //

Ne fac legi și ne pun biruri, ne vorbesc filozofie.

Patrioții! Virtuoșii, ctitori de așezăminte,

Unde spumegă desfrâul în mișcări și în cuvinte, //

Toate mutrele acestea sunt pretinse de roman, //

Spuma asta-nveninată, astă plebe, ăst gunoi

Să ajung-a fi stăpână și pe țară și pe noi!

Tot ce-n țările vecine e smintit și stârpitură,

Tot ce-i însemnat cu pata putrejunii de natură,

Tot ce e perfid și lacom, (...),

Toți se scurseră aicea și formează patrioții,

Încât fonfii și flecarii, găgăuții și gușății,

Bâlbâiți cu gura strâmbă sunt stăpânii astei nații! //

Și această ciură-n lume și aceste creaturi

Nici rușine n-au să ieie în smintitele lor guri

Gloria neamului nostru spre a o face de ocară,

Îndrăznesc ca să rostească pân și numele tău ... ȚARĂ!”*

„Mimarea profanatoare a unei realități pierdute transformă „*străinul*” - *străin nu neapărat prin origine, dar, neapărat, prin gândire* - într-un „*saltimbanc*” din „*comedia minciunii*” - scrie Ioana Em. Petrescu.

Sensul mântuitor pe care **Eminescu** îl atribuie **istoriei e acela de a reda conștiinței înstrăinate sentimentul patriei** prin **întoarcerea spre vârsta mitică** sau **vârsta eroică**.

Poate de aceea pentru **Eminescu viitorul patriei** nu poate fi decât **luminos**, pe măsura **trecutului**:

„Văd cerul lan albastru sădit cu grâu de stele,

El îmi arată planul adâncei întocmele

Cu care-și mișcă sorii. - În sâmburul de ghindă

E un stejar. - Cum dansul din proprii rădăcine,

Din planul vieții sale ascuns în colțu-obscur

Își crește trunchiul aspru - așa, poporul meu,

În tine e puterea-ți, nălțarea-ți și pieirea-ți,

Eu cred că tot ce este merit a fi mare

Să-și înăsprească trebuie superba rădăcină.”

Fragmentul citat - **adevărat testament lăsat urmașilor** - însuflețit de un **fierbinte sentiment patriotic**, aparține poemului „**Andrei Mureșanu**” - tablou dramatic într-un act.

Poet mesianic, **Eminescu** vede **adânc și departe în istoria noastră**, visând acea **unire a românilor** care ar putea asigura **puterea ființei naționale și progresul adevărat**, ca „*stat de cultură la gurile Dunării*”, cum ne lasă să înțelegem din versurile:

„Eu văd o stâncă albă, o stâncă de granit //

Acea stâncă sublimă ce stă cu capu-n cer

EUNIREA ROMÂNIMEI... E visul meu de fer //

Dar las o moștenire ce-am scris-o cu-al meu sânge,

Las ROMÂNIMEI TOATE grozav frumosul vis,

Ca-n FRUNTEA EI SENINĂ ETERN SĂ STEIE SCRIS!”

Lirica eminesciană pătrunde, **dându-le viață sensurilor adânci ale experienței umane**, încât **sentimentul patriei și al istoriei** este o **componentă dinamică a poetului, o armă a gazetarului** care, în „**Icoane vechi și icoane nouă**”, scrie: „**Dacă o generație avea un merit e acela de a fi credincios agent al istoriei, de a purta sarcinile impuse cu necesitate de locul pe care îl ocupă în lanțuirea timpului**”.

Interogația eminesciană - din tabloul dramatic „**Andrei Mureșanu**” - va rămâne peste timp o **tulburătoare meditație**;

„O! nație iubită!

Veți înțelege doru-mi, veți ști să-l prețuiești?”

Marin Sorescu în poemul „**Trebuiau să poarte un nume**” meditează sintetizând:

„EMINESCU n-a existat.

A existat numai o țară frumoasă

La o margine de mare

Și, mai ales, au existat niște oameni simpli

Pe care-i chema: Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare

Sau și mai simplu: ciobani și plugari,

Cărora le plăcea să spună

Seara în jurul focului poezii:

„Miorița” și „Luceafărul” și „Scrisoarea a III-a”

Și pentru că toate acestea

Trebuiau să poarte un nume

Un singur nume,

Li s-a spus

EMINESCU”.

* Ioana Em. Petrescu, „*Eminescu - Modele cosmologice și viziune poetică*”, Ed. Minerva, Buc., 1978, p. 142.

Constanța Abălașei Donosă - Peisaj

Vlad Răzvan BACIU

Bijuterii sonore sau tinerii muzicieni #AdMusicam2023

22 noiembrie 2023,

adică #Whistle sau cel de-al cincilea concert din Seria de concerte #AdMusicam2023 organizat de doamna Irina Iacob, sub egida Institutului Cultural Român, susținut în Sala Mare a institutului de către tineri artiști care deja și-au demonstrat dăruirea, pasiunea pentru artă și responsabilitatea rolului de ucenic al Muzicii. Despre cine este vorba? Ioana Balașa (flaut), Constantin Borodin (violoncel), Răzvan Păun (vioară), Andrei Luca Mărăcine (vioară), Andrei Văleanu (clarinet), Alice Hristodor (harpă), Fabiani Prcsina (pian) și Daniel Ciobanu (violă). Îi vom prezenta mai pe larg în cele ce urmează, vom încerca să descoperim firul roșu al interpretărilor lor, repertoriul propus și mai ales, felul în care publicul i-a perceput. Dar mai întâi, ce este #AdMusicam Concert Series?

Proiectul #AdMusicam Concert Series este o componentă a programului de instruire #AdMusicam, adresat muzicienilor cu vârste între 16 și 25 de ani și organizat de Institutul Cultural Român, în acest an, la Centrul Cultural Palatele Brâncovenești de la Mogoșoaia, în perioada 26 iunie - 9 iulie 2023. Tinerii absolvenți ai programului susțin, pe parcursul acestui an, o serie de concerte în mai multe locații din București. Așadar, Seria de concerte #AdMusicam2023 cuprinde șase concerte:

- #Play, 25 aprilie 2023, Muzeul Mun. București - Palatul Suțu
- #The Lark, 23 mai 2023, Muzeul Mun. București - Palatul Suțu
- #Lointaine, 20 iunie 2023, Muzeul Mun. București - Palatul Suțu
- #Metamorphoze, 1 noiembrie 2023, Sala mică a Ateneului Român
- #Whistle, 22 noiembrie 2023, Sala Mare a I.C.R.
- #Xmas Concert, 20 decembrie 2023, Sala Mare a I.C.R.

#Whistle a fost cu totul special, atât din perspectiva interpretativă (artiștii și opțiunile lor repertoriale care au fost justificate prin mici prezentări introductive, deosebit de apreciate de public), cât și prin prezența celor trei reprezentanți ai Institutului Cultural Român, domnul președinte Liviu Sebastian Jicman, domnul vicepreședinte Attila Iuliu Weinberger și a doamnei Irina Iacob care au deschis evenimentul cultural prin scurte precizări cu privire la perspectivele I.C.R., din care am reținut dorința domnului vicepreședinte de a restabili egalitatea vectorial-culturală a literei cu cea a sunetului, lucru nu lesne realizabil, dar cu rezultate superioare (am zice noi).

În continuare, vom aprinde reflectorul exigențelor asupra interpretărilor (date biografice) și asupra nivelului de performanță pus în concordanță cu exigențele interpretative impuse de capodoperele alese.

Demersul propus va fi așternut în ordine inversă. Așadar, Pavana de George Enescu interpretată de Fabiani Prcsina, demonstrând maturitate în buna conducere (construire) a travaliului sonor al fiecărei voci, urmărind microscopic și consecvent rezultatul vertical (armonic) pus în globalul muzical narativ.

Duo-ul *Assobio a Jato* de Heitor Villa Lobos pentru flaut (Ioana Balașa) și violoncel (Constantin Borodin) a excelat prin acuratețea execuției salturilor melodice deloc facile, prin echilibru sonor al dialogului celor două instrumente, printr-o expresie aerată, prin

ușurință în evidențierea coloristicii partiturii care propunea stări diverse pe secțiuni mici etc. toate acestea înveșmântate de un sunet rotund (la flaut) și unul bogat (la violoncel).

Trio-ul semnat de Aram Hacıaturian pentru clarinet (Andrei Văleanu), vioară (Răzvan Păun) și pian (Fabiani Prcsina) s-a remarcat printr-o bună arcuire interpretativă, o construcție de excepție a broderiei sonore realizate de clarinet și vioară, susținuți exemplar de pian, iar paleta dinamică a fost una bine adaptată varietății unduirilor scrise în partitură.

Premiere improvisation de Dinu Lipatti pentru vioară (Răzvan Păun), violoncel (Constantin Borodin) și pian (Fabiani Prcsina) a surprins deosebit prin susținere frazală și simbioza specifică interpretărilor reper, evident, construite pe principiul ascultării reciproce.

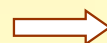
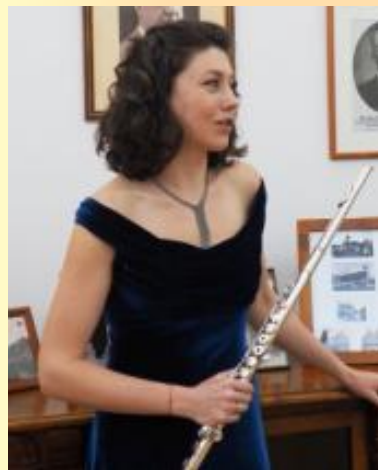
Introducere și Allegro de Maurice Ravel pentru septet (în ordinea în care s-au așezat: Răzvan Păun - vioară, Andrei-Luca Mărăcine - vioară, Daniel Ciobanu - violă, Constantin Borodin - violoncel, Alice Hristodor - harpă, Ioana Balașa - flaut și Andrei Văleanu - clarinet) nu a fost punctul culminant doar prin numărul interpreților sau prin plasarea lucrării la finalul programului, ci mai degrabă prin bucuria interpreților de a li se oferi șansa de a cânta împreună. Acest fapt a generat un dialog de excepție între toate aparițiile tematice, indiferent de instrumentul care conducea sau de combinația instrumentală suport. De asemenea, dozajul dinamic a fost unitar, indiferent de parcursul scriiturii, iar tempo-urile alese au fost mereu potrivite, dând impresia prezenței unui dirijor.

Toate momentele muzicale prezentate mai sus au contribuit la realizarea unui succes real colectiv, construit cu modestie și dibăcie, care au făcut din #Whistle un concert #AdMusicam îndelung aplaudat, cu strigăte de *bravo*. Cred, toți cei prezenți am plecat din sala I.C.R. dezamăgiți de incapacitatea noastră de a convinge interpreții pentru a primi satisfacția unui bis.

Toate acestea au fost posibile prin selecția atentă a echipei #AdMusicam2023, care ne-a pus la dispoziție următoarele bogății sonore:

IOANA BALAȘA este flautistă a Filarmonicii George Enescu

din București din anul 2014 și o muziciană cu o puternică dorință de afirmare în diverse ipostaze artistice. A debutat solistic pe scena Ateneului Român în 2015, în cadrul stagiunii muzicale educative *Clasic e fantastic*, o stagiune dedicată elevilor pentru familiarizarea lor cu instrumentele și repertoriul orchestrei simfonice. Din postura solistică susține concerte alături de ansamblul de muzică veche

The Harmonious Blacksmith, Orchestra filarmonică Mihail Jora Bacău, ansamblul *Barocharest*, Orchestra de Barockeri a UNMB sau Orchestra inginerilor *Petru Ghenghea*. Printre alte proiecte artistice, se numără colaborările în calitate de prim-flautistă alături de orchestra Camerata Regală, Europe Now Chamber Orchestra, orchestra Tiroler Festspiele Erl, orchestra de cameră *Virtuozi* din București sau Orchestra Română de Tineret.

CONSTANTIN BORODIN este laureat al Concursului Internațional *George Enescu* (București, 2022). Și-a finalizat studiile universitare și de master la Universitatea Națională de Muzică București, la clasa profesorului Marin Cazacu. În octombrie 2019 a fost selectat ca participant al Academiei de Violoncel de la Rutesheim, unde i s-a oferit șansa să lucreze cu profesorul Sebastian Klinger. A beneficiat de o bursă de trei ani din partea Fundației Principesa Margareta a României. Între anii 2016-2017, a studiat cu Judith Ermert la Conservatorul Regal din Gent, Belgia, iar între anii 2018-2019 a studiat cu Konstantin Heidrich la UdK Berlin (prin intermediul unor burse Erasmus). Este bursier al Societății *Paul Hindemith* din Berlin și al Deutschlandstipendium. Începând din noiembrie 2020, Constantin Borodin studiază cu Konstantin Heidrich la Universitatea de Arte din Berlin.

RĂZVAN PĂUN (#AdMusicam 2019) a câștigat numeroase premii la concursuri naționale și internaționale, printre care Premiul I - Olimpiada Națională de Interpretare Muzicală. A concertat alături de orchestre naționale în cadrul unor turnee internaționale și a susținut mai multe concerte în calitate de solist și violonist alături de Orchestra Filarmonică Brașov. Recent a participat la *Classix Festival* și a cântat, alături de Andrei Irimia și Tibi Joubert Solorzano, în deschiderea oficială a programului Timișoara 2023 - Capitală Europeană a Culturii.

De-a lungul anilor, a avut ocazia să lucreze cu nume sonore din lumea muzicii, precum: prof. Laura Modorcea, maeștrii Florin Ionescu-Galați și Ilarion Ionescu-Galați, maestrul Victor Rațiu și Mihail Craioveanu (USA), dirijorul Peter Stark (profesor dirijor la Royal College of Music London și dirijor al Orchestrei de Tineret a Uniunii Europene).

ANDREI-LUCA MĂRĂCINE (#Admusicam 2017) studiază vioara de la vârsta de șase ani. În prezent este student la Master, la Universitatea Națională de Muzică București, la clasa profesorului Ladislau Csendes, este membru al Orchestrei Române de Tineret, și a obținut până acum peste 70 de premii I la concursuri și olimpiade. A studiat cu Remus Azoitei, Liviu Cășleanu,

Răzvan Stoica, Emilian Piedicuță, Ștefan Horvath, Peter Stark și alții.

ANDREI VĂLEANU (#AdMusicam 2018) a crescut într-o familie

de muzicieni. La șapte ani începe studiul muzicii la Colegiul de Artă *Carmen Sylva* din Ploiești. Obține premii importante la concursuri și olimpiade naționale. La vârsta de 15 ani susține primul concert în calitate de solist, alături de Filarmonica *Paul Constantinescu* din Ploiești. A urmat studiile de licență în cadrul Universității Naționale de Muzică din București, la clasa de clarinet a profesorului Emil

Vișenescu. Este membru al Orchestrei Naționale de Tineret din anul 2016 și a colaborat cu orchestre precum Filarmonica *George Enescu* din București, Orchestra Națională Radio, Orchestra de Cameră Radio, Filarmonica Banatul Timișoara, Filarmonica *Paul Constantinescu* din Ploiești și a.

ALICE HRISTODOR s-a născut în Iași unde a studiat harpă la

Colegiul Național de Arte *Octav Băncilă*, la clasa prof. Elena Barbu-Dorobăț. A câștigat premii la Olimpiadele Naționale, urmând ca în clasa a X-a să colaboreze pentru prima dată cu Filarmonica de stat Moldova. În anul 2017 a participat la cursul de măiestrie al maestrului Ion Ivan Roncea, an în care a hotărât că vrea să devină studentă la Universitatea Națională de Muzică București sub îndrumarea aceluiași profesor. Pe parcursul acestor ani, a luat parte la masterclass-uri susținute de harpiști de excepție precum: Bernadette Sara, Anna Loro, Chantal Mathieu, Viktor Hortobanu, Chaterine Michel, Maria Nastasa Bîdea și Lucia Bova. Este membră a Orchestrei Naționale Române de Tineret.

FABIANI PRCSINA (#AdMusicam 2023) a început cursurile de

pian la vârsta de șapte ani, la secția de muzică a școlii gimnaziale „I.G. Duca” Petroșani, la clasa prof. Adina Stan. Acolo a luat numeroase premii naționale și internaționale, printre cele mai importante fiind: premiul I la faza națională a Olimpiadei de Interpretare Instrumentală Cluj, premiul I, Premiul „Gyorgy Kurtag”, Trofeul „Clara Peia” și Marele Premiu la Concursul Internațional „Clara Peia” Lugoj, premiul I și Premiul Uniunii Compozitorilor și

Muzicologilor din România, filiala Lugoj, Concursul Internațional „Clara Peia”, premiul I la „Concours International de Piano de Nice Cote d'Azur” Nisa și premiul I, Premiul special pentru Muzica Românească la festivalul internațional „Klavier Art”.

DANIEL CIOBANU s-a născut la

Chișinău și a studiat viola la Liceul Republican de Muzică Ciprian Porumbescu, la clasa profesorului Margine Vladislav. A urmat studiile de licență și master la conservatorul Giuseppe Verdi din Milano cu profesorul Claudio Pavolini, unde a avut ocazia să cânte sub bagheta unor dirijori ca Gianandrea Noseda, Daniele Gatti și Daniele Rustioni. Ulterior a absolvit și Accademia del Teatro alla Scala, unde a cântat sub bagheta dirijorilor: Lorenzo Viotti, Michele Spotti, Marco Armiliato, Massimo Zanetti, Donato Renzetti, Toshiyuki Kamioka și Pietro Mianiti. A participat la masterclass-uri cu: Alfredo Zamarra, Kate Hamilton, Emanuele Rossi, Joel Imperial și Giuseppe Russo Rossi. Este membru al orchestrelor de tineret din Republica Moldova și România. În prezent, colaborează cu Orchestra Națională Radio și Orchestra Filarmonicii George Enescu.

Când va fi următorul concert #Ad Musicam realizat de doamna Irina Iacob sub egida I.C.R.?

Așa cum am amintit deja, 20 decembrie 2023, Sala Mare a Institutului Cultural Român, și va purta hashtagul #Xmas Concert.

C.A. Donosă - Flori

Mariana ZAVATI GARDNER (Anglia)

Poeme

Înainte

înainte de-a se-ntâlni,
au fost ei trei;
bărbatul din clasa de dans
și bărbatul fantomă din vis

păsări de pradă pluteau
peste indecizia ei
i-a ocupat mintea
bărbatul fantomă din vis

era miere uscată
pe masa din lemn de trandafir
și picioare goale pe podea -
floarea ei a blocat lumina

când le șopteau degetele

obiecte excluse într-o relație de dragoste

era o schiță
de flori pe perete
o chitară, o sticlă
și pantofii tăi
pantofii pe care i-ai scos
când ai plecat
în acea duminică după-amiază

era o schiță
cu flori pe perete
pe care le-ai tapetat
când așteptam
ca un vis complicat
să se nască

corbul

a umplut aerul
s-a întors
corbul
dansatorul de tango
spectru al nopții

flori înfășurau tot
cerul era plumb
deranjat de vânt
de-o ploaie torențială

a zdrobit aerul
plutea deasupra dealului
alunecând în jos, în jos...
penele-i șopteau
dispăreau -
apoi... nimic

regulile-s suspendate

o dată pe an... în lagună...
un carnaval de costume -

Luna imersă-n plumb
bolți peste poduri
peste vise trase întins
de un vânt improvizat
peste gondole de plăceri

de unde provin...

din case de cărămidă
cu voci nemișcate
din piersici zdrobiți
și după-amieze albastre
din întuneric dens
cu linii pe scoarță de pom
din cuvinte scufundate-n
umbre, ce cresc și descresc
prin secrete blocate

valiza cu aduceri-aminte

o fotografie sepia a mamei mele fantomă,
apă în cascadă pe stânci;
o imagine magenta a unui fost iubit din Montevideo,
la mal adormit de ocean;
cuvinte subliniate în dicționarul Yvonne-i
pagini sufocate cu rime;
o carte veche: *Die Duineser Elegien* de Rainer Maria Rilke,
ediție de lux, legată în piele de Cordoba;
volumul de versuri pe care intenționez să-l scriu
în camera noastră de grădină, dacă mă simt inspirată;
șosetele din lână merino pe care le-am cumpărat online,
noi, după vaccinul de COVID-19;
sticla de apă minerală pe care-am uitat-o în trenul rapid
atunci când aproape că n-am coborât;
amintirea estompată a iubiților din trecut
și sunt sigură că n-au fost cu toții ai mei;
cactusul din camera mea de grădină, acum înflorit,
pe care am uitat să-l ud în ultimele șase luni
versiunea unui câtar mort, un posibil prim iubit (!?)
pictat pe malul Rio de la Plata

se auzeau țipete

marea s-a dezlănțuit
alearga... alearga...
naufrația au început să se-nece
marea s-a dezlănțuit în acea după-amiază
Tamisa se-ncovoia greoaie-n meandre
ce se-ndepărtau la galop de la maluri -
atâtea țipete topeau cerul în plumb

Sebastian DOREANU
(SUA)

Epistolae manent

Cel mai vechi mesaj scris, rămas până la noi, s-ar afla, după spusele arheologilor, pe Tablilele de la Tărtăria, a căror vârstă este evaluată la 7500 de ani, precedând astfel tablilele de argilă sumeriene sau hieroglifile egiptene. Cum simbolurile de la Tărtăria nu au fost descifrate până acum, nu se cunoaște conținutul mesajului. Poate este o informație economică, referitoare la o zonă mai bogată decât altele în vânat, sau o scrisoare de dragoste pentru o femeie dintr-un trib vecin. Ce se poate afirma cu siguranță este că mesajul scris, între un personaj „transmițător” și altul „receptor”, poate fi considerat printr cele mai vechi forme de literatură scrisă, într-un tandem, de-a lungul veacurilor, cu literatura orală. La Brașov, la Arhivele Statului, se păstrează „Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung”, datată 29 (sau 30) iunie 1521. Este un document cu caracter militar (conține informații despre numărul și mișcarea oștilor otomane în Balcani), dar, alături de istorici, scrisoarea este revendicată și de criticii literari. George Călinescu își începe masiva „Istoria Literaturii Române” cu o scrisoare, această scrisoare.

Anca Sîrghie, timp de peste o jumătate de secol, profesor la licee din Sibiu și Bucu-

rești, apoi conferențiar universitar la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, respectiv Universitatea „Alma Mater” din același oraș transilvan și la Universitatea de Arte din Târgu-Mureș, autoare a numeroase volume de istorie a literaturii, critică literară, monografii, amintiri și reportaje de călătorii (*), a publicat de curând un volum în care a adunat scrisorile schimbate cu un intelectual de marcă din nordul României. Este vorba despre Nae Antonescu (**), profesorul stabilit la Terebești, lângă Satu Mare, publicist prodigios, autorul unor volume de referință pentru cultura română, unele dintre ele apărute postum, întrucât statutul său de intelectual cu vederi țărăniște i-a adus, în perioada stalinistă a socialismului românesc, o condamnare politică la închisoarea din Oradea, ținându-l departe, după eliberare, de presa și editurile timpului.

Volumul în cauză, „Anca Sîrghie. Dialog epistolar cu Nae Antonescu” (***) , cuprinde 104 scrisori adresate de Nae Ionescu celei „de-a opta minune a lumi”, cum își numește partenera de dialog epistolar, și 42 de scrisori plecate de la Sibiu spre Terebești, la care mai sunt adăugate, la sfârșitul volumului, încă cinci misive, nedatate, semnate tot de Anca Sîrghie.

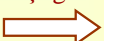
Volumul se deschide cu o prefață semnată de Florian Roatiș, care ne introduce în laboratorul cercetătoarei Anca Sîrghie și fascinația pe care au avut-o asupra domniei sale două personaje legate de orașul de pe malul Cibinului; este vorba despre Radu Stanca și respectiv Constantin Noica. Primul, asupra căruia s-a aplecat cu acribie și i-a dedicat ani din viață, analizându-i opera și activitatea profesională, cu rezultate notabile, sub forma unor volume de exegeză bine primite de către specialiști și publicul larg, al doilea, o adevărată „instituție culturală” în vremea deșertului comunist, care s-a deschis cu înțelegere și, mai ales, cu prietenie, către tânăra profesoară, încurajându-i activitatea culturală, profesională și publicistică. Un bogat cuvânt introductiv, semnat de Anca Sîrghie, îl familiarizează pe cititor cu biografia intelectuală a lui Nae Antonescu, profesor în Sătmar, dar

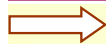
și cu activitatea mai tinerei parteneri de dialog epistolar.

Corpusul de scrisori publicat în acest volum debutează la 20 iunie 1976, cu misiva plecată de la Terebești spre Sibiu, încheindu-se tot cu o scrisoare a profesorului Nae Antonescu, la data de 9 februarie 1990. Din păcate, multe scrisori schimbate între cei doi parteneri de dialog s-au pierdut de-a lungul vremii, cum aflăm din cuvântul introductiv, așadar cu atât mai mare este meritul alcătuirii acestui volum, spre neuitare.

Originile dialogului epistolar trebuie căutate în activitatea „detectivistică”, depusă de Anca Sîrghie, pe urmele lui Radu Stanca. Înscrișă la doctorat cu o lucrare pe acest subiect, la Universitatea din Cluj, tânăra profesoară de la Sibiu apelează la mai vârstnicul Nae Antonescu, împătimit colecționar și cititor de reviste vechi, de grabă vizitator, cercetător și căutător de aur bio-bibliografic în bibliotecile din țară. Dacă Radu Stanca a fost scânteia de la care a pornit această flacără culturală, cu timpul, subiectele s-au deschis ca un evantai purtat în pas de Flamengo. Un loc binemeritat își găsesc, în rândurile misivelor, informațiile despre gânditorul paideic de la Păltiniș, Constantin Noica, adulat dar și contestat de anumite foruri culturale. La vremea respectivă, ca de altfel și în zilele noastre, sperietoarea „legionarismului” funcționa la fel de bine, fapt ce dovedește, fără tăgadă, o continuitate a anumitor blocaje mentale la nivelul societății. În schimb, în casa familiei Sîrghie de la Sibiu, Constantin Noica era întotdeauna bine primit. Misivele plecate spre Terebești dau seama de întâlniri și dialoguri scripitoare, între patriarhul filosofiei românești la vremea respectivă și mai tinerii cercetători într-ale umanioarelor. Redescoperim în scrisori nume cunoscute ale scenei culturale românești: Andrei Marga, Eugen Simion, Mircea Ivănescu, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu etc.

Odată cu trecerea timpului, mesajele devin adevărate confesiuni. Evenimente familiale, bucurii ale tinerei profesoare dar și mamă, care împărtășește bucuria câștigării

Premiului I, de către unul dintre fiii săi, la Olimpiada de Literatură, sau, câteodată, mai puțin plăcute, se regăsesc în paginile acestor mesaje. Dureri, cum ar fi pierderea unei rude apropiate sau a unui prieten drag, îți găsesc alinare în cuvintele de îmbărbătare ale partenerului de dialog, în ambele direcții. Pentru istoria literaturii, pentru cultura română, merită citite scrisorile în care Anca Sîrghie descrie ultimele zile de viață și respectiv moartea lui Constantin Noica. Rândurile acelea se apropie de frumosul și tragicul text „*Mahaparinirvana*”, scris de către Ioan Petru Culianu, care i-a fost alături lui Mircea Eliade în orele dinaintea Marii Treneri, așa cum Anca Sîrghie i-a fost alături lui Constantin Noica. Nu sunt evitate în a fi menționate neplăcerile și greutățile zilnice, în regimul comunist din România deceniilor 8-9 ale secolului trecut, unde procurarea celor necesare familiei era la fel de dificilă precum obținerea unor cărți de către profesori, cercetători, oameni de cultură. Odiseea obținerii cărților lui Mircea Eliade, difuzate cu parcimonie și „pe liste”, poate figura într-o analiză a comunismului românesc.

De-a lungul timpului, s-au publicat opuri cuprinzând scrisori ce au devenit parte din patrimoniul cultural universal: „*Scrisorile lui Seneca pentru Lucillus*”, „*Scrisorile lui Abelard și Heloise*”, scrisorile lui Machiavelli, ale doamnei de Sevigne sau, în spațiul românesc „*Scrisori către Vasile Alecsandri*”, de Ion Ghica, schimbul de scrisori dintre Lucian Blaga și Vasile Băncilă, corespondența de dragoste dintre Nae Ionescu și Margareta Fotino, dintre Radu Stanca și soția lui Doti, fără să uităm „*Un roman epistolar Ion Negoișcu - Radu Stanca*”.

Într-un fel, acest volum, îngrijit de Anca Sîrghie, încheie o epocă. Se tot vorbește despre dispariția cărților tipărite. Umberto Eco a scris la un moment dat că „nu vom scăpa” niciodată de cărți. (***) Putem vedea însă, cu ochii noștri, dispariția genului epistolar așa cum îl cunoaștem. Viteze de comunicare a crescut enorm odată cu intrarea în epoca tehnologiei. Cine mai are timp să aștearnă pe hârtie o scrisoare, în special folosind caligrafia, scoasă de mult din programa de învățământ și, mai ales, cine mai are răbdare să trimită letera prin poștă și să (mai) aștepte răspunsul? Un călător francez, Stanislas Bellanger, ajuns prin Valachia mijlocului de secol 19, afirma că poștalionul făcea zece zile de la București la Iași (****). De la un cal distantă am ajuns astăzi, iată, la un click distantă, click-ul care ne deschide infinite posibilități, dar ne închide, în același timp, interacțiunea firească și directă cu semenul nostru. Câștigând timp pe computer sau prin

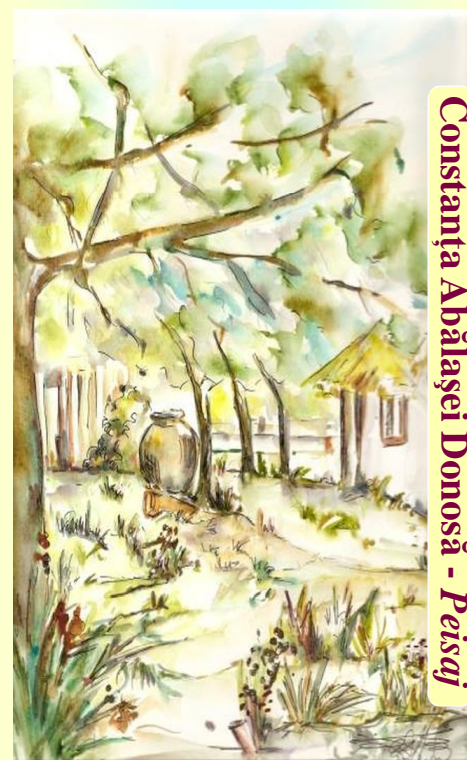
telefon, am pierdut frumusețea unor fraze așternute cu penița pe foaia albă de hârtie, fraze construite ca măreția unei catedrale gotice sau șlefuite cu migala figurilor de stil dantelate, împodobite cu arabescurile unei limbi ce se retrage, la rândul ei, în fața barbarismelor invadatoare. Mesajele de astăzi, transmise prin diferite forme electronice de comunicare, seamănă tot mai mult cu papi-rusurile egiptene, pline cu hieroglife, emotoane, emoții și desene animate sau sunt construite după alfabetul cretan liniar B, de acum 3000 de ani, când vocalele lipseau din mesajul scris iar frazele erau compuse din alipirea primei litere din fiecare cuvânt.

Este interesant de urmărit, în volum, forța centripetă, ce-i apropie, în mesajele schimbate, pe cei doi corespondenți. Dacă în primele scrisori apelarea se face protocolar, doamnă profesoară/domnule profesor, urmată de dragă colega/drag coleg, trecerea se face lin, odată cu cimentarea unei prietenii ce va rezista decenii, la folosirea prenumelui dragă Anca/dragă Nae, amintind de o altă prietenie în care au fost lăsate deoparte conveniențele: „dragă Vasile (Băncilă) / dragă Lucian (Blaga)”.

Postfața, semnată de George Vulturescu, dă seamă despre rolul important jucat de profesorul Nae Antonescu în viața culturală sătmăreană, iar Anexele la volum închid fericit acest dialog epistolar, printr-un bogat album de fotografii, împodobind, ca o boltă renașcentistă, o minunată prietenie, o adevărată frescă în imagini, ce se continuă și după dispariția fizică a unuia dintre actanții acestui dialog, respectiv Nae Antonescu, iar una dintre profețiile lui, menționată în scrisori, s-a împlinit cu asupra de măsură. Partenera lui s-a afirmat plenar ca profesor universitar, a publicat cărți necesare pentru o mai bună cunoaștere a literaturii române și a devenit un om de cultură recunoscut în țară și peste hotare, după cum dovedesc imaginile din acest volum. Cei doi profesori oferă cititorilor exemplul unei prietenii epistolare create în jurul frumuseții limbii române, a interesului pentru cărți, a iubirii pentru cultura națională, slujită cu devotament, ani în șir. Misivele celor doi intelectuali, publicate acum, dau, și, mai ales, vor da seamă în viitor de „minunata lume veche”, o lume a cărților tipărite și a scrisorilor așternute pe hârtia albă, ca o velă de corabie la orizont. Umberto Eco nu s-a înșelat. Cărțile vor dăinui și în „minunata lume nouă”.

(*) Dintre numeroasele cărți semnate și îngrijite de Anca Sîrghie amintim: *Radu Stanca și obsesia Thaliei* (1996); *Nicolae Cristea: File de memorialistică. Jurnal* (1998); *Memorandistul Nicolae Cristea și epoca sa* (prima ediție 1999; ediția a

doua 2011); *Pagini din istoria bibliotecilor* (2003); *Lectura și studiul* (prima ediție 2001; ediția a doua 2002); *Din istoria presei românești* (2004); *Întâlniri pe calea undelor* (2 volume, 2008; 2011); *Radu Stanca: Dăltuiri* (2012, în colaborare cu Marin Diaconu); *Aurel Cioran, fratele fiului risipitor* (2012, în colab. cu Marin Diaconu); *Radu Stanca: Profil spiritual* (2 volume, 2015, în colab. cu Marin Diaconu). *Lucian Blaga și ultima lui muză* (2015, cu versiunea franceză *Lucian Blaga et sa dernière muse*); *Radu Stanca. Evocări și interpretări în evantai* (2016); *America visului românesc* (3 volume; 2017, 2019, 2020); *Nicolae Cristea: Meditațiuni politico-istorice* (2018); *Nicolae Cristea: Publicistică* (2019); *Procesul Memorandistului Nicolae Cristea* (2021); *Radu Stanca și Sibiul* (prima ediție 2022; ediția a doua 2023). Acestor volume li se adaugă *Caiete Cioran* (3 volume); *Întâlniri cu Cioran* (6 volume, în colab. cu Marin Diaconu); *Modelul cultural Noica* (5 volume, în colab. cu Marin Diaconu); *Caietele Constantin Noica*, iar lista este departe de a fi epuizată. (***) Volume publicate de Nae Antonescu: *Scritori uități* (prima ediție 1980; ediția a doua 2017); *Reviste literare conduse de Liviu Brebeanu* (1985); *Revista Jurnalul Literar. Monografie* (1999); *Scritorii și reviste literare din perioada interbelică* (2001); *Reviste literare interbelice* (2001); *Reviste din Transilvania* (2001); *Revista Fundației Regale. Monografie* (2006); *Din presa sătmăreană de altădată* (2013); *Jurnal literar 1974-1989* (2015), ultimele două volume apărute postum, la care se adaugă ultima apariție editorială, *Nae Antonescu, Corespondență primită 1960-1969* (2022). (***) *Anca Sîrghie - Dialog epistolar cu Nae Antonescu*, ed. Techno Media, Sibiu, 2023, 340 pg. (****) Jean-Claude Carriere, Umberto Eco: *Nu sperați că veți scăpa de cărți*, editura Humanitas, București, 2010, 256 pg. (*****) Stanislas Bellanger: *Le Keroutza. Voyage en Moldo-Valachie*, Paris, Librairie Francaise et Etrangere, 1846, 472 p. (tome I), 482 p. (tome II)

Nicolae MAREȘ

Frica - instrumentul guvernării globale

Interviu cu Gabriel Klimowicz

Nicolae Mareș: *Prieten drag, La ediția din 2023 a Târgului de Carte Gaudeamus de la București ai lansat insolitul roman Frica. și așa cum îi stă bine unui om de cultură polonez, ai plecat de la dictonul biblic, aparținând Apostolului Luca, subliniat și în mottoul cărții: „Iar oamenii vor muri de frică și de așteptarea celor ce au să vină peste lume, căci puterile cerurilor se vor clătina.”/L.21, 26/. Acesta este mesajul principal?*

Gabriel Klimowicz: Da. Convingerea mea este că frica este unul dintre cele mai importante impulsuri după care se conduc oamenii. De-a lungul timpului, frica a fost folosită ca unul dintre cele mai eficiente instrumente de guvernare. Niccolo Machiavelli spunea: „Bărbații sunt conduși de două impulsuri principale: de dragoste sau frică.” Conducătorii care nu știau să le inspire supușilor dragostea, apelau la frică. Așa s-a condus Imperiul Roman, cel mai mare imperiu sclavagist din antichitate. Una din metodele de inspirație a fricii era crucificarea celor bănuți că s-ar împotrivi puterii politice. Potrivit izvoarelor istorice, peste șase mii de soldați din armata lui Spartacus au fost crucificați pe Via Appia și lăsați să putrezească acolo, pe cruce. Spre înfricoșarea tuturor sclavilor, a căror principală datorie era cea de a se supune. Știm că Vlad Țepeș folosea țeapa. Sau focul. Se spune că a adunat, odată, toți hoții, criminalii și nelegiuții într-un han, la un ospăț, după care a încuiat ușile și a dat foc clădirii. Tot așa, se spune că, pe vremea lui, dacă lăsați o pungă cu galbeni la o intersecție, o găseai tot acolo a doua zi. Așadar, frica funcționa. Memoria colectivă a păstrat drept pozitive faptele sale. Eminescu va grăi peste secole. Unde ești tu Șepeș Doamne...

N.M.: *Și alți dictatori au folosit frica...*

G.K.: Da, istoria e plină de dictatori care se foloseau, în practică, de dictonul lui Machiavelli: „E mai bine să fii temut, decât iubit.” Comuniștii au folosit intens frica pentru a stăpâni. Instrumentele lor erau tortura, privarea de libertate, abuzurile strigătoare la cer prin care distrugeau viața oamenilor și orice aspirație către vreo înălțime care, prin contrast, pune în valoare ei negativă prăpastia minciunii comuniste. În timpurile moderne se încearcă practicarea guvernării prin inducerea fricii la nivel global. Se inventează crize. Se inventează soluții la crize care desființează drepturile oamenilor, transformându-i în supușii unui regim totalitar. Trăim astăzi aceste crize. Criza sănătății globale prin care este pusă sub semnul întrebării însăși existența oamenilor pe pământ, criza climatică care acuză omul pentru distrugerea planetei, criza resurselor care amenință cu distrugerea modului de viață modern, criza apei care prevestește o

sete globală, criza alimentară care va înfometă omenirea, etc. Boala, moartea planetei, sărăcia, setea, foamea. Toate crize false, dar narative viabile pentru propaganda menită să inducă frica.

N.M.: *Spui că frica a devenit globală...*

G.K.: Da, într-o guvernare globală ca cea de azi, frica a devenit și ea globală. Frica de moarte în primul rând. Frica guvernează. A devenit instrumentul principal de guvernare globală. Din frică de moarte, omul nerațional, care se conduce după afecte, e în stare să renunțe la orice: la proprietate, la bani, la ideea de familie, la libertate, la drepturile sale elementare, la onoare, la cinste, la Dumnezeu și, în mod ciudat, chiar la viață. Frica de moarte ne strică viața. Totuși, de ce să-ți fie frică de singura certitudine din viața ta? Mai bine să-ți fie frică să nu treacă viața pe lângă tine.

N.M.: *Deci o pledoarie pentru depășirea fricii?*

G.K.: Întocmai, chem să ne luptăm cu ea, așa cum ne luptăm cu o ființă diabolică, crudă, înspăimântătoare. Unii se închină la frică cu un fel de evlavie asemănătoare cu cea cu care se apropie de Dumnezeu. Își fac un idol din Frică. Frica de moarte pune stăpânire pe ei atât de mult încât, în mod paradoxal, atrage după ea frica de viață și chiar moartea. Atrage o realitate distopică.

N.M.: *Acum înțeleg și mai bine de ce în întronarea Sa din octombrie 1978, marele Pontif, Ioan Paul al II-lea, primele cuvinte rostite au fost: N-aveți teamă...¹*

G.K.: În romanul meu, Frica devine concretă, ca un animal monstruos care răspândește teroare. E diabolică, crudă, înspăimântătoare. Are pretenția ca oamenii să i se închine ca unui Dumnezeu, să i se abandoneze total, să i se supună la modul absolut. Prin frică, oamenii sunt îndrumați spre spațiul virtual, unde nu există tristețe și suferință, „de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinarea”, dar unde nu există nici dragoste și nici bucurie. Acestea dispar odată cu umanitatea. „Frica” este romanul lumii distopice în care trăim. În care adepții vieții reale și ai valorilor autentice se luptă cu cei ai unei lumi din care a dispărut orice trăire vie, spirituală, aceștia fiind, de fapt, adepții unei existențe virtuale, care e, de fapt, unul dintre chipurile înșelătoare ale morții.

N.M.: *Spuneți deci că am avea două frici...*

G.K.: Da. Una bună și alta rea. Una spirituală și alta materială. Frica despre care e vorba în motto („Iar oamenii vor muri de frică și de așteptarea celor ce au să vină peste lume, căci puterile cerurilor se vor clătina.” Luca 21, 26), poate fi interpretată ca o frică rea. Frica de moarte violentă, năpras-

Gabriel Klimowicz

¹ Cf. Nicolae Mareș - *Sfântul Ioan Paul cel Mare*, Editura Academiei Române, București, 2019, pp.263-288.

nică, produsă de clătinarea puterilor cerului. Cataclisme și furtuni nemaivăzute. Frica de ceva care vine din exterior, pentru a distruge fizic viața oamenilor. Și vor muri de frică. Același motto, însă, poate fi interpretat ca vorbind despre frica cea bună: când „puterile cerurilor”, adică Dumnezeu, „se vor clătina”, în sensul că vor dispărea. Când va dispărea credința. Adică, atunci când oamenii îi vor întoarce spatele lui Dumnezeu, vor muri spiritual. E frica de a nu te îndepărta de Dumnezeu, pentru că, atunci, te paște moartea veș-nică, care e o moarte spirituală. În Matei /10, 28/, Iisus ne spune: „Nu vă temeți de cei ceucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă; temeți-vă mai curând de acela care poate și sufletul și trupul să le piardă în gheena.” Aceasta este frica cea bună, frica de moartea spirituală, veșnică. Se mai numește și „frica de Dumnezeu”. Dar nu este frica de un Dumnezeu răzbunător, care te pedepsește pe loc pentru alegerile tale greșite, de un Dumnezeu al Vechiului Testament, așa cum înțelege multă lume, ci despre frica de a te îndepărta de Dumnezeu, pentru că această îndepărtare, la care ai acces prin liberul arbitru, va deveni sursa căderii și morții tale spirituale. Această „Frică de Dumnezeu” se traduce în frica de a te îndepărta de El, așa cum a făcut Adam, atunci când a mâncat din pomul cunoașterii răului.

N.M.: *Aceasta ar fi frica cea bună...*

G.K.: Da. oamenii acționează, pe de o parte, din frica de a nu-l pierde pe Dumnezeu, ceea ce înseamnă moartea veșnică, aceasta fiind frica cea bună, care îi împinge pe oameni înainte, îndemnându-i să-și folosească libertatea, liberul arbitru, pentru a face bine. Sau, dimpotrivă, acționează din frica de a nu-și pierde viața lor călduță, confortabilă, „sigură”, adică din frica de moarte fizică și asta este frica cea rea, care îi transformă în sclavi, îi face să-și piardă libertatea și, odată cu ea, umanitatea. Cele două tipuri de frică se înfruntă în acest roman distopic. O Autoritate discreționară încearcă să le fure oamenilor libertatea pentru a-i transforma într-un fel de roboți, de bioboți. O mână de oameni se împotrivesc și merge la luptă cu riscul de a muri, pentru a-și apăra libertatea și umanitatea. Dar, dacă mor, dobândesc viață veșnică.

Totul se întâmplă într-o lume în care performanțele tehnologice sunt extraordinare. Bani au dispărut, oamenii sunt sub un control perfect, executat prin mijloace electronice, Autoritatea îi manevrează în mediul digital și construiește un spațiu virtual în care vrea să-i aducă pe toți. În acest spațiu virtual, omul renunță la viața lui și la sine însuși, devenind, el însuși, un produs digital, pentru care realitatea nu mai are nici o relevanță. Autoritatea este reprezentată de un sacerdot, Apollyon, care încearcă să le inducă oamenilor o credință - asemănătoare celei religioase - în descoperirile și facilitățile noii lumi, în care realitatea dispăre, fiind înlocuită de o realitate diferită, virtuală, digitală. El încearcă să facă din Biserica, o instituție publică, socială, globală, din care Dumnezeu este exclus. O instituție care să

uzeze de clădirile și de simbolurile cultului, pentru manipularea lumii, astfel încât credincioșii să ajungă și sufletește în slujba Autorității. Oamenii să devină, astfel, sclavii moderni ai unei vieți lipsite de spiritualitate și de umanitate. Pentru asta se folosește de monstrul numit „Frică”. În locul Mântuitorului, el propune un „Salvator”, sub forma unei injecții care îl va face pe om imun la ispita libertății, la dorința de a se desăvârși spiritual, de a deveni mai bun. Unul din argumentele prin care Autoritatea încearcă să acrediteze nevoia unui astfel de „salvator” este acela că, omul, renunțând la libertatea sa, renunță implicit la libertatea de a face rău. În acest fel, prin administrarea injecției, omul nu va mai încălca nici legea juridică, nici pe cea morală, pușcăriile se vor desființa, violența de orice fel va dispărea, războaiele vor fi uitate, revoltele împotriva Autorității și revoluțiile la fel, iar viața omenirii va fi liniștită și liniară, în slujba Autorității, desfășurându-se, în cea mai mare parte, în spațiul virtual. Va dispărea ura, violența, furtul, înșelăciunea, patima trupească, foamea, setea etc.

Personajul principal își dă seama că această injecție duce, de fapt, la desființarea rasei umane. Omul devine un fel de suport biologic pentru cipuri, care îl transformă într-o legumă, o entitate cu formă umană, dar care nu poate iubi fizic și spiritual, nu poate spera, nu poate aspira la mai bine, nu mai poate deveni, nu mai poate crede, nu mai poate avea decât prieteni virtuali, „friends”, nu mai poate avea viață socială, devine asemănător unui fir de ceapă. Oamenilor li se cere să renunțe la libertate, la liberul arbitru, la dreptul la dragoste, la dreptul asupra propriei persoane, la credință, la dreptul de a circula, la educație, la cultură, pentru a se „salva” de umanitate, printr-o injecție numită cinic „Salvator”. Cinic pentru că ea, de fapt, îi salvează, desființându-i, ucigându-i.

N.M.: *Ajungem până la urmă tot la Ioan Paul al II-lea...*

G.K.: Romanul pune problema vieții și a morții, din punct de vedere material și spiritual, fizic și virtual. E ca un strigăt: Nu vă fie frică! Pentru că, pe cei mulți și slabi, îi guvernează frica. Frica de moarte, mai ales. De aceea, în aceste vremuri demente, frica a devenit instrumentul principal de guvernare globală. Prin frică pot fi manipulate popoare. Mulți s-au vaccinat din cauza fricii, iar nu împotriva bolii. Au spus că trebuie să salvăm pământul. Pământul, chipurile, e pe moarte și trebuie salvat. Dacă nu-l salvăm, vom muri cu toții. Au spus. Tratamentul a părăsit astfel domeniul medical și a intrat în cel social și moral.

N.M.: *De ce nu și în cel politic, cum vedem azi în România noastră dragă...*

G.K.: Da, aveți dreptate. Tratamentul a ținut, de fapt, de o politică globală. Cei mulți au crezut și li s-a făcut frică. Și, de frica încălzirii globale, au închis mine: zeci de mii de oameni au rămas șomeri. Au distrus viața a zeci de mii de familii. Dar nu-i de ajuns. Prin frică se urmărește ca oamenii să devină supuși absoluți. Acestor supuși fără reacție, care fac tot ce le cere Autoritatea, li se va pretinde să-și cedeze proprietățile, să renunțe la banii câștigați prin muncă, să-și dea mașinile și uneltele unui nou CAP, construit pe vechile principii comuniste dar cu mijloace digitale, să accepte să mănânce carne sintetică, să renunțe la benzină în favoarea bateriilor, să accepte tratamente medicale obligatorii, care îi pot distruge. Să facă toate acestea lucruri cu bucurie, fericiți ca astfel salvează planeta și umanitatea, că se sacrifică pentru binele comun. Din această ecuație dispăre individul, care devine complet lipsit de drepturi și este înlocuit cu „colectivul”, cu principiul abstract al colectivității. În spatele acestor acțiuni impuse individului se ascund patronii, care vor capitaliza proprietățile și banii, se ascund producătorii bateriilor, ai hranei sintetice, ai medicamentelor: corifeii lumii noi, bazată pe sclavagismul digital.

Adepii vieții reale și ai valorilor autentice, însă, se luptă cu frica, cu lumea fricii, în care a fost înăbușită orice trăire vie, spirituală. Se

luptă cu cei care s-au abandonat fricii. Se luptă împotriva eminențelor cenușii - Cupola - care conduc lumea prin manipulare, înșelăciune și control absolut. Conduc prin frică. Iar FRICA e unul dintre chipurile înșelătoare ale morții. Se luptă împotriva celor care le fură oamenilor, cu acordul lor deplin, obținut prin înșelăciune, nu numai proprietățile, drepturile, hrana și modul de viață, ci și libertatea, credința, speranța și dragostea. Unul dintre personajele cheie care se luptă cu Apollyon, sacerdotul morții spirituale, este părintele Teofor, cel care se pune chezaș cu viața lui că forțele răului nu vor birui Biserica, atât timp cât în centru ei se află Dumnezeu.

Instinctul de supraviețuire ar trebui să ne salveze viața, inclusiv viața spirituală, salvând totodată și civilizația și sistemul de valori. Iar nu să ne inducă frica aceea paralizantă care ucide ea însăși, atât fizic, cât și sufletește.

Parafrazând un text celebru din Evanghelie putem spune că cel ce se iubește pe sine și viața lui mai mult decât orice, va muri de frică. Iar cel cărui nu-i va fi frică, și se va jertfi pe sine, iubind Adevărul, dreptatea și pe aproapele mai mult decât pe sine însuși, va trăi. Suflul nostru e un câmp de bătălie. Iar lupta e pe viață și pe moarte. Înfrângerea e moartea. Învingătorul ia totul. Premiul e viața însăși.

Gabriel Klimowicz e un scriitor de limbă română, de origine poloneză, și a absolvit, în 1981, Facultatea de tehnologie Chimică - București, secția inginerii. În 1995 a terminat Școala BBC pentru televiziune. În anii 92-93 a urmat cursurile Facultății de Jurnalism. Debutul în presă a avut loc în 1991 la revista *Acum* condusă de Stelian Tănase, după care a fost reporter politic la ziarul *Cotidianul* al lui Ion Rațiu. A participat la formarea agenției de știri *Mediafax*, a redacției de știri de la Radio ProFM și PROTV. În 1993 a luat premiul Centrului Internațional de Presă pentru un comentariu politic radiofonic. În anii 1995-2000, la ProTV, a fost realizator de emisiuni, prezentator de știri, reporter politic, șef al redacției politice, editor și a scris editoriale și comentarii politice la *Ziarul Financiar*. A predat cursurile „Genuri jurnaliste în televiziune” și „Transmisii în direct”, la Universitatea Media, în anii 2000-2001. În 2001-2002 a fost șeful secției „știri” la *Evenimentul Zilei* sub conducerea lui Cornel Nistorescu, în 2002-2003, editorialist și șef al redacției politice la ziarul *Gardianul*, iar în 2003-2004, coordonator al redacției de știri la Național-TV, realizator de emisiuni și director de producție la N24 TV. În perioada 2003-2010 a fost la Realitatea TV, editor știri, producător al emisiunii „Deschide Lumea” cu Andreea Crețulescu, realizator al emisiunii „Ziarul Realității”, apoi redactor la Realitatea FM. În 2007 a obținut un masterat în Jurnalism cu tema „Tehnici de manipulare în mass media” la Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării de la Universitatea din București. În 2010 s-a transferat prin concurs la Radio România Actualități în poziția de redactor.

Cărți: *Agora vremurilor moderne, Lumea ticăloșilor* (roman), *Nunta* (roman), *Străinul din Țara Marelui Nimic, Bătrânul, Fake News, Frica*.

Nicolae NISTOR

Poeme

Dialoguri nocturne

(...cu amicul nocturn care apare când am insomnii...)

Poezia vine din umbra unei alei părăsire
în care numai noaptea trece un tramvai luminat
vatmanul nu are vârstă și mișcă clopoțelul
invitând pe cei uitați să urce într-o direcție necunoscută
Poezia mea nu are somn nu obosește ca mine și aleargă aleargă
să-l prindă pe Dumnezeu ascuns în imagini
tu știai că anotimpurile dorm în tablouri și rămân tinere
iar întunericul fuge de culorile celor buni
și ascunde necazuri sau spaime care noaptea sunt la vedere
rareori vorbesc cu amicul nocturn
care apare când am insomnii
și când îmi plâng de milă
suntem mulți așa ca mine biete vieți de noapte
în noi nimic nu începe nimic nu se termină
este un dans cu flăcările din voi din mine
venim la întâlnire când lacrimile noastre plâng în neștiri
și ne învărtim într-un carusel care cântă
atunci apare vocea lui Dumnezeu care ne luminează
dimineața viața voastră este odihnită
pe străzi florăresele vând flori parfumate
și strigă că iubirea este poezie cu miros de fericire
iar noi suntem știm noi cum suntem

La o întâlnire cu Marx

L-am întâlnit pe Marx într-o cafenea londoneză
era liber de doctrinele lui își făcea de cap
înconjurat de frumuseți de diferite culori și sexe
el spunea că a schimbat macazul
vrea și el să profite de societate de consum
după o pileală zdravănă și discuții
despre școala de la Frankfurt
am adormit la masa din bar...
dimineața sirena de la fabrică suna fără oprire
mi-am luat basca și m-am dus la muncă
paradoxal cureaua timpului s-a legat
am fost în același timp domn cu o nălucă
dar nu am uitat să merg la muncă
pe străzile unde alergam spre muncă
toate vitrinele prezentau cărțile lui Marx
chel și rujat care părea mai degrabă un saltimbanc

C. Abălaşei Donoșă - Peisaj cu bărci

Nicolae MĂTCAȘ

Poeme

O lacrimă-mpietrită pe Piscul Pietreasa

O troiță, pe munte, sihăstrie

În memoria pilotului de clasă internațională Adrian Iovan, decedat în urma hipotermiei, din cauza proastei organizări de către autorități a căutărilor, într-un accident aviatic din Munții Apuseni, 20.01.2014

Ai înfruntat cicloni, taifuni, vântoasă,
Eclipse, găuri negre, nori vicleni,
Dar ai venit să mori în Apuseni,
Că moartea-i mai ușoară când e-acasă.

Neînfricat ca șoimul, as de clasă,
Ai evitat picajul pe bușteni,
Ca să-ți salvezi confrății pământeni,
Și doar apoi ți-ai pus capul sub coasă.

O troiță, pe munte, sihăstrie,
Ți-au pus-o moții jertfei etambou.
Pe creste tună-al salvelor ecou.
Un șoim străpunge zarea sinilie.

Iar fiul, ca și Țara-mamă, știe
C-ai decolat - spre cer și-n timp - erou.

Îndarn se zbate doctorul Zamfir

În memoria studentei mediciniste stagiere Aura Ion, căzută la datorie într-un accident aviatic din Munții Apuseni, 20.01.2014

Îndarn se zbate doctorul Zamfir
Din pieptul său să-și deie-un strop de viață.
Din ochiul tău o lacrimă de gheață
Pe față se prelinge strop de mir.

Trei moți, atent, prin bură, zloată, ceață,
Cobor încet la vale, pe bair
(Te-adastă-un pat de cetini pe ceair),
Purtându-te, ca pe-un copil, în brață.

Trecut-ai meteoric printre vii,
Destoinic, dârz, cu inima curată
Ca roura când piere de pe praji.

Tot astfel ai intrat și-n veșnicii,
Înduioșând, vibrant, o lume toată,
Cu-o lacrimă-mpietrită pe obraji.

Ca să le fie pacea lor tihnită

Copilotului Răzvan Petrescu și medicilor Radu Zamfir, Cătălin Pivniceru, Valentin Calu și Sorin Ianceu, supraviețuitori ai accidentului aviatic din Munții Apuseni, 20.01.2014

Ce mare-nsetoșarea de viață
Și de salvare-a celor suferinzi,
De-ați reușit, prin fiare, bare, grinzi,
În bezna rece,-nvăluită-n ceață,

Să v-agățați, ca plaurii plutinzi,
De firul viu al ghemului de ață,
Iertând tăcerea șefilor, de gheață,
Încinși de ochii moșilor, sclipinzi!

Au nu Iován, cu prețul vieții sale,
Studenta Ion, din viața-i netrăită,
Bolnavii din Pitești sau din Pârliți,

Întru salvarea altor vieți încale,
Ca să le fie pacea mai tihnită,
V-au condamnat trei vieți ca să trăiți?

**„Te rógum, Doamne,
fă-ne-un neam de moți!”**

Celor trei moți din pasul Ursoaia: Argentin Todea, Gheorghe Trif și Gheorghe Giurgiu, primii care au ajuns la epava avionului aterizat forțat pe piscul Petreasa din Munții Apuseni la 20.01.2014 și care au salvat de la îngheț cele cinci victime în viață

Jivráju-i puse-n roate navei bețe.
Căzu pe cetini oarbă, c-un plămân.
Epava unde-i? Ac în car cu fân.
Răniții-n ger, infirmi, sortiți să-nghete.

Celulele de criză paf rămân,
Aiurea-n străchini, caută, orbețe,
Pe hărți, cu rigle, cercuri, tontolețe.
Trei moți, cu Domnu-n gând și crucea-n sân,

C-un simț ce nu i-a tras nicipând pe sfoară,
Cum sta, cu sufletul la gură,-o țară,
Prin beznă-au dat, pe spic, de suferinzi,

I-au strâns la focul inimii, fierbinți,
Și i-au salvat. Pioși, salvații, toți:
„Terógum, Doamne, fă-ne-un neam: de moți!”

Doar moții mei din Apuseni, nativii

Unui fost ministru de interne, responsabil de decesul din cauza hipotermiei la câteva ore de la aterizare a celor două victime - pilotul Adrian Iovan și studenta medicinistă stagiară Aura Ion - ale accidentului aviatic din 20.01.2014 din munții Apuseni ca urmare a proastei organizări și gestionări a activității de căutare (echipele de salvare au sosit la locul accidentului după cinci ore de la prăbușirea avionului), al cărui regret era doar faptul că tragedia s-a întâmplat în timpul mandatului său și care și-a prezentat „demisia de onoare” (!), la presiunea opiniei publice, la mai multe zile după accident

În van te dai tărie de cobalt
Și săritor la greu nevoie mare,
Când știi că, -n fapt, de postul tău te doare
Și-n cot de buna stare-a celuilalt.

N-o demonstraseși, oare, sus și tare,
Când tu luași problema cu asalt,
Să-ți dai, la patru zile, printr-un salt,
Onor demisia de ... dezonoare?

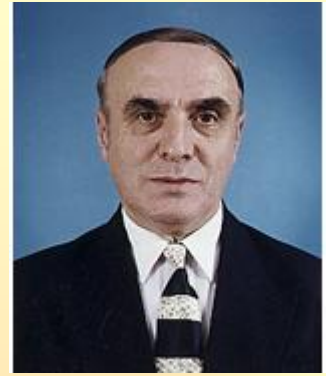
Doar moții mei din Apuseni, nativii,
În suflet cu sclipiri de peruzeă,
Pe vreme rea, prin ceață, frig și zloată,

I-au încălzit, la pieptul lor, captivii,
Cum Horea-și dase, pentru țara sa,
Culant și cristic, sufletul pe roată.

C. Abălașei Donosă - Flori

Ioan VOICU

Valorile asiatice într-o lume globalizată

Observații preliminare

Studiul actual al relațiilor internaționale și al valorilor care trebuie să le călăuzească este deosebit de important deoarece ajută să înțelegem mai bine cum funcționează lumea complexă de astăzi caracterizată prin vulnerabilități, perplexități și discontinuități globale, care sunt cele mai potrivite căi de a colabora cu alte națiuni pentru a aborda și soluționa probleme de interes comun. Acest domeniu academic se concentrează pe studierea relațiilor dintre actorii statali din cadrul sistemului internațional și interacțiunile lor cu actori non-statali, cum ar fi organizațiile interguvernamentale, organizațiile neguvernamentale și corporațiile internaționale. În plus, studiul relațiilor internaționale și al valorilor călăuzitoare poate facilita dezvoltarea abilităților de gândire critică, analiză și comunicare, precum și însușirea unei perspective globale, de înțelegere a fenomenelor internaționale.

Încurajarea publicațiilor culturale de a acorda atenție acestui domeniu poate contribui la creșterea gradului de conștientizare și înțelegere a globalizării și a modului în care aceasta afectează diferite națiuni și regiuni. De asemenea, ea poate sprijini promovarea dialogului intercultural și valorificarea diversității culturale, în conformitate cu recomandările UNESCO care în Constituția sa prevede că: „*Întrucât războaiele încep în mintea oamenilor, în mintea oamenilor trebuie să fie construită apărarea păcii.*”

Ne vom referi în cele ce urmează la lucrarea semnată de Andrew Heywood și Ben Whitham, *Global Politics*, Ediția a treia, Editura Bloomsbury Academic, Londra, 2023, 721 pagini.

A treia ediție a cărții *Global Politics* este o realizare impresionantă. Reușind să fie atât cuprinzător, cât și accesibil, volumul semnat de profesorii americani Heywood și Whitham acoperă în detaliu dezbaterile teoretice și empirice cheie ale domeniului, ilustrând idei complexe cu exemple relevante și studii de caz, ținând cont de adevărata globalitate a politicii internaționale. Acesta este un manual esențial care apropie în paginile sale relațiile internaționale de viața actuală, cu beneficii atât pentru studenți, cât și pentru profesori și publicul larg.

Actualitatea valorilor asiatice

Modelul drepturilor omului consacrat în Carta ONU din 1945 și în Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948 căreia îi vom comemora cea de-a 75-a aniversare la 10 decembrie 2023 își are rădăcinile în viziunea statelor naționale care au jucat un rol principal în crearea sa - în special puterile occidentale victorioase în al Doilea Război

Mondial. În consecință, o critică persistentă la adresa regimului internațional al drepturilor omului a fost aceea că acesta reflectă preferințele și părtinirile culturale occidentale sau nordice, în detrimentul modelelor alternative. O dimensiune a acestui context cultural pentru regimul drepturilor omului constă în colonialism. Statele occidentale care au fost arhitecți ai regimului drepturilor omului au fost, în multe cazuri, colonizatori istorici și dețineau încă teritorii și popoare colonizate considerabile în momentul în care au fost redactate Carta și Declarația Universală. Ca urmare, s-a acordat puțină atenție a ceea ce sunt acum cunoscute sub numele de „drepturi indigene” - drepturile care revin unui popor în virtutea faptului că este populația originală a unui loc sau teritoriu. Colonialismul a necesitat renunțarea oricăror astfel de drepturi. (p.426)

La 8 decembrie 2000, Adunarea Generală a ONU a adoptat prin consens Declarația Mileniului prin care s-au proclamat șase valori universale care trebuie să ghideze conduita statelor în secolul al XXI-lea. Acestea sunt: libertatea, egalitatea, solidaritatea, toleranța, respectul față de natură și responsabilitatea împărtășită.

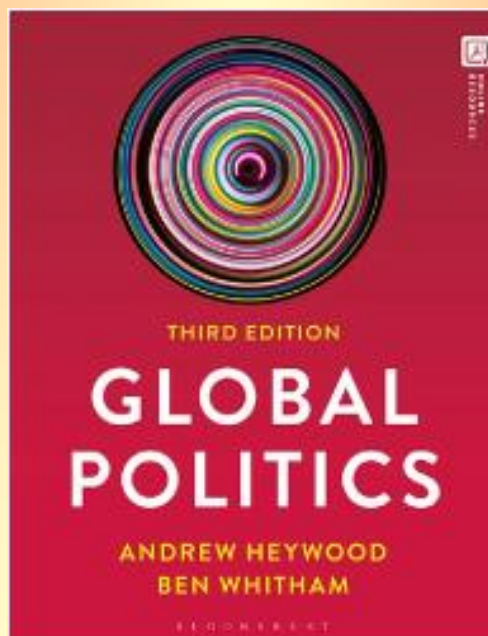
În aceste condiții, dezbaterile valorilor asiatice este încă relevantă în secolul XXI?

Înainte de a răspunde la această întrebare, este important să nu exagerăm avansul individualismului sau, de altfel, erodarea simțului comunității. Individualismul a fost îmbrățișat cu cea mai mare ardoare în lumea anglofonă, unde a fost tratat ca fiind cel mai convenabil din punct de vedere cultural, având în vedere impactul ideilor religioase protestante despre mântuirea personală și beneficiile morale ale efortului de sine individual. Prin contrast, societățile catolice din Europa și din alte zone ale lumii au avut comparativ mai mult succes în a rezista individualismului și a menține etica responsabilității

sociale, reflectată într-o dorință mai puternică de a susține asigurarea bunăstării ca expresie a responsabilității sociale și ca mijloc de susținere a coeziunii sociale.

Cu toate acestea, cele mai bune exemple de societăți anti-individualiste de succes pot fi găsite în Asia, în special în Japonia, China și statele asiatice denumite „tigris”, precum Taiwan, Coreea de Sud și Singapore. Acest lucru a condus la o dezbateră despre viabilitatea unui set de așa-numite „valori asiatice”, și mai ales a celor asociate confucianismului, ca alternativă la individualismul societăților liberale occidentale. (p.243)

Deci, cum ar putea arăta ordinea mondială dacă (sau poate când) dominația americană va fi fost complet înlocuită de puterea globală chineză, se întrebă profesorii Andrew Heywood și Ben Whitham? China se

numără printre acele țări în care unele întreprinderi americane au prosperat și, cu siguranță, nu a fost imună la creșterea culturii de consum (tinerii bogați chinezi de astăzi sunt adesea văzuți ca aparținând aceleiași elite globale ca tinerii americani și europeni bogați și se bucură de multe avantaje ale aceluiași forme de consum). Dar modelul economic al Chinei este cel mult „capitalist de stat”, cu controale stricte impuse afacerilor într-o gamă largă de probleme. Și nu este deloc clar că valorile chineze sunt la fel de puternic modelate de drepturile individualizate la întreprinderile capitaliste. În schimb, valorile culturale colectiviste ale evlaviei filiale (onorarea și sprijinirea părinților și strămoșilor), obligația față de familie, viața sănătoasă și „echilibrul” pot predomina în societatea chineză într-un mod pe care nu l-a cunoscut ordinea mondială americană. „În ultimii ani, alături de creșterea economică pe termen lung, China s-a angajat și în tactici de „putere blândă” (soft power) prin relațiile sale internaționale. Sute de universități din întreaga lume, inclusiv în Statele Unite și Europa, găzduiesc acum „Institutele Confucius” - centre pentru promovarea limbii și culturii chineze în rândul studenților și savanților”. (p.304) Se cuvine a reaminti că Universitatea Lucian Blaga din Sibiu găzduiește un Institut Confucius și un Centru cultural thailandez.

Ideea că înseși cultura și credințele asiatice pot constitui o alternativă la cele occidentale a căpătat amploare în anii 1980 și 1990, situație alimentată de apariția Japoniei ca superputere economică și de succesul așa-numitelor economii ale „tigrilor” asiatici - Hong Kong, Coreea de Sud, Thailanda și Singapore. Această poziție a fost subliniată cel mai clar de Declarația de la Bangkok din 1993, când reprezentanții statelor asiatice din Iran până în Mongolia, reuniți în pregătirea Conferinței Mondiale a Drepturilor Omului de la Viena, au emis o declarație îndrăzneată în favoarea a ceea ce ei au numit „valori asiatice”. Deși nu se respinge ideea valorilor umane universale, prin însăși natura lor, valorile asiatice se presupune că reflectă istoria, cultura și mediul religios al societăților asiatice, subliniind primatul colectivului (familie, societate mai largă și statul) asupra individului.

Populația Asiei era de 4.765.392.538 locuitori la 19 noiembrie 2023, pe baza ultimelor estimări ale Națiunilor Unite. Populația Asiei este echivalentă cu 59,22% din populația totală a lumii, estimată a fi de 8.073.585.437 persoane.

Valorile asiatice au atras atenția asupra presupuselor diferențe dintre sistemele de valori occidentale și asiatice, ca parte a unui argument în favoarea luării în considerare a diferențelor culturale în formularea drepturilor omului. Susținătorii îndeosebi ai acestui punct de vedere i-au inclus pe Mahathir Mohamad și Lee Kuan Yew, la acea vreme primii miniștri ai Malaeziei și, respectiv, Singapore. Din această perspectivă, drepturile omului au fost în mod tradițional construite pe baza ipotezelor occidentale pârținitoare din punct de vedere cultural. Individualismul fusese accentuat ca fiind mai presus de interesele comunității; li s-a acordat prioritate drepturilor în detrimentul îndatoririlor; iar libertățile civice și politice fuseseră elogiare mai presus de bunăstarea socio-economică.

Recunoașterea valorilor asiatice a căutat să repare această stare de lucruri. În centrul lor, a fost situată o viziune a armoniei sociale și a cooperării bazate pe loialitate, pe încadrare în comunitate și respect pentru autoritate - față de părinții din familie, profesorii de la școală și guvernul în cadrul societății în ansamblu. Aliate cu o etică a muncii și economiei, aceste valori au fost văzute ca o rețetă pentru stabilitatea socială și succesul economic. (pp. 305-306)

În acest context, confucianismul s-a impus ca un sistem de etică formulat de Confucius (551-479 î.Hr.) și discipolii săi, care a fost subliniat în primul rând în *The Analects*. Gândirea confuciană s-a preocupat de temele gemene ale relațiilor umane și ale cultivării sinelui. Accentul pus pe ren („umanitate” sau „dragoste”) a fost, de obicei,

interpretat ca implicând sprijin pentru ideile și valorile tradiționale, în special evlavie filială, respectul, loialitatea și bunăvoința. Accentul pus pe junzi (persoana virtuoaasă) sugerează o capacitate de dezvoltare umană și un potențial de perfecțiune realizat, în special, prin educație. „Confucianismul a fost văzut, împreună cu taoismul și budismul, ca unul dintre cele trei sisteme majore de gândire chineză, deși mulți consideră ideile confucianiste ca fiind coextensive cu însăși civilizația chineză”. (p.306)

Ideea valorilor asiatice a primit o lovitură dăunătoare generată de criza financiară asiatică din 1997-1998. Acest lucru s-a întâmplat nu numai pentru că însăși criza a pus la îndoială imaginea „Asiei în creștere”, ci și în mod mai serios, pentru că valorile asiatice au fost considerate uneori responsabile ele însele pentru criză, în primul rând. Privite din această perspectivă, economiile asiatice se clătinaseră din cauza eșecului de a îmbrățișa pe deplin principiile pieței, cum ar fi antreprenoriatul, concurența și individualismul „dur”, iar acest eșec provenea din aspectele culturii asiatice, în special din accentul pus pe deferență, autoritate, datorie și loialitate. Cu toate acestea, ascensiunea Chinei și, într-o măsură mai mică, a Indiei, a reînviat interesul pentru ideea valorilor asiatice, deși în forma lor modernă aceste valori tind să se orienteze mai precis în jurul presupuselor puncte forte ale civilizației chineze și în special ale confucianismului. Cu toate acestea, noțiunea generală de valori asiatice a atras unele critici. Pentru unii, pur și simplu practicarea acestor valori servește ca o scuză pentru supraviețuirea guvernării autoritare și absența reformei democratice liberale în multe părți ale Asiei. Valoarea cheie asiatică, din această perspectivă, se arată a fi pasivitatea politică, o lipsă a dorinței de a pune sub semnul întrebării autoritatea bazată pe un compromis între bunăstarea economică și libertatea politică. Noțiunea de „civilizație asiatică” din care se poate vedea că derivă un set distinctiv de valori a fost, de asemenea, criticată, în conformitate cu preocupările mai largi cu privire la modelul „tectonic” al civilizațiilor. Cultura asiatică nu numai că ajunge să cuprindă o gamă largă de tradiții naționale și un amestec de religii (islam, hinduism, budism, creștinism și așa mai departe), dar și tradițiile sale naționale sunt adesea foarte diverse. De exemplu, așa-numita „civilizație chineză” nu este definită doar de confucianism, ci, mai degrabă, de influențele concurente ale confucianismului, budismului și taoismului, suprapuse, în perioada modernă, de o versiune maoistă a marxism-leninismului. (p.306)

Încercările de a evidenția pârținirile culturale care operează prin doctrina „universală” a drepturilor omului au fost deosebit de semnificative în Asia și în lumea musulmană. După cum s-a menționat, critica asiatică a drepturilor omului subliniază existența unor „valori asiatice” rivale, care se presupune că reflectă istoria, cultura și mediul religios distinctiv ale societăților asiatice.

Valorile cheie asiatice includ armonia socială, respectul pentru autoritate și credința în familie, fiecare dintre acestea fiind menită să susțină coeziunea socială. Așa fiind, promotorii valorilor asiatice contestă și caută să contrabalanseze pârținirea din concepțiile tradiționale despre drepturile omului în favoarea drepturilor față de îndatoriri și în favoarea individului față de comunitate. O altă diferență este aceea că, din perspectiva valorilor asiatice, legitimitatea politică este mai strâns legată de dezvoltarea economică și socială decât de democrația și libertatea civilă.

Deși cei care susțin ideea valorilor asiatice rareori resping teza drepturilor omului în principiu, de obicei pun un accent mai mare pe drepturile economice și sociale, mai degrabă decât pe drepturile civice și politice „occidentale”. Declarația de la Bangkok din 1993, menționată mai sus, adoptată de miniștrii asiatici în perioada premergătoare Conferinței Mondiale a Drepturilor Omului de la Viena, a

încercat în realitate un act de echilibru delicat, recunoscând atât caracterul distinctiv al culturilor asiatice, cât și interdependența și indivizibilitatea drepturilor omului. De asemenea, este de remarcat faptul că, așa cum se știe, guvernul chinez răspunde adesea criticilor aduse istoricului său în domeniul drepturilor omului, argumentând că drepturile socio-economice colective sunt mai importante decât drepturile civice și politice, evidențiind succesul său în eliberarea a aproximativ 300 de milioane de oameni din sărăcie.

Rezervele doctrinei islamice cu privire la drepturile omului au fost evidente din perioada când Arabia Saudită a refuzat să adopte Declarația Universală a ONU în 1948, pe motiv că a încălcat principiile islamice importante, în special prin respingerea apostaziei (abandonarea sau renunțarea la religia proprie). Baza criticii islamice a drepturilor omului, așa cum este subliniată de Declarația de la Cairo privind drepturile omului în Islam (1990), este că drepturile și toate principiile morale derivă din autoritatea divină, mai degrabă decât din cea umană. Ca atare, Declarația Universală a ONU și, de altfel, orice alte principii și legi umane sunt invalide dacă sunt în conflict cu valorile și principiile evidențiate în legea divină Shari'a. Într-adevăr, în principiu, prima ar trebui să derivă din cea din urmă. Din această perspectivă, doctrina drepturilor universale ale omului este considerată ca fiind doar o expresie culturală a dominației politice și economice pe care Occidentul o exercită în mod obișnuit asupra Orientului Mijlociu în special și asupra lumii musulmane în general. Într-adevăr, multe dintre preocupările ridicate de dezbaterile valorilor asiatice au avut ecou și în gândirea politică islamică. Aceste preocupări includ îngrijorarea cu privire la natura seculară a societăților occidentale, care implică o lipsă de simpatie, dacă nu chiar ostilitate față de religie, și un individualism excesiv care amenință valorile tradiționale și coeziunea socială. Pe scurt, Occidentul este calificat drept decadent din punct de vedere moral și, prin ideea drepturilor omului, este în pericol să-și impună decadența morală în restul lumii. Cu toate acestea, critica islamică nu este atât o formă de relativism cultural, cât o formă de universalism alternativ, deoarece islamul, ca și liberalismul, conține coduri presupuse universale, care ar trebui să fie aplicabile tuturor culturilor și tuturor societăților. (pp.415-416)

Cele mai importante inițiative regionale care au apărut în Asia sunt ilustrate de Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est (ASEAN). ASEAN a fost înființată în 1967 de Indonezia, Malaesia, Filipine, Singapore și Thailanda, cărora li s-a alăturat ulterior Brunei Darussalam (1984), Vietnam (1995), Laos și Myanmar (1997) și Cambodgia (1999). ASEAN a fost un produs al perioadei Războiului Rece, interesele sale inițiale concentrându-se în principal pe probleme de securitate, în special pe cele legate de soluționarea disputelor intra-regionale și pe rezistența împotriva influenței superputerilor. Cu toate acestea, organizația s-a îndreptat constant spre cooperarea în chestii economice și comerciale, ajungând în 1992 la acordul de înființare a zonei de liber schimb ASEAN. Acest lucru a fost completat prin creșterea regionalismului politic, sub forma unui accent pe „valorile asiatice”, descrise uneori drept „modul ASEAN”, deși extinderea și alte evoluții au făcut ca aceasta să devină, peste timp, un aspect mai marginal și mai contestat al proiectului ASEAN.

Procesul de integrare condus de ASEAN a primit, totuși, un impuls reînnoit de la sfârșitul anilor 1990 încolo, atât prin apariția vulnerabilităților expuse de criza financiară asiatică din 1997-1998, cât și prin nevoia acută de a coopera și de a concura eficient cu puterile economice în creștere rapidă ale Chinei și Indiei. Acest fapt a stimulat noi inițiative, precum propunerea de creare a Comunității Economice ASEAN, care i-a determinat pe unii publiciști să facă paralele cu Uniunea Europeană și procesul de integrare europeană. În plus, prin ASEAN au fost intensificate încercările de a promova

dialogul politic și economic cu marile puteri, în special cu cele „trei mari” puteri din Asia-Pacific, Statele Unite, China și Japonia. În acest sens, s-a pus un accent deosebit pe consolidarea relației ASEAN cu China. În 2002, de exemplu, China și ASEAN au convenit să creeze între ele cea mai mare zonă de liber schimb din lume, cuprinzând peste 2 miliarde de oameni și care a intrat în vigoare la începutul anului 2010. (p.634)

Concluzie

Cum concluzionează profesorii Andrew Heywood și Ben Whitham întreaga carte recenzată succint în aceste pagini doar din perspectiva valorilor asiatice? În opinia lor, o întrebare cheie pe care ar trebui să ne-o punem este: a cui politică globală va modela viitorul nostru global colectiv? Viziunile privind „lumea democrațiilor” și „comunitățile internaționale” tind să privilegieze menținerea unei ordini mondiale „eurocentrice”, dominată de Occident. Pe de altă parte, viziunile generate de „secolul chinezesc” și de „ascensiunea Sudului Global” sugerează o potențială reechilibrare a puterii în politica globală din următorii ani.

Îndemmurile de „decolonizare” a înțelegerii noastre asupra politicii globale s-au accelerat în ultimii ani, iar Aristotel însuși - adesea presupus a fi o personalitate fundamentală în civilizația europeană sau „occidentală” ca tradiție culturală și politică, civilizație care va continua să practice dominația în întreaga lume - nu era „european” într-un sens care ar fi recunoscut astăzi și, de fapt, „i-a catalogat pe europeni drept barbari”. De prea multe ori, se argumentează, că viziunile despre „global” s-au echivalat cu proiecții occidentale ale elitelor sociale din cadrul câtorva state puternice - foste puteri colonizatoare care dețin bogăția și dominația politică a zilei exercitată asupra întregii lumi.

Întregul volum este finalizat cu următoarea afirmație:

O politică cu adevărat „globală” ar putea identifica mai multe voci reprezentate în viitor; indivizii, grupurile și societățile marginalizate istoric pot ajunge să exercite o putere din ce în ce mai mare asupra viitorului global. Tot ceea ce se dovedește cert este că „politica globală va continua să fie un efort contestat și controversat, deoarece multe voci diferite se luptă să se facă auzite sau să-și afirme autoritatea asupra celorlalți, în fața rezistenței și concurenței inevitabile”. (pp.647-648)

Această afirmație are meritul incontestabil de a stimula noi studii academice asupra viitorului cooperării internaționale la nivel planetar, într-un moment de proliferare a disputelor și conflictelor care nu pot fi rezolvate pe cale pașnică de comunitatea mondială a națiunilor a cărei funcționare este departe de a fi ghidată de spiritul solidarității globale.

Constanța Abălașei Donoșă - Peisaj

Nicolae BĂLAȘA

Despre Omul amestec al vremurilor și lipsurile sale la inventarul contemporan

În capitolul anterior, în încercarea de a cuprinde și fixa ideea de om, am făcut trimitere și la sufletul său, după unii contemporani, echivalent al conștiinței, după mine, lumină, o altfel de lumină decât lumina pe care o percepem cu ochiul liber. Parafrazând-l pe Parmenide, spuneam că: „sufletul este și nu poate să nu fie”. În construcția acelei afirmații, a stat însăși filosofia gânditorului grec, dar și o mare parte din filosofia și mitologia indiană, shivaismul (Mitul lui Shiva). Shiva, parte a trinității hinduse (în sanscrită, Trimurti - Brahma - creatorul, Vishnu purtătorul și conservatorul și Shiva - distrugătorul), deși zeu al distrugerii este perceput, totuși, ca o forță pozitivă, câtă vreme în hinduism distrugerea, ca purificare, face parte din creație. Reamintesc faptul că în hinduism, ca de altfel în aproape toate miturile indiene, reîncarnarea este pedeapsa primită de la zeul suprem (Brahma) pentru a redeveni crâmpelul de lumină pură din lumina supremă, în care hindusul trebuie să se întoarcă. Prin urmare, reîncarnarea este scop al vieții, în termenii lui Kant, niciodată doar mijloc, într-o închiderea a acestui cerc al creației.

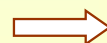
Pe de altă parte, Ființa, în viziunea lui Heidegger, este acel „a fi aici” și „acum”. Pentru om, a fi aici și acum, ca prezență universală activă, și, evident, ca imanentă pe pânza vremurilor sale.

În altă ordine de idei, tot data trecută spuneam că omul, singura făptură de pe fața pământului cu trup, suflet, rațiune, emoție, empatie etc. care trăiește în lume, își are un rost și un loc al său în mijlocul acesteia, înțelege și se înțelege pe sine spre a-și exprima, la nivelul limbajului, gândurile, își caută fericirea fără a ști ce este. Pentru a încurca și mai mult lucrurile, adăugăm faptul că fiecare dintre noi înțelegem, trăim, simțim și ne exprimăm diferit ceea ce numim fericire. Totul depinde de factori obiectivi, cultură, educație, peseverență în șlefuirea celor două, atitudine socială, dar și de factori subiectivi, dorință, voință, dăruie etc. Prin urmare, dobândirea ei, a fericirii, se face pe căi și cu mijloace diferite. Pentru a nu lăsa la mâna hazardului această formă de a dobândi, am să reamintesc că oricare faptă pe care o săvârșim pentru dobândirea fericirii, ar trebui să fie faptă morală, să se bazeze pe o etică universală a omenirii, și, tot în termenii lui Kant, să fie făcută din datorie, ca scop în sine. În viață situația nu este aceeași oriunde și tot timpul în acest fel. Dimpotrivă, omul face cam totul din întâmplare, din interes, de cele mai multe ori egoist sau ca mijloc de a îndeplini un scop. De aici și diferențierile noastre ca oameni în lume. Unii, firi draconice, pot fi fericși doar atunci când răul premeditat semenilor săi, este în acțiune și la vedere. Marea majoritate a acestor indivizi au ochii rotunzi, privire satanică, fixă, sfredelitoare, genele înțepenite deasupra unor pupile parcă înghețate. Alții se consideră fericși când se regăsesc ca proiecție socială, în ochii altora, validați ca firi pozitive, gata oricând să-și ofere sprijinul. În altă categorie se adună obsedații de funcții, gata oricând să sa-

crifice principii (dacă au!), chiar să ucidă pentru un loc în scaunul puterii. Alături lor, desigur, și fericirea proștilor, a celor care, potrivit lui Liiceanu, au rămas înțepeniți în sistem. Plesniți de un comportament lamentabil, pe alocuri cu pusee patologice de bipolaritate, și categoria frustraților fericți, ce strâng laolaltă tagma mentorilor ce trebuie urmați fără tăgadă. Ei sunt cei ce, tot timpul, decretează: asta e așa, ailaltă e așa, ăsta trebuie jupuit, ălăalt, spânzurat etc.

Pentru a înțelege mai bine, am să iau un exemplu din realitatea concretă. Nu este un secret faptul că de aproape treizeci de ani, lucrez într-o instituție, care trebuie să asigure echilibrul la nivelul comunicării publice și să apere, în acest sens, și în același timp, interesul publicului. În comunicarea mass-media audiovizuală, cum de altfel în toate tipurile de comunicare, uneori, după cum am văzut în paginile anterioare, chiar și în comunicarea științifică, ne aflăm la nivelul comunicării subiective, subiectivitate, desigur, dată de cuvânt, prin denotațiile și conotațiile sale, de semantica sa, și, desigur, de contextul de semnificare. În aceste condiții, cine muncește mai și greșește, iar aici pe plaiurile românești, până și lucrurile bune, și bine făcute, totuși, din precauție sau orgolii fără margini, trebuie pedepsite. Ține de ideea cu capra vecinului, ascunsă, în ultima vreme, sub o altă idee, aceea de perfecțiune. Odată făcute aceste precizări, am să vă spun cum un post de televiziune „X” a achiziționat, să-i spunem, un produs media, de la un influencer englez care, pentru a vinde produsul a apelat și la senzațional. Materialul respectiv, difuzat pe un post „Y” de televiziune, făcea trimitere, printre altele, la frumusețile României, în special la frumusețea Munților Bucegi, munți sub care sau prin care ar exista kilometri întregi de tuneluri încărcate de mister. Analizat doar prin raportare la textul de lege, fără o documentare și verificare a informației (tuneluri în Bucegi?!), produsul editorial a fost taxat ca dezinformare, postul tv, care a difuzat emisiunea, a fost sancționat de autoritate, iar moderatorul emisiunii luat în derădere.

„Și care ar fi problema”, v-ați putea întreba unii dintre dumneavoastră întărindu-vă convingerea cu o expresie lingvistică intrată în folclor: „unde-i lege, nu-i tocmeală”. Păi este, spun eu, ținând cont atât de textul legii, dar și de spiritul ei, atribute valabile încă de pe vremea dreptului roman. Și ca să-mi justific atitudinea, am să adaug faptul că pentru a putea funcționa, un post tv trebuie să aibă o grilă de programe ce conține, tot conform legii, câteva tipuri de emisiuni: emisiuni informative, divertisment, emisiuni educative, cultural religioase, publicitate etc. Revin la produsul media achiziționat și schimb perspectiva de abordare și de analiză a conținutului (inițial) de tip informativ, ce impunea în prealabil, pentru validare, informații din cel puțin trei surse, în produs cultural și iau în calcul faptul că autorul

produsului, al filmului difuzat, a folosit în realizarea conținutului, conform ideilor sale creative, elemente de fantastic, specifice literaturii fantastice sau basmului, elemente validate de către toate academiile din lume. Din această perspectivă, a produsului cultural împănate cu fantastic, senzaționalul este justificat, iar spiritul legii protejează pe deplin atât producătorul, cât și emițătorul, în speță postul tv. În acest nou context, sancțiunea ar trebui să nu existe, iar ironia produsă să se autodizolve, dacă nu cumva se va întoarce ca un bumerang, împotriva celor ce au urzit-o. Întrebarea pe care ne-o punem, stăruie asupra lipsei de flexibilitate în analiza de conținut, lipsă ce poate avea ca suport mental, premeditarea unei sancțiuni. Sancționarea premeditată, nu este permisă de lege. Ea, premeditarea, la rândul ei, fiind pusă în mișcare de atributele și stările umane de tip negativ, ele însele producătoare a unui acel „trebuie sancționat”, adică a unui imperativ specific aroganței, omului plasat de el însuși deasupra, ca să nu spun mai mult.

Am făcut acest studiu de caz, pe o faptă reală, pentru a convinge că oricât de diferiți am fi și ne-am crede, spusele grecilor din Antichitate, ale lui Schopenhauer, spuse trecute și prin filtrul lui Nietzsche, sunt valabile și astăzi. Prin urmare, omul indiferent din ce cultură face parte, ea, cultura sa, în funcție de anumite trăsături umane, poate fi împărțită în două: apolinică și dionisiacă. Apolinicul, potrivit lui Nietzsche, reprezintă individualul, claritatea progresul, armonia, rațiunea, pe când dionisiacul ar reprezenta, în primul rând, dezordinea, beția, nebulia și mulțimile, opuse individualului. Persoana dionisiacă este, la general vorbind, impulsivă și dezordonată, dar creativă și plină de imaginație, pe când apolinicul este tipul de om logic, rațional. Potrivit aceluiași autor, împletirea apolinicului cu dionisiacul ar duce la realizarea marilor creații, a marii arte. Din nou, după un gram de reflecție și introspecție, a fiecăruia din noi, firesc e să ne întrebăm din ce tabără facem parte? Pentru un răspuns cât mai adecvat, acum când suntem la peste 2000 de ani de greci și aproximativ o sută cinczeci de ani de Nietzsche (n. 15 octombrie 1844, Röcken, d. 25 august 1900, Weimar), facem apel la noile cunoștințe despre fiziologia omului). Potrivit noilor cercetări, din secolul XX, creierul uman ar fi împărțit în două emisfere, partea stângă, responsabilă de ceea ce numim manifestări logice și partea dreaptă ce s-ar ocupa de creativitate. În realitate, în creierul omului sunt interacțiuni permanente ce au ca rezultat gândirea sa. La fel ca în creierul uman și omul ca ansamblu, un amestec de bine și rău ce se potențează reciproc spre a se arăta lumii, când într-un fel, când în altul. Omenirea, la rândul său, prin extrapolare, are în componența sa oameni buni și oameni răi. De mii de ani la fel!

Ceea ce intrigă este momentul la care îi punem, din nou, sub semnul întrebării, statutul. Avem pretenții înalte, însă el și a decăzut!

Ce este omul, ce este lumea?

Pentru Umberto Eco, lumea de astăzi este invazia imbecililor.

La noi, cel mai bine a spus-o Eminescu.

*Voi, pierduți în gânduri sunte, convorbeați cu idealuri;
Noi cârpim cerul cu stele, noi mânjim marea cu valuri,
Căci al nostru-i sur și rece - marea noastră-i de îngheț,
Voi urmați cu râpejune cugetările regine,
Când, plutind pe aripi sunte printre stelele senine,
Pe-a lor urme luminoase voi asemenea mergeți.*

*Noi? Privirea scrutătoare ce nimica nu visează,
Ce tablourile minți, ce simțirea simulează,
Privim reci la lumea asta - vă numim vizionari.
O convenție e totul; ce-i azi drept mâine-i minciună;
Ați luptat luptă deșartă, ați vânat țintă nebună,
Ați visat zile de aur pe-astă lume de amar.*

*Rămâneți dară cu bine, sunteți firi vizionare,
Ce făceați valul să cânte, ce puneți steaua să zboare,
Ce creați o altă lume pe-astă lume de noroi;
Noi reducem tot la pravul azi în noi, mâini în ruină,
Proști și genii, mic și mare, sunet, sufletul, lumină, -
Toate-s praf... Lumea-i cum este... și ca dansa suntem noi.*

Nicolae ȘAPCĂ (R. Moldova)

*D
a
e
m
e*

Sonet bucovinean

Aș mai pleca prin lume să mă plimb
Să văd New Yorkul, Londra și Parisul,
Apoi să mă întorc în paradisul
Acestui plai ce poartă Sfântul Nimb.

Aș vrea să văd un carnaval la Rio
Ce-mbată Răsăriutul și Apusul
Și să mă-ntorc la Crasna să văd „Ursul”
Cum joacă-n bătătură, dar cu brio.

De ce n-aș savura pe o terasă
Un whisky chiar de marcă, scoțian?!
Dar să revin în beciul de acasă,

Să scot un vin uitat din care an
Așteaptă ca să-mi spumege pe masă
Motiv pentru-un sonet bucovinean.

Sonet la cumpănă de anotimpuri

Ce triști copacii au rămas în crâng
Un dor pierdut în teatrul cel de vară,
Plâng lumânări cu lacrimi de ceară
Ce-n cruci de geamuri flăcările-și frâng.

Cad ultimele frunze-n fapt de seară,
În valuri reci de-asupra lor se strâng
Nori negri pe sub stele rece plâng
Făcându-le lumina mai precară...

Și iată zorii vin cu-ntârziere
Înfășurați în cea dintâi zăpadă,
Iar soarele slăbit de-a sa putere

Parcă ar vrea pe boltă să purceadă...
Cad fulgi plăpânzi o dulce mângâiere
A iernii ce ne plimbă prin baladă.

Mai trag de sfoară clipa...

Mai trag de sfoară clipa ce s-a scurtat în ziuă
Și iarăși vine noaptea în mantie de ceață,
În jurul unei frunze dansează pe o ață
Drăciile de veghe ce tulbur' apa-n piuă.

Repulsii îmi produce imaginea curentă,
Încornorații sfetnici „bat talpa la podea”,
Ahile cu călcâiul ascuns după perdea
Rostește-o rugăciune în stare vigilentă.

Au împânzit grădina și „hora” lor e una,
Nici nu dispar în haos la semnul Crucii Sfânt,
Bat „Leafa”* pe spinarea muncitului Pământ,
Fără să-i dea popas, sorbesc din el întruna.

În adâncimi terestre văd stele putrezite,
Azi luminează-n lume drăciile pocite.

*A bate „Leafa” - în unele zone - a juca „Băza”.

George PETROVAI

Nechemații în cultură se agită și fac gură...

Indiscutabil că, pretutindeni în lume, cultura este făcută de oameni înzestrați pentru oameni (contemporani și generațiile următoare): consumatori de artă și cultură (oameni dornici să se îmbogățească în plan moral-spiritual), respectiv comercianți, trepăduși, agitatori și activiști, care fie că trăiesc și se îmbogățesc prin afaceri profitabile cu operele culturale-artistice (colecționari de artă veche și contemporană, falși mecenaiți, editori descurecăriți etc.), fie caută nemurirea (!) prin acțiuni dedicate unor valori certe (de pildă, aldeăștia consideră că-i un sacrilegiu nu să nege existența Atoatefăcătorului, ci ca cineva în temă să vorbească despre unele imperfecțiuni ale operei eminesciene!), sau prin însăilări dedicate unor persoane/nume, intrate în grațiile submediocrelor „inginerii” ale prezentului (necuşere critici elogioase, reclamă cu toptanul), ca și cum printr-un atare exhibiționism l-ar face imun pe acel cineva la trecerea timpului și la suprema lui judecată în materie de valoare autentică.

Nu știu cum se prezintă lucrurile pe alte meleaguri, dar la noi se consumă enorm de mult timp și resurse (financiare, materiale, psihomentele) cu ceea ce Petre Țușea numea aflarea în treabă la români: uniuni, asociații, întruniri, cenecluri, dezbateri, festivaluri, lansări de cărți și alte producții, concursuri, expoziții, tabere (cică de creație) etc.

Mă rog, nici nu-i așa de rău că atâția români aspiră la faima/nemurirea de-o clipă (cum spuneam, adevărata nemurire este caucionată de timp!), că doar plantele spirituale, aidoma celor care asigură hrana trupeză, au nevoie de bălegar până ajung să lege rod. Baiul este că cei mai mulți dintreăștia vor să fie neaparat în centrul atenției (lăudați, premiați, galonați), chit că unii (a se citi „cei mai mulți”) dintre ei habar n-au să scrie (nici tu har/inspirație, nici tu gramatică, vocabular și logică), dar se cred mari scriitori și/sau poeți, iar alții (paraleli cu desenul, culoarea și perspectiva) se consideră geniali într-ale artelor plastice.

De altminteri, nu de puține ori mi-a fost dat să citesc torturante fioroșenii (imparionabile erori gramaticale și logice) pe site-urile și blog-urile cu care colaborez de ani și ani, încât nu m-am putut abține să nu atenționez redacțiile/administratorii lor că, prin postarea unor astfel de făcături imbecile și imbecilizante, compromit publicațiile și pe colaboratorii cu certă greutate culturală.

Dar ți-ai găsit să procedezi în acest mod onorabil și cu adevărat rodnic pentru cultura mai presus de prețăluirea în bani, implicit pentru sănătatea vitalului plan moral-spiritual al omului din totdeauna și pentru totdeauna! Tot acuși-acuși apar noi și supărătoare mostre din pseudocultura postmodernistă, fapt care mă face să caut niscaiva explicații, cât de cât rezonabile, între „nu se vrea altceva” (se știe că toate actualele canale de cultură aproximativă caută efemerul ratingului/formei, nicidecum performanța conținutului) și „nu se poate mai mult”, după ce globalismul banului și al superficialului cu ifose (nutilități cu patalamale rostuite) a răsturnat lumea cu gaibaracele în sus: locul binelui a fost luat de rău (necredință, sodomie, goană turbată după aparență), al adevărului de minciuna cu ștaif/politizată, al păcii

de război, al certului și stabilului de incert și instabil.

Căci iată ce afirmă/recomanda în anul 1956 pretinsul filosof evreu Günther Anders, nu știu dacă intuitiv/clarvăzător, dar cu siguranță programatic (în spiritul Planului Kalergi, parte din atotputernica și ticăloasa sforărie globalistă): „Ideal ar fi formarea indivizilor de la naștere, prin limitarea aptitudinilor lor înăscute. Apoi, am continua să condiționăm prin reducerea drastică a nivelului și calității educației, pentru a o readuce la o formă de integrare profesională. Un individ needucat are doar un orizont de gândire limitat și cu cât gândul lui se limitează mai mult la preocupări materiale, mediocre, cu atât se poate revolta mai puțin. *Trebuie să ne asigurăm că accesul la cunoaștere devine din ce în ce mai dificil și mai elitist... că decalajul se mărește între oameni și știință, că informațiile destinate publicului larg sunt anesteziate de orice conținut subversiv* (subl. mea, G.P.). Mai ales fără filosofie! Din nou, este necesar să folosim persuasiunea și nu violența directă: vom difuza masiv, prin intermediul televiziunii, divertismentului, mereu măgulind emoționalul, instinctivul”.

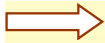
Și mai departe: „Vom pune sexualitatea pe primul plan al intereselor umane. Ca anestezic social, nu există nimic mai bun. În general, vom avea grijă să alungăm seriozitatea din existență, să ne batem joc de tot ce are valoare ridicată (subl. mea, G.P.), să menținem o apologie ridicată pentru lejeritate; astfel încât euforia reclamei, a consumului să devină standardul fericirii umane și modelul libertății”.

Din citatele de mai sus rezultă cu claritate trei concluzii pentru pământeni de ieri, de azi și de mâine:

1) Omenirea a fost și continuă să fie jucată pe degete de societățile secrete: ieri de francmasonerie, astăzi de „iluminați” și globaliști, mâine de atotnocivii sataniști cu pretenții demiurgice;

2) Autorul G. Anders dezvoltă nucleul cărții *Protocolurile înțelepților Sionului*, Editura ALMA, 1997 (forma de exprimare/comunicare este indubitabilă: „am continua”, „să ne asigurăm”, „să folosim”, „vom difuza”, „vom avea grijă”), carte în care printre altele sunt scrise negru pe alb următoarele: „Dacă astăzi câteva state se ridică împotriva noastră, acestea o fac numai de formă, la dorința și la ordinal nostrum, deoarece ne e folositor antisemitismul lor pentru a-i governa pe frații noștri mai mici” (*Protocolul IX*); „Creștinii sunt o turmă de oi, iar noi suntem pentru ei niște lupi” (*Protocolul XI*); „Scopul nostrum este puterea” (*Protocolul I*), dar nu una oarecare, ci Guvernământul Suprem (*Protocolul V*); Educația poporului constă în desființarea învățământului liber și în permanenta atenție ca fiecare clasă socială „să fie crescută într-o aspră îngrădire, după menirea și lucrul care o așteaptă” (*Protocolul XVI*), căci „Singur regele și cei trei inițiatori ai săi vor cunoaște viitorul” (*Protocolul XXIV*); Întrucât „Progresul, ca o idee greșită, servește la întunecarea adevărului, pentru ca nimeni să nu-l cunoască în afară de noi, aleșii lui Dumnezeu, păzitorii lui”, adevărații conducători ai francmasonilor vor reduce treptat drepturile și libertățile cetățenești, apoi „vor fi suprimate

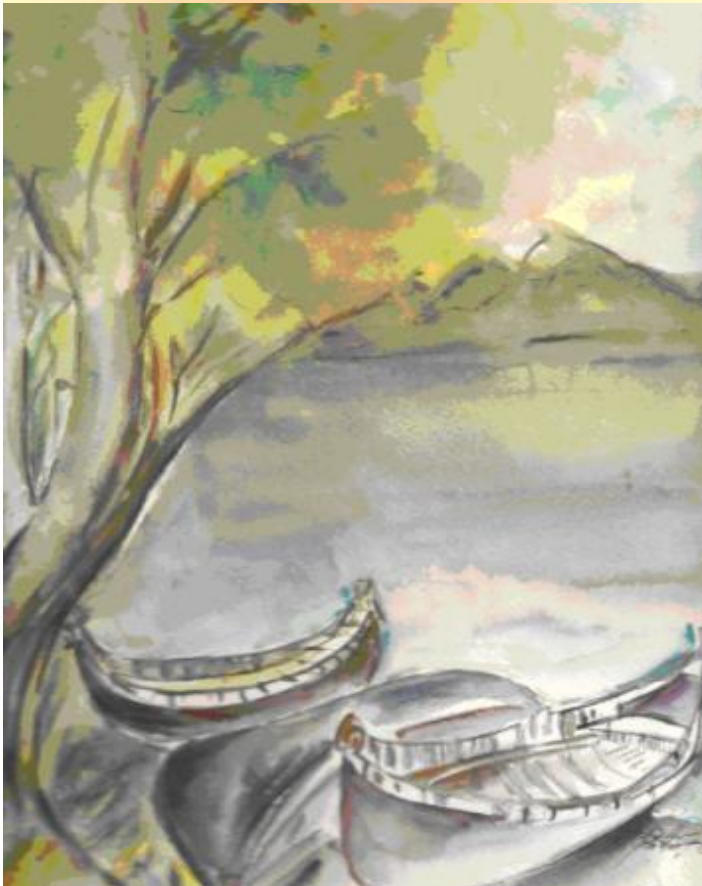

Constituțiile” (Comentarii la Cap. X);

3) Cu excepția sodomiei, neomarxismului și (in)corectitudinii politice, nenumite astfel de autor, dar subînțelese în subsidiar, toate celelalte idei antiumane și anticreștine, expuse cu imperativă neobrăzare francmasonico-sionistă de Günther Anders (sexualitate, accesul limitat la cunoașterea reală, bătaia de joc la adresa valorii ridicată, reclama deșănțată, consumul sporit, fericirea iluzorie, imbecilizarea în masă, cărmuirea la plesneală etc.), sunt pretutindeni prezente în toată lumea cu pretenții democratice, România fiind cu siguranță campioană la tot ce ține de minciună, falsitate, ipocrizie și nelegiuire.

De exemplu, se face mult tam-tam în legătură cu premiile Nobel și Oscar, deși cam toată lumea instruită și informată știe că ambele sunt dacă nu integral francmasonice, atunci sub influența acestor sfarari planetari și a sculelor lor politico-sociale. Căci numai astfel se explică faptul că, indiferent de grozăvia politicilor naționale și internaționale, Hitler și Stalin au fost stupefianți candidați la Premiul Nobel pentru Pace (sic!), firește, doar atâta timp cât n-au călcat zdravăn pe becul francmasonico-evreiesc: primul cu soluția finală, celălalt cu „Complotul halatelor albe”, chit că marele satrap gruzin era oleacă evreu.

Bagatelizarea autenticei valori fiind generalizată (nu doar în politică, ci și în știință, gândire, cultură sau... sport), nu mai deranjează pe aproape nimeni că recent, la Gala Balonului de Aur din Paris, retardatul de L. Messi a fost desemnat de haramurile sportive din Europa (posibil îmboldiți de confrății americani) drept câștigătorul celui de-al optulea „balon de aur”, în dauna mult mai tinerilor și mai îndreptățiților contracandidați Erling Haaland și Kylian Mbappé, cu toate că mulți oameni de meserie (antrenori, jucători, comentatori, conducători de mari cluburi) susțin, fără ca politrucii sportului național și internațional să-i bage în seamă, că argentinianul - în evident declin de formă și net inferior fenomenalului Pele - ar fi meritat pe bune cel mult cinci trofee...

C. Abălașei Donosă - Peisaj cu bărci

Ionuț PANDE

Poeme

Boieru natur

Pământul scrie în fiecare zi;
cu flori, cu frunze, cu copaci;
și, mai ales, cu oameni despovărați de umbre.
Scrie cu călimara-ntoarsă,
amestecând culori în croncănit de corb.
Prea mult albastru pentru o zi de doliu.
În răzorul de cer, pașii zdrobesc muguri de stele.
Buze lacome desfrunzesc săruturi.
O pasăre moțâie pe lemnul putred al gândului.
Mă izbește timpul violet al ochiului de flaut.
S-au descălțat zorii de iarbă;
nevertebrată lume de haos ordonat.
Pământul scrijelește o poezie de boieru natur.

Liniști de aur

Lemnul alege scrinul dintr-o pădure de nuanțe muzicale.
Scoabește în geometria spațială culcușul clipelor venerate.
Peste fibra răscolită, cad pulberi de neant colorat.
În afunduri strămutate, oasele își storc seva de strugur mumificat.
Timpul cioplește tăceri negurative dintr-o fâșie de stejari flămânzi.
Un șotron adună pătrățele de amintiri în irisul de fosfor al ochiului.
Mai vâjâie prin aer un zbor de ieruncă în lopeți măsurate de luturi.
Inima se balansează între secunde de eterizări consecutive.
Doar gândul împunge, cu unicornul,
învelișul arid al așteptărilor definitive.
Spiritul s-a altoit pe ramul cerului,
un agregat minușos de misterioase creșteri.
Tăcutele liniști de aur presărat...

Limbi ecouri

Bătrâne Univers de iască, ai adormit sub gene grele
și tot îți cad genuni peste genunchi de stele!
Și-atârnă plete albe în haosuri de galaxii
și tot mai strângi în pumni de pulberi
căluți și lei și capricorni, puzderii mii de mii.
Ajunge-atâtea nemăsurate căi de ingeri mestecați lumini
în raiul modelat de spațiali ciorchini.

Și-au vuit de glasuri, repetate-n limbi ecouri
miriadele frecvențe de avide inimi
răsărite-n săltărețele rondouri.

Când am ajuns în Ursa Mare, mi-a căzut timpul la picioare:
Am obosit, flăcău de humă arsă-n cuptoarele de Lună!
M-apasă în infinituri verzi, secundele când îmi dezmierzi.
Și und' te pierzi!
Și und' te pierzi!

Ileana COSTEA
(California)

Lecție de cinematografie cu Ligia Ciornei și Viorel Chesaru

O seară frumoasă de toamnă californiană, când, după o zi călduroasă, se face răcoare la căderea întinericului, pentru că suntem în deșert. Dar este agreabil de stat pe terasă unde m-am instalat să îmi aștept musafirii, pe Ligia Ciornei care m-a anunțat că va veni cu încă cineva, Viorel Chesaru. Ligia mi-a mai făcut o vizită și anul trecut, când a venit în California de Sud după premiul primit la festivalul din Vermont cu filmul ei „Norii de la Cernobil” / „Clouds of Chernobyl”. Mi-a recomandat-o prietenul meu regizorul Andrei Zincă din Los Angeles. Pe Ligia și pe mine ne leagă un subiect de interes comun: admirația și pasiunea noastră pentru campioana aviației din anii '30, Smaranda Brăescu. Ligia lucrează la un proiect de film artistic despre această eroină. Iar eu am organizat un Zoom pe acest subiect pe vremea Covid-ului, cu participare largă (125 de persoane), în colaborare cu comandorul Laurențiu Buzenchi, Președintele ARPIA Cluj și câteva evenimente „la fața locului” în Los Angeles și la Palm Springs, după pandemie, în octombrie 2022. Ligia îmi devenise dragă de la prima noastră întâlnire și pentru că avem firi asemănătoare, inclusiv dorința de a aborda provocări („challenges”) și forța necesară pentru a persevera până a le duce la bun sfârșit. Faptul că Ligia mi-a trimis un mesaj text numai cu numele celui cu care va veni, m-a făcut să înțeleg că trebuie să fie cineva cunoscut. Și Viorel Chesaru este într-adevăr important în lumea filmului, conduce o companie numită Chainsaw Europe la București și este președintele organizației Creative Romanian Film Makers. Viorel, sub sigla Chainsaw Europe, a făcut un film despre Regina Maria, unul despre Regele Mihai și acum

vor face unul despre Ceaușescu, cele trei personaje care, spune Viorel, au pus cea mai puternică amprentă pe istoria României. El este producător de film, în general coordonează post-producția de film și este și co-producătorul filmului pe care îl pregătește acum Ligia, „Dom-nișoara Smaranda Brăescu”. Viorel a fost co-producătorul și coor-donatorul de post-producție pentru filmele din 2022 ale Ligiei, „Clouds of Chernobyl” și „Anul Pierdut”. El s-a remarcat și prin faptul că a lucrat la filmul de succes Metronom (2022).

Ligia și Viorel au venit în Los Angeles pentru a participa la American Film Market (AFM) care se ține anual aici, în cartierul-oraș Santa Monica (anul acesta între 31 Octombrie și 5 Noiembrie 2023). M-am bucurat că am avut ocazia să-l cunosc pe Viorel Chesaru căruia i-am intuit firea plăcută, răbdarea de a explica, claritatea de gândire și capacitatea de articulare, pasiunea și vasta lui experiență în domeniul filmului. Seara a decurs cu conversații animate, iar pentru mine a fost o adevărată lecție despre cinematografie. Și domeniul îmi atinge o coardă sensibilă căci în adolescență am dat la București la regie de film întâi, un vis pentru mine neîmplinit, căci am terminat prin a deveni arhitect și apoi inginer.

(Viorel Chesaru - VC) Un film are multe faze: faza de dezvoltare în care sunt incluse și scenariul și finanțarea, faza de filmare, faza de post-producție, faza de participare la festivaluri și faza de distribuție. Producătorul sau coordonatorul de post-producție este cel care vine cu serviciile necesare după ce s-a terminat filmarea: editare, sunet etc. Rolul acestuia este foarte important pentru reușită, pentru că dă forma finală cu care filmul va apărea pe piață. „Video engineer-ul” este cel căruia îi revine rolul pe care înainte, pe când se filma pe peliculă, îl avea editorul. Acum punerea împreună a imaginilor filmate digital, în format video, este mult diferită și mai complicată. Inginerul de video trebuie să fie cineva specializat, să știe cum să verifice și să aleagă din baza de date video și audio și să le pună împreună.

(Ligia Ciornei - LC) Un film nu are doar un singur producător. În genericul oricărui film apare o listă lungă de producători. Există producător, producător executiv, care se ocupă numai de finanțare și co-producători.

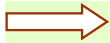
Eu am scris un prim scenariu. Acum avem nevoie de un „script doctor” (pentru a folosi termenul intraductibil din engleză). Este vorba de un scriitor care să îmbunătățească scenariul existent în ce privește structura lui, caracterizarea/construcția personajelor, dialogul, ritmul, temele și alte elemente.

O să ne trebuiască și diverși consultanți creativi (scenariști, istorici, producători creativi, costumieri etc.). E necesară redarea cu veridicitate a culorii epocii în care a trăit Smaranda Brăescu atât în ceea ce privește vestimentația, decorurile, avioanele, obiceiurile, legi, finanțe etc., necesitând un studiu atent de documentare și modul în care toate acestea pot fi redade prin mijloace cinematografice. Ca să pregătim filmul și să îi completăm povestea avem nevoie de o infuzie de oameni care să vină cu înțelegerea profundă a fiecărui domeniu.

Simona Steriu, Cosmin Dumitrescu, Ligia Ciornei și Viorel Chesaru la AFM 2023

Am semnat deja un contract cu o producătoare de origine română, din New York, Alexandra Laura Ștefan, care alături de Viorel Chesaru îmi vor pune la dispoziție cele necesare pentru a atrage oamenii potriviți în jurul poveștii. Alexandra a început deja campania de promovare a filmului pentru adunarea de fonduri. Avem nevoie de \$ 170,000 + pentru a putea începe să construim autenticitatea poveștii. Vrem o actriță consacrată, căci asta va contribui mult la ușurarea străngerilor de fonduri necesare în continuare și găsirea de producători. Estimăm că filmul va costa cam 20 milioane de dolari.

(VC) American Film Market (AFM) este cel mai important târg internațional de film. Este un târg de sine stătător, și nu combinat cu un festival, cum sunt festivalul de la Cannes, Berlin, sau Pandora, Sundance. E important ca cei ce lucrează în domeniul filmului în România să meargă să întâlnească producători din lumea de vest, din SUA, să înțeleagă cum se procedează acolo, să își creeze o rețea de persoane importante cu care eventual să intre în parteneriat. Pentru film alegi partenerii pe încredere, și încrederea se câștigă în timp nu peste noapte. Deci trebuie să îi întâlnești de mai multe ori pentru a înțelege dacă sunt potriviți pentru colaborarea cu tine, pentru succesul filmului tău.

(LC) Pentru mine mersul la Cannes a fost benefic căci am întâlnit-o pe Alexandra. A fost pur și simplu o întâmplare că la o recepție era o masă goală cu doar două scaune și ne-am așezat una lângă alta. I-am arătat caietul de prezentare al filmului meu „Domnișoara Smaranda Brăescu”, în care am pus la sfârșit o poză cu campioana, sub care erau scrise cunoscutele ei vorbe „Lăsați-mă să zbor”. Și aceste vorbe s-au întâmplat să fie și ale Alexandrei când și-a convins familia că trebuie să plece din țară, unde se simțea „prinsă la sol” ea spunându-le mereu „Lăsați-mă să zbor”. De fapt este și multă asemănare de personalitate între mine și Alexandra.

(LC) Participând la AFM am prins curaj căci mi-am dat seama că pot sta la masă cu producători pentru a le spune despre filmul meu. A venit și Alexandra de la New York, special pentru a putea sta noi două mai lung de vorbă. De câte ori ne-am prezentat împreună unui producător cu proiectul am spus „Dacă o femeie, româncă, a reușit să cucerească inimile americanilor și să doboare recordul absolut la saltul cu parașuta și noi ca femei, putem realiza acest film”. Și formula asta a câștigat mereu atenția. Sunt timpurile feminismului.

(VC) România era peste tot la AFM-ul de anul acesta. Banere pe care scria România, și video clipurile filmelor românești prin multe locuri în hotelul unde s-a ținut târgul. Și toate costă scump. Am putut să ne permitem această mare „vizibilitate” datorită suportului financiar din partea guvernului, prin asociația ARICE. Au venit 11 companii din România, una din Cluj, restul toate din București. Consulul General al României la Los Angeles, Dr. Cosmin Dumitrescu, acum la sfârșitul mandatului, cât și Consulul Economic din Los Angeles, doamna Simona Steriu au fost alături de cineștii români la AFM. Ne-au dat o mulțime de contacte. Cu domnul Consul General am vorbit despre filmele românești care se aduc la interesantul SEEFest (Festivalul de Filme Sud Est Europene), care are loc în fiecare primăvară la Los Angeles. Dânsul mi-a sugerat să alegem filme care să prezinte și lucrurile frumoase din România, nu numai mizeria. Le voi spune cineștilor noștri, căci îi cunosc cam pe toți. Dar regizorul de film este un creator care va face totdeauna ce va simți și dori el/ea.

La AFM am avut ocazia sa o întâlnesc și pe doamna Vera Mijoljić, fondatoarea și organizatoarea SEEFest-ului. Mi-a vorbit frumos despre filmele românești prezentate de-a lungul anilor la festival. Mi-a spus că se gândesc ca începând de la anul să creeze o secție română la SEEFest.

(VC) În ultimul timp România s-a evidențiat mult în domeniul filmului pe plan internațional datorită premiilor luate la festivaluri. La

începutul anilor 2000 a apărut așa numitul nou val al cinematografilei românești. Reprezentanții lui de vază sunt mai mulți, printre care Cristi Puiu, Cristian Mungiu, Nae Caranfil, Cătălin Mitulescu, Corneliu Porumboiu. S-a numit așa fiindcă filmele lor erau cu totul altfel față de tot ce a însemnat cinematografia din perioada comunistă. Acest nou val a schimbat paradigma filmului iar regizorii, toți tineri, au avut foarte mare succes internațional la acel moment, perioada lor de succes fiind de prin 2002 până prin 2008. În ultimii trei-patru ani, începând de prin 2020-2021 au început să apară foarte mulți alți regizori și scenariști tot foarte tineri, de 30, 35 de ani. Ei au venit cu un suflu cu totul nou. Nu au câștigat încă foarte multe premii internaționale, dar deja sunt denumiți, noul nou val, fiindcă la fel ca și cei din primul nou val și ei au venit cu o altă viziune asupra cinemaului, diferită de cea a vechiului nou val. Lucru care este până la urmă normal, generațiile se schimbă, evoluează, se maturizează. Cei tineri vor să facă lucrurile un pic altfel față de predecesorii lor. Și au început să se afirme și pe plan internațional. Anul trecut Alexandru Belc, în vârstă de 35 ani a obținut la Cannes cu filmul lui „Metronom”. premiul de regie pentru film de ficțiune. Din acest nou nou val face parte și Ligia Ciornei. Ea încă nu a câștigat un mare premiu internațional, Cannes, Berlin sau premiul de la Veneția, totuși, a câștigat de fiecare dată când a participat la un festival atât cu „Norii de la Cernobil” cât și cu „Anul pierdut”.

(LC) Afinitatea mea pentru Smaranda Brăescu este legată și de ie. Am trecut și eu prin dilema Smarandei Brăescu care purta ie și costumul național căci nu avea toalete scumpe pentru a face față doamnelor elegante de la diverse recepții, înainte de a ști povestea ei. Prima dată când am fost la festivalul de film de la Cannes nu știam cu ce să mă îmbrac. Veneam din România. Financiar nu îmi puteam permite Prada sau alte branduri. Atunci mi-a venit ideea să port ceva autentic care să mă și reprezinte. Am ales o ie frumoasă din cele făcute de mâna bunicii mele, care face ii. Ia reprezenta o parte din rădăcinile mele care erau cu mine și vorbeau pentru mine. Ca și Smaranda așa am găsit formula să mă evidențiez. Am atras atenția tuturor cu ia mea. În film voi accentua aceasta. Smaranda a refuzat de nenumărate ori să își ia rochie închiriată.

Filmul „Domnișoara Smaranda Brăescu” va conține și istorie și o poveste de dragoste. În el eu voi prezenta omul Smaranda, cu trăirile ei, reușitele și înfrângerile ei. Filmul va începe cu Smaranda în România, o vom duce apoi în State, la New York, Miami, la Los Angeles, la Sacramento și filmul se va termina la New York. Eu mi-am dorit de la început să fac filme care să se adreseze și cetățenilor americani. Smaranda poate interesa atât pe români, cât și publicul din SUA, pentru că Smaranda a fost și este și eroina poporului american.

Și iată-ne încheind seara cu vorbe și simțiri despre Smaranda care, spune Ligia Ciornei, nu conținește s-o inspire și să-i dea curaj și convingerea că va reuși cu succes cu acest film.

O seară minunată cu doi cinești de excepție, cu două ființe umane bune la suflet, calde, speciale care își pun experiența, cunoștințele acumulate și creativitatea pentru a ne dărui filme frumoase și cu miez.

Ligia Ciornei, Ileana Costea și Viorel Chesaru pe terasa din Encino, California

Const. MIU

Ucenicul

(fragment de roman)

Trecuse multă vreme, de când Daria îi purta de grijă necunoscutului. Acesta se înzdrăvenise, iar fata putea să stea de vorbă cu el. Curioasă din fire, ea îl tot descosea, spre a afla ce hram poartă. Cu toate că necunoscutul era cam zgârcit la vorbă, încetul cu încetul, se dădu pe brazdă și îi dezvăluî fetei că el ucenicește ca solomonar.

- Am auzit și eu de la bunici despre existența solomonarilor... Cică numai cei născuți cu căiță pe cap ajung solomonari, fiind luați de mici de către un vraci bătrân-bătrân, care îi duce într-un loc misterios, unde învață tainele naturii. La sfârșitul uceniciei, se spune că ei devin protectorii drumurilor de munte, stăpâni ai secretelor vâmlor văzduhului și ai stihiiilor cu chip de balaur, având coada ca fulgerul, iar mugetul asurzitor al unui astfel de balaur e precum trăznetul, înainte ca din cer puhoaiete de ploaie să se reverse... Așa o fi?... Spune tu, dacă mi-ai recunoscut că îți faci ucenicia de solomonar!... Sau mă amăgești?!

- Bunicii tăi știu ei ce știu, dar n-au putut afla totul despre noi!

- Dar de ce n-au putut afla?... Ei îmi vorbeau că așa au apucat poveștile astea de la moșii și strămoșii lor.

- Unele povești - cum spui tu - s-au transmis din tată-n fiu, altele s-au pierdut în negura vremurilor!

Erau zile, când ucenicul se încheia în sine și refuza să grăiască. Daria nu deznădăjduia. Socotind că încă nu s-a refăcut pe deplin, îi da pace, gândindu-se că atunci când el va dori, îi va vorbi și vor putea relua astfel firul poveștii despre solomonari. Și s-a adevărit că a avut dreptate.

- Văd că ai lângă tine o toporișcă, a remarcat Daria într-o bună zi. Unde ai găsit-o?

- Este a mea... Am dat de ea, preumblându-mă prin împrejurimi.

- Ce faci cu ea?... La ce-ți e de folos?

- O să aflî, când voi da și de căpăstrul împletit din coajă de mesteacăn, făcu el misterios.

- Ai nevoie să-ți dau o mână de ajutor?... Poate împreună va fi mai ușor să dăm de căpăstru...

- Ai putea să treci pe lângă el, fără să ai habar unde se ascunde! Are puteri magice și se preschimbă în șarpe, ascunzându-se prin iarba deasă sau la rădăcina copacilor ori pe sub pietre.

N-a trecut multă vreme, că Daria a văzut cu alt prilej ucenicul primenindu-și frâul năzdrăvan. Era prea preocupat și n-a băgat de seamă apropierea fetei.

- Ții minte că te-a prins ploaia în poiana din apropiere, acum ceva vreme? a dorit el să știe.

- Mi-aduc foarte bine aminte!... În după-amiaza aceea de vară, pământul dogorea... Mă retrăsesem la marginea unei poieni, pe care o descoperisem în peregrinările mele cu turma, în căutare de iarbă proaspătă... Știi, deși bunicu' are tocniți ciobani, l-am rugat să mă lase pe mine cu oile, pentru că eu cunosc mai bine ca ei locurile unde pășunile ce le are în stăpânire au iarba grasă, numai bună pentru ele. Ei trebuiesc în staul: se ocupă cu mulsul și apoi prepară cașul cel mai bun de pe la noi... Stam sub umbrarul improvizat, supraveghind animalele care dormitau. O pală de vânt rece s-a iscat din senin, iar la orizont, nori uriași, negri și amenințători au întunecat cerul. Norii înaintau, mușcând aprig din cerul până nu demult limpede. Am ridicat ochii spre cer, și am văzut arătarea: un nor imens, ca un balaur cu gura căscată, înghițișe parcă soarele și din coada acestei arătări fulgerele s-au năpustit asupra

pământului, ca niște săgeți răsfărânte. Erau tot mai dese, urmate de tunete înfundate. O bubuitură în apropiere m-a făcut atunci să tresar. „Zeul cel mare bocăne la fierărie, ca să-și făurească arme de foc”, mi-am zis, fără a mă pierde cu firea... Așa îmi explicase bunicul, când eram mică și mă cuibăream în brațele lui protectoare, spre a-mi risipi teama... Nu pot să uit crengile copacilor bătrâni, rupte de vijelie și aruncate în aer ca pe niște arătări diforme... Deodată, zăgăzurile cerului s-au rupt și o perdea de ploaie deasă s-a revărsat... Am apucat să mai văd cum Terra se agită și pornește pe urmele câtorva oițe speriate...

- Așa a fost... O furtună, e drept, cam năprasnică și iascată din senin.

- Imediat ce stihiiile s-au domolit, continuă Daria, am văzut-o pe Terra alergând într-un suflet spre mine. Când a ajuns, a început să mârâie și să latre, vrând parcă să spună ceva... M-am ridicat și am urmat cățeaua, care o luase înainte, când și când întorcând capul, să vadă dacă vin și eu. Am mers destul pe urmele ei, și de la o vreme am băgat de seamă că erau locuri necunoscute, pe unde nu mai fusesem... Am zărit mioarele lângă o stâncă. Apropiindu-mă, am putut vedea că sunt ude, murdare și pline de scaieți... Dar, când am vrut să ne întorcem, cățeaua nu dădea semne de plecare. A lătrat de câteva ori, dându-mi de înțeles că ar mai fi văzut ceva... M-a condus spre acest intrând, neștiind că e al unei peșteri... Aici, te-am găsit pe tine... Erai rănit și gemeai... Ți-am purtat de grijă multe săptămâni, iar Zeul Moș mi-a ascultat rugile și s-a ndurat să te readucă la viață... Restul îl știi și tu...

- Îți mulțumesc c-ai fost atât de bună și mi-ai venit în ajutor. Nu voi uita asta niciodată! o asigură ucenicul.

- Am și eu o curiozitate... Oare de ce ai vrut să-ți istorisesc despre furtuna năprasnică, pentru că se pare că știi cum a fost?

- Ei, bine, furtuna-aia eu am iscat-o!

- Cum așa?

- Uți oare că sunt solomonar în devenire?... Se spune că solomonarii ar fi oameni sfinți, prin care Zeul cel Mare lucrează, spre a cumpăni bunătața oamenilor. Cu puterea ce ni s-a dat, noi umblăm prin sate în chip de cerșetori și dacă nu suntem omeniți cum trebuie, le arătăm oamenilor că nu merită pavăza Zeului Moș... Abatem nori negri de ploaie asupra hotarelor satului, slobozind grindina, ca să distrugă recoltele și bunurile...

- Dar grozăvia a fost în poiană...

- Încălecasem pe spinarea balaurului pe care tu l-ai văzut și mă îndreptam spre ținutul din apropiere, spre a pedepsi oamenii haini, căci nu au vrut să mă miluiască... Însă ei văzând cum se apropie norii negri, ca un balaur uriaș, au pus mâna pe arcuri și au tras cu săgeți spre cer... Am tras de căpăstru și am pornit spre poiana unde erai tu... Dar, s-a-ntâmpnat nenorocirea... Ți asta numai din cauza mea...

- Ce vrei să spui?

- Ți-am spus că ucenicesc... Nu s-a împlinit încă sorocul!... Dar eu nu am mai avut răbdare și socotind că sunt de ajuns de pregătit, am luat chipul unui cerșetor și am vrut să văd de ce sunt în stare...

- Cine să fie în stare?

- Și eu și oamenii... Numai că neavând puteri depline, nu am mai putut struni balaurul, iar el m-a aruncat cât acolo... Cu ultimele sforțări, m-am târât până aici, la intrarea în această peșteră, unde tu și cățeaua m-ați găsit.

Mihai MERTICARU

Poeme

Am auzit, am văzut...

S-ar putea ca suspinul pietrelor
să nu existe, deși eu
l-am auzit adeseori.

s-ar putea ca rădăcinile stelelor
să nu fi existat niciodată,
deși eu le-am văzut de atâtea ori.

s-ar putea să nu vedem
nicio limbă de clopot
sub cupola catedralei de azur,
deși eu i-am simțit adeseori vibrația.

nimeni nu crede că zidurile vorbesc,
deși eu le-am auzit de mai multe ori
conversând.

ce poate fi mai fragil
decât un fir de iarbă?
și totuși eu l-am văzut cum
străpunge
betonul.

nu trebuie neapărat să vezi și să auzi
ca să poți extrage rădăcina pătrată
din numărul care exprimă esența
existenței Dumnezeirii.

Refugiu

Când arborii din gânduri se usucă,
balta cu nuferi din suflet seacă,
orizontul ți se topește în ceașca de
cafea și nu te mai încape nicio
poveste,

te întorci în satul natal
să te înfrunți din tainul cu amintiri,
de pe vremea când țineai lumea pe
umeri, tânjind nemărginirea,

te întorci
să te mai înnebunească o dată
miresmele din livada copilăriei,
tărâm al tuturor făgăduințelor,

să te vegheze nesomnul pietrelor
din prisma casei părintești,

să aduni culorile fiecărei clipe,
să te îndulcești cu veninul primului
eșec,

să ascuți pe străbunii de sub glie
la ora când îți împărtășesc
din înțelepciunea lor,

să umpli gropile din cer
cu cenușa dorurilor arse,

să lași fiecare stea
să te povestească universului,
apoi să le culegi cu mâna
una câte una...

Inimă

Inimă, tu,
miracol și magie,
paznic non-stop la cea mai
primejdioasă
frontieră,

fereastră deschisă spre infinitul
uitării,
hieroglifă a textului vrăjtit,
înstelat și visat,

deltă a fluviului misterios al vieții,
curgând spre nordul năzuinței,
străjuit de două maluri,

unul, al suspinului,
și altul, al sublimului.
inimă roșie, albastră și violetă,
de unde ai atâtea duranță?

de unde, atâtea tenacitate
de a fi numai mișcare

până la definitivă
însurare?

C. A. Donosă - Flori

Calendar - Ianuarie

- 1.01.1868 - s-a născut I. Al. Brătescu-Voinești (m. 1946)
1.01.1868 - s-a născut George Murnu (m. 1957)
1.01.1897 - s-a născut Vasile Băncilă (m. 1979)
1.01.1907 - s-a născut Constantin Fântâneru (m. 1975)
1.01.1923 - s-a născut Mihail Crama (m. 1994)
1.01.1928 - s-a născut Teodor Păcă (m. 1978)
1.01.1929 - s-a născut Nicolae Țic (m. 1992)
1.01.1939 - s-a născut Emil Brumaru (m. 2019)
1.01.1942 - s-a născut Ioan Alexandru (m.2002)
1.01.1944 - s-a născut Mircea Muthu
1.01.1949 - s-a născut Radu Țuculescu
1.01.1954 - s-a născut Mircea Mihăieș
1.01.2002 - a murit Ion Zamfirescu (n. 1907)
2.01.1891 - s-a născut Aron Cotruș (m. 1961)
2.01.1920 - s-a născut Francisc Păcurariu (m. 1998)
2.01.1933 - s-a născut Ion Băieșu (m. 1992)
3.01.1938 - s-a născut George L. Nimigeanu (m. 2018)
3.01.1967 - a murit Alfred Margul Sperber (n. 1898)
3.01.2006 - a murit Valeriu Bârgau (n. 1950)
4.01.1877 - s-a născut Sextil Pușcariu (m. 1948)
4.01.1931 - s-a născut Nora Iuga
4.01.1942 - s-a născut Ovidiu Hotinceanu (m. 1973)
4.01.1954 - a murit Elena Farago (n. 1878)
4.01.1977 - a murit Horváth István (n. 1909)
5.01.1878 - s-a născut Emil Gârleanu (m. 1914)
5.01.1909 - s-a născut Bazil Gruia (m. 1995)
5.01.1949 - s-a născut Leo Butnaru
5.01.1950 - s-a născut Ioan Petru Culianu (m. 1991)
5.01.1972 - a murit George Dan (n. 1916)
5.01.1978 - a murit D. Ciurezu (n. 1897)
6.01.1760 - s-a născut Ion Budai-Deleanu (m. 1820)
6.01.1802 - s-a născut Ion Heliade Rădulescu (m. 1872)
6.01.1881 - s-a născut Ion Minulescu (m. 1944)
6.01.1897 - s-a născut Ionel Teodoreanu (m. 1954)
6.01.1940 - s-a născut Ion Lazu
6.01.1990 - a murit Traian Uba (n. 1921)
7.01.1926 - s-a născut Mircea Sântimbreanu (m. 1999)
7.01.1957 - s-a născut Constantin Miu
7.01.1993 - a murit Ștefan Baciu (n. 1918)
8.01.1915 - s-a născut Aurel Tita (m. 1994)
8.01.1926 - s-a născut Haralambie Grămescu (m. 2003)
8.01.1954 - s-a născut Lucian Vasiliu
9.01.1900 - s-a născut Henriette Yvonne Stahl (m. 1984)
9.01.1914 - s-a născut Ion Dumitrescu (m. 1976)
9.01.1934 - s-a născut Mircea Tomuș (m. 2022)
9.01.1947 - s-a născut Ioana Ieronim
9.01.1955 - s-a născut Ion Mureșan
10.01.1493 - s-a născut Nicolaus Olahus (m. 1568)
10.01.1869 - s-a născut Valeriu Braniște (m. 1928)
10.01.1896 - s-a născut Alexandru Busuioceanu (m. 1961)
10.01.1940 - s-a născut Ion Iuga (m. 1993)
10.01.1943 - s-a născut Ion Nicolescu (m. 2012)
10.01.1987 - a murit Ion Bănuță (n. 1914)
10.01.1992 - a murit Tudor George (n. 1926)
11.01.1878 - s-a născut Zaharia Bârsan (m. 1948)
11.01.1920 - s-a născut Al. Cerna-Rădulescu (m. 1991)
11.01.1926 - s-a născut Leonid Dimov (m. 1987)
11.01.1937 - s-a născut Liviu Apetroaie (m. 1997)
11.01.1943 - s-a născut Florin Manolescu (m. 2015)
12.01.1961 - s-a născut Constantin Preda
12.01.1967 - s-a născut Aura Christi
13.01.1937 - s-a născut Victor Ernest Masek (m. 2002)
13.01.1958 - a murit Dan Botta (n. 1907)
14.01.1917 - s-a născut Ion Roman (m. 1989)
14.01.1990 - a murit Niculae Stoian (n. 1935)
15.01.1850 - s-a născut Mihai Eminescu (m. 1889)

continuare în pag. 59

Liliana POPA

Poeme

secol de singurătate

mantia fumegândă a vântului
 aripă prinsă pe umărul serii
 adună frunzele ce albesc
 cu timpul,
 cu secolul de singurătate,
 cu moartea,
 cu viața.
 peregrinul anonim
 are mereu rezervat ultimul vals
 și umbra străvezie a ceții.
 trei frunze mi s-au prins în păr
 două mi s-au așezat în palme
 și sub petecul meu de cer
 vom depăna fiecare poveste
 pe care o voi scrie cu degetul
 pe geamul ferestrei,
 pentru alt veac.

Ceasul aruncat pe fereastră

am dat timpul mai departe
 cu o oră
 să nu știu că știu
 ce știai că știu,
 basmul imoral
 ușa de cristal
 neterminatul bal
 ceasul aruncat pe fereastră
 îmi mai ticăie în piept
 chiriaș pentru un timp.

C. A. Donosă - Flori

mă întorc mereu în casa uitată

să cânt la pianina dezacordată
 degetele mele mângâie tablouri
 și uit să adaug moto-uri
 mâinile mele respiră ecouri
 omul cu inima de cristal pășește
 atent
 Îndrăgostit îmi oferă un fragment
 albastru timid și atent
 cuvinte nespuse îmi așează în palme
 moto-uri devenite sintagme
 trandafirul alb e azi transparent
 uitat pe consolă ca argument

captivă într-un vitraliu

nu vreau să-mi crească rădăcini
 când teii somnul mi-au răpit
 fior, descântec profețit
 știam că vii și ai venit
 tot mai alerg prin fin cosit
 cu fluturii la asfințit
 un mozaic de viață îndrăgostit
 la marginea mileniului ivit
 la marginea de veac
 cu ghilotine care tac
 pe fruntea mea
 s-au adâncit tristeți fără cuvinte
 tăcută moartea zămislea
 descătușată liste și morminte
 cândva aveam o altă casă
 cu vitralii prinse într-o rozasă
 o pasăre captivă într-un vitraliu
 țipăt ascuns într-un detaliu
 când vântul serii se strecoară
 bate din aripi precum odinioară
 doar cerul acum mă mai declină
 limpede ca-n ziua de lumină
 când poarta ai deschis-o
 doar cu șoapte
 cuvintele tăcute
 îmbobocite peste noapte
 s-au clătinat corole desfăcute
 răsfoiește-mă printre frunze
 în rochii verzi
 să nu mă mai pierzi
 cu ochii tăi blânzi
 adânci, albaștrii, murmurânzi

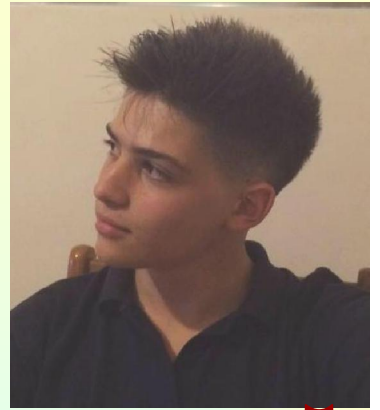
Calendar - Ianuarie

continuare din pag. 58

- 15.01.1937 - s-a născut Valeriu Cristea (m. 1999)
 15.01.1937 - a murit Anton Holban (n. 1902)
 15.01.1994 - a murit Damian Ureche (n. 1935)
 15.01.1999 - a murit George Șerban (n. 1954)
 16.01.1942 - s-a născut Aurel Dragoș Munteanu (m. 2005)
 17.01.1568 - a murit Nicolaus Olahus (n. 1493)
 17.01.1936 - a murit Mateiu I. Caragiale (n. 1885)
 17.01.1985 - a murit Sorin Titel (n. 1935)
 17.01.2010 - a murit Augustin Frățilă (n. 1953)
 18.01.1848 - s-a născut Ioan Slavici (m. 1925)
 18.01.1898 - s-a născut F. Brunea-Fox (m. 1977)
 18.01.1911 - s-a născut Nicu Caranica (m. 2002)
 18.01.1999 - a murit Marian Papahagi (n. 1948)
 18.01.2002 - a murit Dimitrie Păcurariu (n. 1925)
 18.01.2009 - a murit Grigore Vieru (n. 1935)
 19.01.1921 - s-a născut Ion Istrati (m. 1977)
 19.01.1964 - a murit Constantin Argeșanu (n. 1892)
 19.01.1981 - a murit Catinca Ralea (n. 1929)
 20.01.1757 - s-a născut Ioan Cantacuzino (m. 1828)
 20.01.1818 - a murit Dimitrie Țichindeal (n. 1775)
 20.01.1918 - s-a născut Ion Frunzetti (m. 1985)
 20.01.2000 - a murit Nicolae Ioana (n. 1939)
 21.01.1725 - s-a născut Matei Milu (m. 1801)
 21.01.1927 - s-a născut Petru Creția (m. 1997)
 22.01.1966 - s-a născut Caius Dobrescu
 23.01.1834 - s-a născut Al. Odobescu (m. 1895)
 23.01.1928 - s-a născut Mircea Horia Simionescu (m. 2011)
 23.01.1940 - s-a născut Ileana Mălăncioiu
 23.01.1944 - s-a născut Valentin Tașcu (m. 2008)
 24.01.1866 - a murit Aron Pumnul (n. 1818)
 24.01.1889 - s-a născut Victor Eftimiu (m. 1972)
 24.01.1977 - a murit Ion Istrati (n. 1921)
 25.01.1931 - s-a născut Ion Hobana (m. 2011)
 25.01.1934 - s-a născut Val Gheorghiu (m. 2017)
 25.01.1936 - s-a născut Gabriel Dimisianu
 26.01.1925 - s-a născut Nicolae Balotă (m. 2014)
 26.01.1935 - s-a născut Corneliu Sturzu (m. 1992)
 26.01.1940 - s-a născut Grigore Zanc
 26.01.1941 - s-a născut Adi Cusin (m. 2008)
 26.01.2000 - a murit Pan Vizirescu (n. 1903)
 27.01.1951 - s-a născut George Cușnarencu (m. 2023)
 28.01.1889 - s-a născut Martha Bibescu (m. 1973)
 28.01.1959 - a murit Pius Servien (n. 1902)
 29.01.1895 - s-a născut Paul Constant (m. 1981)
 29.01.1896 - s-a născut Mihai Moșandrei (m. 1993)
 29.01.1948 - s-a născut Dumitru Velea
 29.01.1956 - s-a născut Matei Vișniec
 29.01.1950 - s-a născut Gheorghe Iova
 29.01.1994 - a murit Valentin Șerbu (n. 1933)
 30.01.1852 - s-a născut I. L. Caragiale (m. 1912)
 30.01.1931 - s-a născut George Șovu (m. 2016)
 30.01.1932 - s-a născut Dinu Sărașu
 30.01.1940 - s-a născut Ion Covaci (m. 2010)
 30.01.1942 - s-a născut Calistrat Costin (m. 2021)
 30.01.1982 - a murit Radu Petrescu (n. 1927)
 30.01.1988 - a murit Endre Karoly (n. 1893)
 30.01.2000 - a murit Nicolae Ioana (n. 1939)
 30.01.2007 - a murit Gheorghe Crăciun (n. 1950)
 30.01.2008 - a murit Vintilă Corbul (n. 1916)
 31.01.1926 - s-a născut Dominic Stanca (m. 1976)
 31.01.1937 - s-a născut Mircea Micu (m. 2010)
 31.01.1949 - s-a născut Doina Cernica
 31.01.1958 - a murit Al. Popescu-Negură (n. 1893)
 31.01.1987 - a murit Nicolae Velea (n. 1936)
 31.01.2003 - a murit Nicolae Fulga (n. 1935)
 31.01.2011 - a murit Valeriu Anania (n. 1921)

Filip TUDORA
(Anglia)

Picătură de pictură

CONSTANȚA ABĂLAȘEI DONOSĂ

Constanța Abălașei Donosă (n. 4 februarie 1954, Brăila) este un grafician, pictor și poet român.

A urmat, în orașul natal, Liceul Teoretic nr. 5 în paralel cu Școala de Arte - clasa profesor Vespasian Lungu (1969- 1972) și, în București, Institutul de Arhitectură *Ion Mincu*, între anii 1977-1981. A absolvit cursuri de arhitectură și sistematizare - specializare în proiectare-cercetare.

Este membru al Ligii Scriitorilor din România, este membru în Asociația Artiștilor din Alma/ Quebec, Canada, este membru în Asociația *Les artists - peintres de Maccon*, Franța, condusă de artistul Victor Boucher, este membru în Asociația Artiștilor Plastici din Tg.-Mureș, este membru în Asociația Scriitorilor pentru Promovarea Realizărilor Artistice, Galați, condusă de poetul Petre Rău.

Semnează grafica la peste 30 de cărți ale unor poeți din țară și străinătate.

Constanța Abălașei Donosă a avut expoziții de pictură și grafică atât în țară cât și în străinătate, iar lucrările sale se găsesc în colecții din România, Franța, SUA, Canada, Grecia etc.

